

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
พฤษภาคม 2554
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการมหาวิทยาลัยนเรศวร กรุงเทพมหานคร
ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....
(รองศาสตราจารย์มนัส ชัยสวัสดิ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ดร.ศรีสุดา จงสิทธิผล)

ผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุงเทพมหานคร

พฤษภาคม 2554

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ มนัส ชัยสวัสดิ์ ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าด้วยตนเอง ที่เสียสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าด้วยตนเอง คอยติดตาม ควบคุมงานตั้งแต่เริ่มต้น จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองสำเร็จ สมบูรณ์ได้ ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชัยวัฒน์ ตันติยศมาศ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะ ในการทำงาน เพื่อปรับปรุงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ คุณอำพล ธาณีครุฑ ผู้ใหญ่บ้านชุมชนเกาะพิทักษ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการชุมชนเกาะพิทักษ์ คุณอรอนงค์ เย็นบางสะพาน ที่ได้อำนวยความสะดวกในเรื่องความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงพื้นที่และให้ที่พักพิงและคอยดูแล เมื่อผู้วิจัยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแม้ว่าจะเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ในชีวิตก็ตาม ขอขอบคุณบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดที่อาศัยอยู่บนเกาะพิทักษ์ ประชาชนในเกาะพิทักษ์ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับเกาะพิทักษ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ความเอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการเข้าไปสัมภาษณ์ ความรู้สึกเสมือนตนเองเป็นส่วน หนึ่งของคนในบ้านเกาะพิทักษ์นี้จะติดตามผู้วิจัยตลอดไป

ขอขอบคุณผู้บริหารและผู้ร่วมงานโรงแรมบุรี สุขุมวิท ที่คอยเป็นกำลังใจ และได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาอย่างเต็มที่ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยนเรศวร รวมทั้งเพื่อนนิสิตปี 52 สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว ที่ร่วมให้กำลังใจ ร่วมฝันฝ่าอุปสรรคจนถึงจุดหมาย และมีตรรกภาพความเป็นเพื่อนตลอดระยะเวลาการศึกษา

ในทุกกำลังใจที่ได้รับมานั้นจากที่บ้านที่มี คุณพ่อณรงค์ ทิพย์มงคล คุณแม่พรทิพย์ จันทรสุริย์ ที่คอยสนับสนุนและให้โอ กาสทางการศึกษา เป็นกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คุณชลิดา ทิพย์มงคล ที่คอยให้กำลังใจในยามที่ผู้วิจัยท้อแท้และพบเจออุปสรรค คุณเอริก เวสเบร์จ คุณธวัชชัย เอกประพันธ์ คุณภรณ์จันทรสุริย์ ที่ร่วมเดินทางตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อนๆ ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีตลอดมา

ภัทราพร

ทิพย์มงคล

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
ผู้ศึกษาค้นคว้า	ภัทรพร ทิพย์มงคล
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์มนัส ชัยสวัสดิ์
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม. สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและ การท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553
คำสำคัญ	การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะพิทักษ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเกาะพิทักษ์ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญคือ ตัวแทนครัวเรือน ในพื้นที่ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานและกรรมการกลุ่ม ตลอดจนชาวบ้านทั่วไป จำนวน 37 ราย โดยแบ่งเป็น กลุ่มผู้รู้ 5 ราย กลุ่มประชาชนทั่วไป 32 คน ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนเกาะพิทักษ์มีรูปแบบการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความผูกพันแบบเครือญาติ มีการประกอบอาชีพประมงแบบดั้งเดิมโดยมีอาชีพเสริมคือการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นและอาชีพดั้งเดิม

การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์มีการจัดรูปแบบกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนคือ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านอาหารทะเลแปรรูป กลุ่ม โฮมสเตย์ และกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการของชุมชนจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ มีส่วนร่วมโดยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดำเนินการการท่องเที่ยวด้วยการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยจากสมาชิกในชุมชน และแบ่งหน้าที่ตามความถนัดและความเหมาะสม

สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในขั้นตอนการศึกษาปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมในการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่ช่วยพัฒนาอาชีพของกลุ่มสมาชิกให้เพิ่มขึ้น มีส่วนร่วมในการลงทุนทั้งทางด้านทรัพย์สินและแรงงาน และร่วมรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม เช่น เงินจาก การปันผลของกลุ่ม และยังได้ความรู้จากการฝึกอบรม สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ชาวบ้านร่วมกันปฏิบัติ คณะกรรมการแต่ละกลุ่มจะติดตามประเมินผลโดยการประชุมกลุ่มทุกสิ้นเดือน เพื่อแจ้งให้สมาชิกรับทราบและร่วมพิจารณาปัญหาพร้อมกัน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	4
ประโยชน์ของการศึกษา.....	5
ขอบเขตงานวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	28
บริบทพื้นที่ในการวิจัย.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	45
การศึกษาสภาพพื้นที่โดยทั่วไป.....	45
การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	71
ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว.....	97
5 บทสรุป.....	100
สรุปผลการวิจัย.....	100
อภิปรายผลการวิจัย.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	109
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า.....	134

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	7
2 ที่ตั้งของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร.....	47
3 ป้ายบอกทิศทาง.....	48
4 สภาพพื้นที่ทั่วไปของเกาะพิทักษ์.....	49
5 โครงการกำจัดขยะในชุมชนของยุวชนเกาะพิทักษ์.....	50
6 ลักษณะบ้านในชุมชนเกาะพิทักษ์.....	51
7 โครงการปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่น้ำทะเล.....	53
8 ป้ายชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเกาะพิทักษ์.....	53
9 อาชีพประมงพื้นบ้านของคนเกาะพิทักษ์.....	54
10 การใช้ฉนวนในการทำประมงพื้นบ้าน.....	55
11 พิธีสวดหาดลอยแพ.....	58
12 ตุ๊กตาและสิ่งของที่ใช้ในการทำพิธีสวดหาดลอยแพ.....	58
13 ศาลเจ้าพ่อเกาะพิทักษ์.....	59
14 ประเพณีวิ่งแหวกทะเล.....	60
15 การแปรรูปปลาเค็มแบบดั้งเดิม.....	61
16 กิจกรรมดำน้ำชมปะการัง.....	62
17 โยติกาตกปลาหมึก.....	64
18 การเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมงโดยการใช้ลอบ.....	67
19 การต่อเรือที่หาดูได้ยาก.....	67
20 นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิถีชีวิต.....	68
21 การนำมะพร้าวไปขาย.....	68
22 ธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์.....	70
23 ถนนตัวหนอนรอบเกาะพิทักษ์.....	70
24 ศาลาเอนกประสงค์.....	71
25 การมีส่วนร่วมในการประชุมคิดค้นปัญหา.....	78
26 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม.....	80

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
27 อาหารแปรรูปจากกลุ่มแม่บ้านหัตถ์ทะเลแปรรูป.....	81
28 ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้าน.....	82
29 ร้านขายของที่ระลึก.....	82
30 โฮมสเตย์เกาะพิทักษ์.....	84
31 การเข้าพักแบบกางมุ้งบริเวณระเบียบ้าน.....	85
32 การพักแบบเตียงเดี่ยว.....	85
33 ป้ายกฎระเบียบของหมู่บ้านปลอดยาเสพติด.....	87
34 ที่จอดรถของนักท่องเที่ยว.....	87
35 จุลินทรีย์บอด.....	90
36 สมุดสัจจะออมทรัพย์ของชาวบ้าน.....	94
37 ปัญหาขยะ.....	99
38 ปัญหาป้ายบอกทิศทางมีน้อย.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็วในทุก ๆ ปี อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางตรง ซึ่งได้แก่ ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจโรงแรมและภัตตาคาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการค้าและของที่ระลึก และยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้อง โดยทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้า เกษตรกรรม การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น รายได้ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะกระจายไปสู่หลายอาชีพและหลายท้องถิ่น โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจมีการลงทุน กิจกรรมอัน เป็นผลในการจ้างงานมากขึ้น ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (นิคม จารุมณี, 2544, หน้า 56)

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมาก ดังจะเห็นได้ จากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2505 - 2509) จนถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ซึ่งมีนโยบายที่สำคัญ คือ การกำหนดการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทย ขยายตัวสูงเช่นนี้ ได้แก่ การขยายตัวของการส่งออก การลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปแบบของ เงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ ทั้งยัง สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคได้ แต่ภายใต้ของผลประโยชน์ที่ เกิดจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา มีอัตราสูงมากทำให้มี การนำทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ประมง และแร่ มาใช้ในอัตราที่สูง (สันติชัย เลื่องประสิทธิ์, 2549, หน้า 42) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศได้ถูก ทำลายและได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นการขาด

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การวางนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไปพร้อมกับการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการส่งเสริมองค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการกำหนดโครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมกันติดตามผล และการประเมินผลความสำเร็จของโครงการดังกล่าว ทำให้เกิดพลังจากประชาชนที่พร้อมจะร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังมากขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 82)

ปัจจุบันแม้รูปแบบการท่องเที่ยวจะได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านโครงสร้างและพฤติกรรม จากที่เคยเดินทางไปครั้งเดียวแต่พักนานแปรเปลี่ยนเป็นลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวที่บ่อยครั้งขึ้น แต่เที่ยวในระยะเวลาที่สั้นลง และมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขอบที่จะเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การสนใจในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น อันนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ขึ้นมา (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2549, หน้า 63) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นรูปแบบที่สามารถสร้างโอกาสและสร้างประโยชน์ที่แท้จริงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น ระหว่างกระแสการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกับกระแสการอนุรักษ์ โดยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 52)

สำหรับจังหวัดชุมพรนั้นเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคใต้ มีเนื้อที่ประมาณ 6,010 ตารางกิโลเมตร ซึ่งนับเป็นอันดับ 4 ของจังหวัดในภาคใต้ จังหวัดชุมพรถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย มีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสามารถท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงทะเล การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนที่น่าสนใจและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยจังหวัดชุมพรที่มีวิสัยทัศน์ “ ศูนย์อุตสาหกรรมเกษตร และท่องเที่ยวชั้นนำของภาคใต้ ” อันมีวัตถุประสงค์ในการจัดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนควบคู่กันไปกับการท่องเที่ยว (สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร, 2552, หน้า 10) ในปัจจุบันกระแสของการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นโครงการที่จังหวัดชุมพรให้ความสำคัญและตระหนักถึงอยู่เสมอ โดยมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สนับสนุน เช่น โครงการเที่ยวไป - ปลูกไป โครงการคนอยู่ป่ายัง โครงการโฮมสเตย์บ้านคลองเรือ เป็นต้น โครงการที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่น่าสนใจและต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

ชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ เกาะพิทักษ์ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน โดยห่างจากอำเภอหลังสวนประมาณ 18 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 712 ไร่ ห่างจากท่าเทียบเรือเพียง 1,200 เมตร โดยการเดินทางใช้เวลาการเดินทางเพียง 15 นาที ถือได้ว่าเกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่อยู่ใกล้ฝั่งมากที่สุดของจังหวัดชุมพร เกาะพิทักษ์มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมด 32 ครัวเรือน หรือจำนวน 122 คน (วิสุทธิ 99 เบญจ ปากน้ำหลังสวน, 2553) เป็นชุมชนที่มีวิวัฒนาการและการพัฒนาบนพื้นฐานของเศรษฐกิจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์หมู่บ้านและกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำทะเล กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ ซึ่งจุดเริ่มต้นของ โฮมสเตย์ที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2538 เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังเกาะเริ่มมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นและมีความชื่นชอบสภาพแวดล้อมของเกาะ เกิดความประทับใจกับการดำรงชีวิตของประชากรบนเกาะ จึงได้มีการเริ่มมองหาที่พักเพื่อต้องการสัมผัสกับธรรมชาติบนเกาะหลาย ๆ วัน โดยผู้ริเริ่มโครงการ คือ ผู้ใหญ่บ้านอำพล ธานีครุฑ เป็นผู้ริเริ่มให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จนกระทั่งในปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและแนะนำของจังหวัดชุมพรทำให้ประชาชนในเกาะสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่อยู่บนเกาะที่มีขนาดเล็กแต่ด้วยความนิยมของนักท่องเที่ยวจึงทำให้บนเกาะพิทักษ์มีระบบสาธารณูปโภคที่พอเพียงและมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยใช้หลักการที่พอเพียงและไม่เบียดเบียนธรรมชาติทำให้นักท่องเที่ยวได้อยู่ร่วมศึกษา เรียนรู้วิถีชีวิตและสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวที่เกาะพิทักษ์คือ กิจกรรมและงานประเพณีที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดและดำเนินการโดยเน้นการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ โดยกิจกรรมนั้นจะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ของชาวประมงบนเกาะและงานประเพณีที่น่าสนใจ เช่น ประเพณี วิ่งแหวกทะเล งานไหว้ขอบคุณทะเล และกิจกรรม

พัฒนาอาชีพ เช่นการรวมกลุ่มทำปลาทุเค็ม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เช่น ดำน้ำดูปะการังและ หอยมือเสือ ตกปลา ออกเรือ ไต่หมึก เป็นต้น (สาธิตา ไสร์สละ, 2551, หน้า 113)

ชุมชนท้องถิ่นจึงถูกให้มีบทบาทและถูกคาดหวังในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การให้ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การจัดเตรียมการวางแผน และการได้รับประโยชน์จากการวางแผนแต่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนทั่วไปยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการคิดแบบแยกส่วน แยกกันคิด แยกกันวางแผน แยกกันของงบประมาณ แยกกันจัดการ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของชุมชนและการมีส่วนร่วม จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวให้ราบรื่น โดยการจัดการ การท่องเที่ยว แต่จะเป็นการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติและต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การให้ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว การจัดเตรียม การวางแผน และการได้รับประโยชน์จากการวางแผนจัดการเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะพิทักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550, หน้า 8)

ในปัจจุบันของเกาะพิทักษ์ได้มีคณะกรรมการคอยดูแลเกาะพิทักษ์โดยเป็นการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นเองจากสมาชิกในหมู่บ้านเกาะพิทักษ์ ทำให้ขาดการบริหารจัดการที่ดีมากเพียงพอผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา พื้นที่ทั่วไปของเกาะพิทักษ์และเพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ที่มีประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์อย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางเพิ่มมาตรการให้มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เกาะพิทักษ์และพื้นที่อื่นต่อไปในอนาคต ดังนั้น ในครั้งนี้จะทำการศึกษาในหัวข้อวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์

อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ประโยชน์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงการสภาพโดยทั่วไปของชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแล้วสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการในชุมชนต่อไป
2. เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์ โดยได้กำหนดขอบเขตในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่ที่ศึกษาอยู่บ้านเกาะพิทักษ์ หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมในการลงทุน ปฏิบัติงาน และร่วมติดตามผลประเมินงาน การจัดการท่องเที่ยวในเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาประชากรในบ้านเกาะพิทักษ์ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร จำนวน 32 ครัวเรือน หรือจำนวน 122 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะพิทักษ์ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนหรือประชากรที่อาศัยและมีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีความคุ้นเคยและสนิทสนมอย่างใกล้ชิด และผูกพันกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง

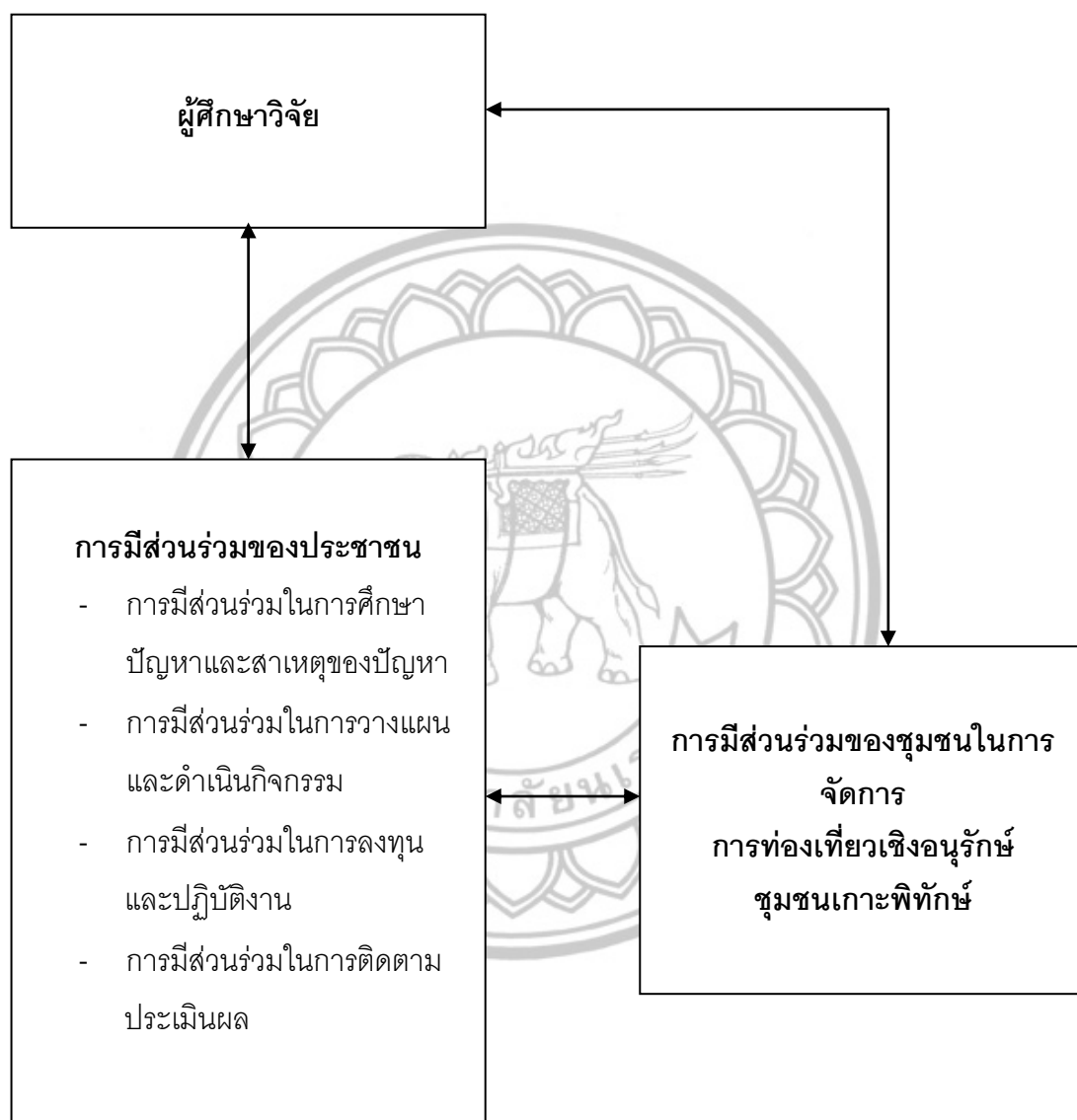
การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การชักนำ และการควบคุม บรรดาทรัพยากรทั้งหมดของชุมชน โดยไม่ให้ถูกทำลาย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมบนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพรอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่าตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนบนพื้นที่เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีได้บังคับและมีลักษณะการทำงานร่วมกัน การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติงานตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นโครงการ เป็นความคิด และเป็นการปฏิบัติที่ริเริ่มโดยประชาชน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวมิใช่เป็นเรื่องของการมุ่งเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขาย เพื่อเป้าหมายแต่เพียงจะขยายตลาดอย่างรวดเร็ว แต่ขาดความใส่ใจที่จะบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและอยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทย จึงพยายามให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยเน้นบทบาทของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางและกลยุทธ์การท่องเที่ยว ซึ่งจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่ต่อไป

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
5. บริบทพื้นที่ในการศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เน้นการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้เดินทางได้ตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อธิบายศัพท์ การท่องเที่ยว ไว้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างขวางเพราะว่ามีได้หมายความแต่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกันการเดินทางเพื่อการประชุม เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อ ติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยม ญาติพี่น้องนับว่าเป็น การท่องเที่ยว ทั้งสิ้นซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ จะต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ นอกจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจแล้วการเดินทางหาความรู้ การสัมมนา การเดินทางเพื่อการกีฬา การติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องนับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น (นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 1) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการติดต่อระหว่างกันในกลุ่มชนในประเทศและระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดมิตรไมตรี สัมพันธภาพที่ดี มีการแลกเปลี่ยน และศึกษาวัฒนธรรมระหว่างกัน นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 1) นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังหมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำโดยปกติ ซึ่งไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นใกล้หรือไกล

ดังนั้น การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางหรือทำกิจกรรมที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่การแสวงหารายได้หรือเพื่อการประกอบอาชีพ

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมหรือธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่จะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตรา ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยผ่อนคลายความเสียหายเปรียบในเรื่องดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่าง โดยการท่องเที่ยวนั้นสามารถสรุปถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศชาติมี ดังนี้

1. ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยและ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ยอมสนับสนุนการซื้อสินค้าและการ

บริการ (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 4) ส่งผลทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพการชำระหนี้ และช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ (นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 5) ซึ่งจะมีส่วนช่วยผ่อนคลายการเสียเปรียบในเรื่องของดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะทำให้เกิดอาชีพกับประชาชนในประเทศมีอาชีพหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และเมื่อเกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนมีงานทำ มีอาชีพมากมาย เกิดการจ้างงาน การท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้บุคลากรในการทำหน้าที่ให้บริการ โดยเฉพาะธุรกิจทางตรง เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพ เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน ขายของที่ระลึกได้จากวัสดุในท้องถิ่น ประชาชน ก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นและยังส่งผลทำให้เกิดการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ นำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์ จึงทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เรียกว่า Multiplier Effect (นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 6) อีกทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังทำให้เกิดความเจริญไปยังภูมิภาคต่าง ๆ มีการกระจายการลงทุนไปยังภูมิภาคมากขึ้น โดยการที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวทำให้เกิดการลงทุนในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งพัฒนาภูมิภาคของรัฐบาลในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ถนน การประปา ไฟฟ้า และการติดต่อสื่อสาร โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น (นิศา ชัชกุล, 2550, หน้า 9) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลทำให้เกิดการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุน เช่น การสร้างโรงแรม การสร้างศูนย์การค้า การสร้างสนามบิน เป็นต้น ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณของกระแสการเงินเข้ามาหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 10)

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม

การท่องเที่ยวเป็นการพบปะ ไปมาหาสู่ กัน เป็นการสร้างสัมพันธไมตรีต่อกัน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประชากรในประเทศเดียวกัน เกิดความสามัคคีของคนในประเทศ ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวระหว่างประเทศนำไปสู่มิตรภาพที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อนร่วมโลก ที่จะช่วยกันจรรโลงสัมพันธไมตรีที่ดีงามต่อไปในการสร้างสรรค์สันติภาพโลก (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 11) เมื่อเกิดความเป็นมิตรต่อกันจึงทำให้เกิดการเพิ่มของอัตราการท่องเที่ยวส่งผลทำให้เกิดการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดการสร้างสรรคความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เช่น การสร้างโรงแรมที่พัก ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การสร้างถนน ประปา ไฟฟ้า ท่าเรือและโทรศัพท์ เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญขึ้นในสังคม

และอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอีก (นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 7) ผลที่ตามมาจากการนำการท่องเที่ยวได้ เข้าสู่ภูมิภาคยังทำให้เกิดการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น สร้างอาชีพให้แก่ประชาชน มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรงแรม ภัตตาคาร พิพิธภัณฑ์ หน่วยงานภาครัฐดูแล ะเอกชนที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ธุรกิจขนาดย่อมต่าง ๆ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปแออัดในเมือง เพื่อต้องการหางานทำ นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้เกิดการกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือในประเทศเกิดความรัก ความภูมิใจ ในท้องถิ่นและประเทศ (ศรีบุญญา วรากุลวิทย์ , 2546, หน้า 12) ช่วยบำรุงรักษา อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและช่วยกันพัฒนาเป็นการป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้เกิดความปลอดภัยขึ้นในชุมชนและในประเทศ ช่วยลดการเกิดอาชญากรรม เพราะ ะเมื่อใดก็ตามที่แหล่งท่องเที่ยวเกิดความไม่ปลอดภัย นักท่องเที่ยวคงไม่ต้องการเข้าไปแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังทำให้ประชาชนในประเทศเกิดความสุขและความสบายใจ จากการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปยังสถานที่แปลกตา ส่งผลทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น

3.ก ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม

นักมนุษยวัฒนธรรมได้อธิบายคำว่าวัฒนธรรม (Culture) หมายถึง การผสมผสานของความหมายหลายอย่าง โดยมีธรรมชาติของความเป็นจริง นั้นได้ถูกพัฒนาขึ้นมาและธำรงรักษาไว้ โดยประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในอีกความหมายของวัฒนธรรมคือ สิ่งที่สังคมมุ่งปรารถนาที่จะเป็นเพื่อที่จะทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นไปอย่างมีความสุขและความพึงพอใจ ดังนั้น วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เราสามารถสัมผัสได้ในรูปแบบของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นชีวิตของประเทศชาติ (นิคม จารุมณี, 2336, หน้า 7)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศและประชาชนในประเทศเกิดการเดินทางท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรี ก่อให้เกิดมิตรภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของประเทศและผู้มาเยือน และสร้างความสามัคคีให้กับคนในประเทศ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเดินทางไปมาหาสู่กัน พบปะทำความรู้จัก เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมกันและกัน เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เช่น การแสดงนาฏศิลป์ การละเล่น การไหว้ การต้อนรับตามประเพณี ไทย การช่วยเหลือ การมีน้ำใจ การยิ้มต้อนรับที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกมาเผยแพร่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็น

สิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว (นิคม จารุมณี, 2336, หน้า 7) นอกจากนั้นวิถีชีวิตชุมชนต่างๆ จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและจะแตกต่างไปจากสังคมอื่น จึงทำให้เกิดความสนใจและเป็นสิ่งดึงดูดทำให้เป็นสิ่งที่น่าศึกษา เรียนรู้และสัมผัสสำหรับนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุผลของการเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวจึงเกิดการเผยแพร่ และฟื้นฟูไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน ให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน และเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ดีจะทำให้เกิดความประทับใจจนไม่ลืม (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 11 - 12)

4. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักและหวงแหนผืนแผ่นดิน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 49) เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ทราบถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ การท่องเที่ยวยังส่งผลทำให้เกิดการคิดค้นนำเอาทรัพยากรส่วนเกินมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก นำเอาวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุที่ไม่ใช้ ทำการผลิตสินค้าที่ระลึก นอกจาก การท่องเที่ยว จะทำให้ประชาชน มีรายได้เพิ่มขึ้นยัง เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้สมดุล เช่น การนำกิ่งไม้แห้งมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก การนำกะลามะพร้าวมาประดิษฐ์เป็นของตกแต่งบ้าน เป็นต้น เมื่อประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งนำประโยชน์มาสู่ตนเองและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดแนวร่วมในการรักษาและหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยว (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, หน้า 12)

5. ความสำคัญที่มีต่อการเมือง

การท่องเที่ยวช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก การท่องเที่ยวทำให้เกิดการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางด้านการเงิน การวิจัย การพัฒนา ร่วมกัน มีการประชุมร่วมกันระหว่างประเทศอยู่เสมอทางด้านการส่งเสริมและการพัฒนา การท่องเที่ยว เช่น ประเทศไทย ให้ความสำคัญสนับสนุนในเรื่องการฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศลาว

จากกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในการนำรายได้เข้าสู่ในระดับประเทศ จนถึงระดับชุมชน นอกจากนั้นในด้านของสังคม การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสุข ความสบายใจ การผ่อนคลายจากความเครียด ซึ่งเป็นการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว และยังเป็นการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจนทางด้านการเมืองการท่องเที่ยวยังช่วยสานสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ บ่งบอกถึงความเจริญของชาติบ้านเมือง

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลักที่รวมเอาสินค้าและบริการหลากหลาย จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 องค์ประกอบหรือ 3 A's ดังต่อไปนี้คือ

1. สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของระบบการท่องเที่ยวประกอบด้วยทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ อาจเป็นสิ่งที่ให้ความรู้หรือความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพอันสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง ทะเล น้ำตก หน้าผา อุทยาน เกาะแก่ง ทะเลสาบ ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศที่รู้สึกสดชื่น คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น คูเมือง กำแพงเมือง อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และงานเทศกาล หรืองานประเพณี สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสนุก สวนสัตว์ โรงละคร ชีวิตยามราตรี โรงแรมที่พัก สนามกีฬา ศูนย์กลางค้า สนามกอล์ฟ และกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การขี่ช้าง ซี่ม้า การดูนก ส่องสัตว์ การชมสวนผลไม้ การปั่นจักรยานชมวิวด การดำน้ำ การล่องแพ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549, หน้า 10 - 12)

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องพิจารณา ดังนี้ ประเภท การคมนาคมขนส่งที่จะให้บริการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาว่าจะใช้การขนส่งประเภทใดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ จึงเหมาะสม หรือจะใช้ขนส่งหลายประการรวมกันไป เช่น การขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ การขนส่งทางเครื่องบิน อีกทั้งเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงสภาพการเดินทางความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และความมีมาตรฐานดีในระดับสากลของเส้นทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ต่อมาคือการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและความปลอดภัยของรถสาธารณะ และรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว แบบแผนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณา

ถึงยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรมเป็นหมู่คณะทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวแบบส่วนตัวและครอบครัว บริเวณที่อำนวยความสะดวกให้แก่ยานพาหนะ เช่น สถานีขนส่ง ที่จอดรถ ที่ล้างรถ ที่ซ่อมแซมบำรุงรักษารถ เป็นต้น และปัญหาการจราจรที่อาจขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดย จะต้องพิจารณาถึงปัญหาการจราจรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาที่จอดรถ ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาเรื่องเสียงรบกวน นักท่องเที่ยว ปัญหาอากาศเป็นพิษ เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549, หน้า 10 - 12)

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างประทับใจเพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยว นานวันขึ้น หรือกลับมาเที่ยวซ้ำในโอกาสหน้า ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยว มี 4 ด้าน คือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้าง ในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ที่จำหน่ายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานที่ทำการของ แหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำ สาธารณะ ศาลาหรือซุ้มนั่ง ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น ต่อมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยซุ้มเข้า ป้ายเครื่องหมาย ลาน กิจกรรม สวนหย่อม กระจ่างและที่ปลูกต้นไม้ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย จากอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากรั้วธรรมชาติ สูดทำยคือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ป้ายต้อนรับนักท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแสดงจุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชี้ทางภายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือนอันตรายนักท่องเที่ยว และป้ายประกาศอื่นๆ ที่ต้องการให้ นักท่องเที่ยวทราบ เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549, หน้า 10 - 12)

องค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวยังมีอีก 4 ประการ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และแหล่งบันเทิง สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานบริการ และปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต การขนส่ง และการต้อนรับ ซึ่งปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการดังกล่าวนี้เป็นแรงจูงใจสำคัญ ทำให้มนุษย์มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยว และเกิดความประทับใจ กลับมาท่องเที่ยวใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวเดิม การผลิตซ้ำในด้านเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น และปัจจัยทั้ง 4 ประการ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เกื้อหนุนซึ่งกันและกันของแหล่งท่องเที่ยว (ฐิติทิฐิ ฐชาติ, 2546, หน้า 43)

รูปแบบของการท่องเที่ยว

การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวภายในประเทศให้หลากหลาย และนำสัมผัสมากขึ้น เพื่อสร้างความแปลกใหม่ เปิดโลกทัศน์ พร้อมทั้งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกสนใจในเรื่องของการท่องเที่ยวมากขึ้นรูปแบบการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว สามารถสรุป ได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ การท่องเที่ยวภายในประเทศ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยมีรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ ดังนี้

การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง การเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ คือ การเคลื่อนย้ายจากชีวิตชนบทไปอยู่ในเมือง ต่อมาเป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมเยียนญาติๆ ประการสุดท้ายคือผู้คนที่รู้ดีกว่าการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนเป็นรางวัลอย่างหนึ่งของชีวิต (นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 33)

การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีอัตราการการเจริญเติบโตของสังคมเมืองใหญ่ มีระดับรายได้ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ระดับปานกลาง (Middle - Income) ซึ่งมักจะมีตำแหน่งงานในระดับวิชาชีพชั้นสูงหรือผู้บริหารและระดับหัวหน้างานในระดับช่างฝีมือ การท่องเที่ยวระหว่างประเทศแบ่งได้ เป็น 2 ประเภท คือ Outbound Tour หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวเดินทางออกจากประเทศของตนไปท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่ตนสนใจ อาทิ คนไทยเดินทางออกไปท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ และ Inbound Tour หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศหนึ่ง อาทิ นักท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548, หน้า 36)

นอกจากนี้หากแบ่งการท่องเที่ยวตามการจัดการ สามารถแบ่งย่อย 2 รูปแบบคือ การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจและปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อด้านลบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่าง เป็นธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยจัดรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่ง

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและท่องเที่ยวอย่างดีและมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวดูวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 15-18)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว จึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะแรกของคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในความหมายของภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้ชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ในการรับรู้ของชาวไทยคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (เซาวลิต สิทธิฤทธิ์ และคณะ , 2545, หน้า 11) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ มาจากคำว่า Ecotourism ซึ่งเป็นคำที่ผสมระหว่างคำว่า Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยว ยังมีการใช้ภาษาอังกฤษที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ Nature Tourism หรือ Bio Tourism หรือ Green Tourism แทน Ecotourism ได้เช่นกันเพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2538, หน้า 3) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2531 อ้างอิงใน การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ , 2549, หน้า 55) อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง

การท่องเที่ยวที่มีกระบวนการในก การอนุรักษ์ (Conservation) การอนุรักษ์มีความหมายในการร่วมกันป้องกันรักษาให้คงเดิม โดยจะเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท คือธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีรูปแบบอนุรักษ์มีองค์ที่รับผิดชอบหรือโดยนักท่องเที่ยว (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย , 2540, หน้า 48) อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นของชุมชน (สฤษฎ์ แสงอรุณ, 2553) และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความสำคัญทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมุ่งควบคุมคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการนักท่องเที่ยว นับว่าเป็นทางออกที่ดีที่จะก่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างกระแสการพัฒนา และกระแสการอนุรักษ์ทางการท่องเที่ยว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้มากขึ้น แต่ความสำเร็จของการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2539 , หน้า 60 – 63)

จากการให้ความหมายก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น แต่จะเป็นการเน้นการได้สัมผัสกับธรรมชาติ วัฒนธรรม การศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) มีหลักการที่สำคัญ คือ

1. จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด
2. กระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พยายามดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นโดยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว
3. ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเดินทางเข้าไปเยือน และให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม อันเป็นมรดกตกทอดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงสภาพที่ดีต่อไป (ไพฑูริย์ พงศบุตร , 2553)

องค์ประกอบและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Natural Resource Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศ (First Hand Ecosystem) และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความเป็นเฉพาะในแต่ละท้องถิ่นหรือพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย , 2539) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ว่าเป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Nature Attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (Solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้ สัมผัสที่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจเหล่านั้นอาจเป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้นสภาพ ทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากความดึงดูดใจในทรัพยากรแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายรวมถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature Destination) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Destination) ซึ่งรวมถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Historical, Archaeological And Regions Destination) และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และประเพณี (Art, Culture And Traditional Destinations) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2542, หน้า 6) เข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น หากมองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นวัตถุดิบเพื่อรองรับ การท่องเที่ยว และเป็นวัตถุดิบประเภทใช้แล้วไม่หมดไป หรือสูญหายหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยว มีประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลงไป ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรองรับได้ (Carrying Capacity)

2. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบห้าวกะทิ (Hard - Core Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (Dedicated Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (Mainstream Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลก ๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนลุ่มน้ำอามาซอน (Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่น ๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (Casual Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

3. การตลาด

การตลาดนับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในเชิงการตลาดจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีลักษณะอย่างไร โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที่คาดหวังจากการท่องเที่ยว (Expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสมกับความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่

4. การบริการ

การท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นต้องการบริการที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร และบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในภาค

บริการ ซึ่งได้แก่ การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้บริการด้านอาหารพื้นเมือง (ดรรชนี เอมพันธ์ และสุรเชษฐ์ เศษฐมาส, 2539 อ้างอิงใน สกฤษฎ์ แสงอรัญญ, 2553)

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ควรรนำมาพิจารณา ก็คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพราะหากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์รูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นอาจจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายโดยคุณค่าไป ดังนั้น การให้ความรู้และความเข้าใจ หรือการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติระหว่างการใช้ชีวิตและการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไป วิธีการสร้างจิตสำนึกมีหลายรูปแบบ เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้า รวมไปถึงการฝึกอบรมให้มีมัคคุเทศก์ เป็นต้น องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึกที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวที่ยากลำบากต่อการเดินทาง และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามรีสอร์ต หรือโรงแรมหรู ๆ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า และอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมรูปแบบการการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว จากการที่มีส่วนร่วมของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว จะทำให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกด้วย

แนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลหลายแห่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการดำเนินการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่แต่ละจังหวัด ตั้งแต่การสำรวจเบื้องต้น การจัดทำแผนหลัก และ การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ ด้วยการเพิ่มบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ซึ่งหมายถึงประชาชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนให้มากกว่าเดิม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 174)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น คือความสามารถของชุมชนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ให้เกิดสิ่งๆ ที่ต้องการจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ และประสิทธิภาพซึ่งหมายถึงการให้อำนาจแก่ประชาชนเพื่อใช้ความสามารถของตนในการจัดการทรัพยากร การวางแผนและควบคุมโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขาเอง

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม คือ การให้ชุมชนในท้องถิ่นผู้ที่ใช้ประโยชน์จากงานนั้น ได้เข้าร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจด้วย ซึ่งการที่ชุมชนในท้องถิ่นจะมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดบริการท่องเที่ยวควรจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การปรึกษา การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ รวมถึงการเข้าร่วมประชุมในชุมชน การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและการได้รับผลประโยชน์ร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยววิญญานศัพท์ของคำว่า “ การมีส่วนร่วมของประชาชน ”

ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชนในหลายรูปแบบวิธีการ และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปตามเนื้อหา ซึ่งในที่นี้ผู้ที่ ศึกษาได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ไฮเซนและอัลฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981, p. 6 อ้างอิงใน สุทธิ วรประดิษฐ์, 2553) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลกับประชาชนเอง มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติ อย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มคนซึ่งในอดีตที่ผ่านมา นั้นเป็นผู้อยู่นอก หรือ กลุ่มคนยาก ส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิและโอกาสในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการได้เข้าจัดการ การใช้การกระจาย ปัจจัยการผลิตและทรัพยากร ที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง ไม่มีใครเป็นผู้กำหนดมาให้ (ประพันธ์ บรรลูลึกลับ , 2531 อ้างอิงใน ณีภูษา ผิวมา, 2550, หน้า 28)

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้นคือ การที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซงครอบงำ บังคับให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจง ใช้ควบคุมระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจ ที่จะกำหนดวิถีชีวิตของคนอย่างเชื่อมั่นเพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด (ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ , 2527 อ้างอิงใน จงรักษ์ อินทยนต์ , 2544, หน้า 17)

ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ โดยร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามผล (วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ , 2540 อ้างอิงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์ , 2546, หน้า 18)

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนหรือสมาชิกของกลุ่มมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใด ๆ ได้เพื่อจะบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของชุมชนร่วมกัน ปราศจากการครอบงำหรือแทรกแซง รวมทั้งมีอำนาจในการอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาร่วมกันด้วยความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนด้วย และมีความรับผิดชอบในการกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด

ปัญหา ตัดสินใจ หรือดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยความสามารถที่มีอยู่ เพื่อจะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของชุมชนด้วยกัน

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการที่จะดำเนินการพัฒนา หรือจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญและหากขาดองค์ประกอบนี้การท่องเที่ยวจะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนไม่ได้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวในชุมชนจะสำเร็จต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมืออย่างจริงจังของผู้ที่สามารถสื่อสารวัฒนธรรมของตนให้นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่ง เหตุผลของการสนับสนุนให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นฐาน ในการจัดการ (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553, หน้า 33 - 34) ให้เหตุผลดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการวางแผน และตั้งกลยุทธ์การท่องเที่ยว
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลาย ๆ ทาง
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการกระจายรายได้ กระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้ความต้องการของชุมชนสำเร็จได้
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ
7. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้นักวางแผนสามารถตัดสินใจหรือวางแผนการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง สามารถใช้ กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคล ได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้ สามารถเป็นหลักการของการบริหารที่เป็นผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ด้วยเหตุผลวิวัฒนาการเพื่อความคิด (การเปิดกว้าง) การระดมความคิด (ระดมสมอง) ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ และสามารถ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้ (วันชัย โกลละสุด, 2549)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชน

กระบวนการทำงานในชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เน้นให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษา เน้น อกจากการทำงานใด ๆ ก็ตามหากทุกคนทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานก็จะทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในงานนั้น ๆ ด้วย ซึ่งทำให้เกิด

การ่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้บุคคลหรือตัวแทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในการประชุมเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมกันตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินการกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของชุมชน (พีรธร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ, 2552, หน้า 7)

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในชุมชน นหรือท้องถิ่น จึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และทำที่สุดชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาการของชุมชนเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 54) เมื่อต้องการให้เกิดประโยชน์ดังเช่นที่กล่าวมาการมีส่วนร่วมจะต้องมีขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมกันคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน โดยร่วมกันตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (อภิญา กังสนารักษ์, 2544 อ้างอิงใน พีรธร บุญยรัตพันธุ์, 2552, หน้า 31)

หลักการขั้นตอนในการปฏิบัติของการมีส่วนร่วม มีดังนี้ (นรินทร์ แก้วมีศรี, 2531 อ้างอิงใน สุันทา จันทวารา, 2545, หน้า 10)

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ของปัญหา และร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือได้ว่าสำคัญเพราะถ้าชุมชนไม่สามารถรับรู้และเข้าใจปัญหาด้วยตนเองแล้ว การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลในชุมชนได้รับรู้และเข้าใจปัญหาของตนเองแล้ว ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะวางแผนและการดำเนินการเพื่อ

หาแนวทางที่จะได้แก้ไขปัญหานั้น รวมทั้งการคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อให้แก้ปัญหาได้ถูกต้อง และตรงประเด็นกับปัญหา

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวกับการสร้างความรู้ถึงความเป็นเจ้าของให้เกิดกับชุมชน ทำให้มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม

4. การมีส่วนร่วมและการติดตามผลแล้วจะทำให้บุคคลเหล่านั้นได้ทราบถึงระดับของผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในครั้งต่อไป

ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามผล การตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรและการบริหารการใช้ทรัพยากร ขั้นการใช้ประโยชน์ ประชาชนมีความสามารถนำเอากิจกรรมใช้ประโยชน์ได้เป็นการเพิ่มระดับการพึ่งพาตนเอง และการควบคุมทางสังคม ขึ้นได้รับผลประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน (อนงค์ พัฒนกร, 2535 อ้างอิงใน พระมหาบรรดิษฐ์ บรรดาสุข, 2551, หน้า 68)

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม โครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนนั้น

2. การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุ อุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด (อคิน ทรัพย์พัฒน์ , 2547 อ้างอิงใน ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา, 2553)

สรุปได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล สาเหตุของปัญหาการพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากรได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากร และมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุด

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงมาสู่ ท้องถิ่น หรือเป็นความพยายามที่จะให้มีการ พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจะ รับรู้ปัญหา และความต้องการของตนเองดีกว่าผู้อื่น เพื่อให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน และตัดสินใจร่วมกัน จึงมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ท้องถิ่นมีด้วยกันอยู่หลายรูปแบบ (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548, หน้า 175) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้จักความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545, หน้า 115) และสามารถแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ที่นิยมมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ

1. การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินโครงการพัฒนาการ ท้องเที่ยว รูปแบบนี้รัฐบา ล และตัวแทนชุมชนจะวางแผนโครงการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาท้องถิ่นเลย แต่จะถูกชักชวน จากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน

2. การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจา ต่อรองสำหรับการ พัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบนี้รัฐบาล และตัวแทนชุมชนท้องถิ่น จะเข้ามามีส่วน ร่วมในการ พัฒนา แต่ความเป็นจริง การริเริ่มโครงการท่องเที่ยวมาจากส่วนกลาง โดยองค์กรสามารถเข้าร่วม ตัดสินใจ และเจรจาท่อรองกับรัฐบาล เพื่อการรั กษาผลประโยชน์ของชุมชนให้มากที่สุด การมีส่วน ร่วมแบบนี้ องค์กรท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของ ชุมชน

3. การให้ท้องถิ่นจัดการพัฒนาการท ่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งรูปแบบนี้ชุมชนจะเป็นผู้ ควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวด้ วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของ การมีส่วนร่วมแบบพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความริเริ่มและชักจูงจากทางรัฐบาล ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนการติดตามผลด้วยตนเอง

กรอบพื้นฐานเพื่ออธิบายและวิเคราะห์ในแง่ของรูปแบบการ มีส่วนร่วมได้ 4 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการตัดสินใจในระยะเริ่มต้น การ ตัดสินใจในช่วงกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การ เข้าร่วมใน การบริหารและร่วมแรงร่วมใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ซึ่งอาจเป็นวัตถุ หรือเงินลงทุน การ มีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นรูปแบบในการควบคุม ตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงออกถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม ต่อไป (วุฒิชัย พรุณสุนทร, 2544 อ้างอิงใน พระมหาวรดิษฐ์ บรรดาสุข, 2551, หน้า 69)

แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

แนวทางการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมควรมีการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา , 2542 อ้างอิงใน จงรักษ์ อินทยนต์, 2544, หน้า 24)

1. ดำเนินการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่ของตนเอง โดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อม และความ ต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชน หรือผู้นำท้องถิ่น

3. ส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นชมรมหรือสหกรณ์เพื่อ กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงธุรกิจ โดยให้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาแนะนำการจัดการ

4. ในการดำเนินการใด ๆ ควรคำนึงถึงทรัพยากร ของท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะ เป็นบุคลากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์ทางท้องถิ่นนั้น ๆ

แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายการจัดการ

การจัดการ หมายถึง แนวทาง ที่ผู้บริหารใช้ในการ ปฏิบัติภารกิจให้สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2540, หน้า 5)

การจัดการ หมายถึง เป็นศิลปะของการใช้บุคคลทำงานให้กับองค์กรโดยมีการตอบสนองความต้องการ ความคาดหวังให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (เรณู สุธรรมนุกุล, 2552 อ้างอิงใน พีรธร บุญยรัตพันธุ์, 2552, หน้า 5)

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การบริการงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้จัดวางไว้ พร้อมทั้งมีการประเมินผล ในแผนการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 อ้างอิงใน จงรักษ์ อินทยนต์, 2545, หน้า 26)

จากนิยามความหมายของการจัดการ ซึ่งสรุปได้ว่า การดำเนินการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มกิจกรรม ซึ่ง การจัดการต้องประกอบด้วย การวางแผนเสนอความคิดเห็น เสนอปัญหา การ ดำเนินการ วิธีการดำเนินงาน การวางกฎระเบียบของกลุ่ม การร่วมกันตัดสินใจ การร่วมกันบริจาคเงินสมทบและวัสดุอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการติดตามผลประเมินอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบของการจัดการ

จากความหมายของการจัดการธุรกิจขนาดย่อมที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็น ว่า การจัดการธุรกิจขนาดย่อมมีองค์ประกอบที่สำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2540, หน้า 6)

1. การวางแผน (Planning) คือ ภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติ ติงงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางของการดำเนินงานในอนาคต

2. การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัดการให้มีโครงสร้างของสายงาน ตำแหน่งงาน และอำนาจหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้ทรัพยากรทางการบริหารอยู่ในส่วนที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การดูแลสั่งการให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย

4. การประสานงาน (Coordinating) คือ การดูแลความสอดคล้องให้ผู้ทำงานสามารถทำงานได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ เชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้าด้วยกันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากับแผนที่ได้วางไว้

วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความชัดเจนขึ้นโดยผู้ มชนควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ (พจนานุกรม, 2546 อ้างอิงใน พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ , 2553, หน้า 77)

1. เพื่อให้กิจกรรมท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนา ชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่ต้องเลือกอำนวยความสะดวกต่อกันและกัน เช่น การท่องเที่ยวชุมชนที่ไปเยือนชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวควรเกิดการเรียนรู้บทบาทของประมงขนาดเล็ก เป็นต้น

2. เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวเยาวชนได้เข้าใจ ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชุมชนให้คืนสภาพได้ในระยะต่อไป

3. เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชนที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิม ให้เข้ามามีส่วนร่วมการลดผลกระทบดังกล่าว

4. เพื่อให้เป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กับสาธารณชนภายนอก

จะเห็นได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผลประโยชน์ของคนในชุมชน มีการกำหนดทิศทางแผนงาน แผนปฏิบัติการของชุมชน การ

สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชน โดยเน้นการคิดหาวิธีการทำอย่างไรให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นการท่องเที่ยวให้เกิดผลประโยชน์กับชุมชนในหลายมิติเป็นหลัก มิได้มองในเรื่องของรายได้ที่มาจากรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว จะต้องเป็นการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการและมีส่วนในการตัดสินใจ เนื่องจากการท่องเที่ยวจะสำเร็จไม่ได้หากขาดความเต็มใจที่จะเข้าร่วมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้อง มีการขับเคลื่อนโดยชุมชนอยู่เสมอ และจะทำให้การเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงที่การท่องเที่ยวจะนำไปสู่ชุมชนดำเนินไปในทิศทางที่ดีที่ชุมชนเองก็พอใจ (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553, หน้า 34)

Tosun และ Timothy ได้นำเสนอเหตุผล 7 ประการ ที่ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ดังนี้ (Tosun และ Timothy, 2003 อ้างอิงใน พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553, หน้า 34)

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนดำเนินงาน และตั้งกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลายด้าน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เพิ่มพูนความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้นักวางแผนทางการท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจหรือวางแผนได้ง่าย
6. การมีส่วนร่วมในการจัดการทำให้ชุมชนให้ความต้องการของชุมชนสำเร็จได้
7. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทำให้เกิดกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนควรระบุให้ชัดเจนว่าใครคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและในลักษณะใด โดยจากการสอบถามพูดคุย และอาจหาบุคคลหรือองค์กรที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมการจัดการด้วยความเต็มใจ ต่อจากนั้นก็สามารดำเนิการสร้างเครือข่ายของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเบื้องต้น และควรมีการจัดประชุมกลุ่มผู้ที่จะร่วมดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว

โดยทั่วไปแล้วผู้ที่มีส่วนร่วมหลักในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นมี 4 ภาคส่วน คือ

1. ชุมชน (Community)
2. ผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น รัฐ (Decision Maker)
3. ภาคธุรกิจ (Business Operator)
4. นักท่องเที่ยว (Visitor)

โดยทุกฝ่ายจะได้ผลประโยชน์ร่วมกัน (พิมพะระวี โจนรุ่งสัจย์, 2553, หน้า 37)

เงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยว

สำหรับการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อไปสู่ความยั่งยืนในประเด็นที่ควรใส่ใจและศึกษาดังต่อไปนี้ (สิริมา ไจมา, 2549 อ้างอิงใน พิมพะระวี โจนรุ่งสัจย์, 2553, หน้า 77)

1. ขนาดของชุมชนที่ทำการจัดการการท่องเที่ยวไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไปแต่มีลักษณะของ ความเป็นอยู่ชุมชนหมู่บ้าน ที่อาศัยการประนีประนอมแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน ปราศจากการแบ่งแยกชนชั้น
2. ก ชุมชนควรมีลักษณะชาติพันธุ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการเป็นชนชาติเดียวกันจะมีอิทธิพลต่อการให้ความร่วมมือและความเข้มแข็งในการจัดการ
3. ก ชุมชนต้องมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตดั้งเดิม ความเชื่อ วัฒนธรรมของตน โดยพร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว
4. วิถีการดำรงชีวิตของชุมชนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอย่างชัดเจน และผสมผสานกลายเป็นภูมิปัญญาในการจัดการ การใช้ประโยชน์ตลอดการดูแลรักษา
5. สมาชิกในชุมชนเคารพกฎระเบียบที่กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกันทั้งในเรื่องประเพณี ข้อห้ามทางสังคม
6. ชุมชนต้องยอมรับผลที่ตามมาจากการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของรายได้ที่อาจจะไม่คงที่ ผลกระทบในแง่ลบของสังคมและสิ่งแวดล้อม และความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม
7. ชุมชนต้องตระหนักร่วมกันได้ว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ส่วนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบของรายได้เป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น
8. แกนนำชุมชนหรือผู้นำชุมชน ควรมีความเข้มแข็งเป็นที่ ยอมรับของสมาชิกชุมชน เป็นผู้พร้อมจะเสียสละเวลาส่วนตัวเข้ามา จัดการการท่องเที่ยว มีภาวะเป็นผู้นำสูง มีความรู้และ

ไหวพริบที่สามารถสร้างความเชื่อถือ รวมทั้งสามารถทำความเข้าใจกับชุมชนและสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ควรมีในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสามารถจัดการการท่องเที่ยวให้ดำเนินไปเพื่อความยั่งยืน และผ่านอุปสรรคที่ส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ให้ผ่านไปด้วยดี องค์ความรู้ดังกล่าว คือ

1. การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นดี องค์กรต้องกับศักยภาพทางพื้นที่ ศักยภาพขององค์กรและชุมชน และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยไม่เบียดบังผลประโยชน์ทางธรรมชาติที่เคยมีและขัดต่อการดำรงชีวิต

2. เป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีเอกภาพสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันของชุมชน ตลอดจนการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเชิงนิเวศและมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกชั้นของการจัดการพัฒนา ควรเกิดจากความสมัครใจทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน

4. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องมีการร่วมมือในระดับบุคคลและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประกอบกัน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการพัฒนาที่ต้องอาศัยองค์ประกอบทางเศรษฐกิจเพื่อเตรียมความพร้อมในการให้บริการ รองรับนักท่องเที่ยว โดยการจัดการต้นทุนทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องมีองค์กรหรือสถาบันชุมชนขึ้นมารองรับ เช่น การรวมกลุ่มในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

5. การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนจำเป็นต้องร่วมมือกันกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงในการใช้พื้นที่และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว (พิมพ์ระวี ใจจรูญสัตย์, 2553, หน้า 79)

บริบทพื้นที่ในการวิจัย

เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ประวัติความเป็นมาของเกาะพิทักษ์ไม่มีที่มาที่แน่ชัดมีแต่เพียงการบอกเล่าต่อกันมาบรรพบุรุษที่เล่าต่อกันมา ถึงประวัติซึ่งมีหลายตำนานของที่มาเกาะพิทักษ์ อันดับแรกคือ ในอดีตชาวบ้านเรียกเกาะพิทักษ์ว่า เกาะผีทักษ์ ตามคำบอกเล่าของชาวประมงผู้หนึ่งซึ่งได้ออกเรือหาปลาอยู่บริเวณเกาะ เมื่อมองมาที่ฝั่งบนเกาะพบว่ามีเงาคนกำลังกวักมือเรียก แต่เมื่อชาวประมงจอดเรือแล้วขึ้นไปบนเกาะกลับไม่พบใครอยู่ที่เกาะ ชาวประมงและชาวบ้านใกล้เคียงจึงเรียกเกาะนี้ว่าเป็นเกาะผีทักษ์ ต่อมาได้มีชาวบ้านเข้าไปอาศัยอยู่บนเกาะ จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นเกาะพิทักษ์เพื่อความเป็นสิริมงคลแต่ยังรักษาคำเดิมไว้ เพื่อให้ผู้คนได้จดจำจึงได้เปลี่ยนมาเป็นเกาะพิทักษ์และอีก

ตำนานหนึ่งซึ่ง นายอำพล ธาณีครุฑ ผู้ใหญ่คนปัจจุบันเป็นผู้นำเที่ยวและเล่าให้ฟังว่า ก่อนปี พ.ศ. 2445 กว่า 100 ปีที่ผ่านมา ได้มีโจรจากเกาะสมุย หนองหญ้าไซ และหนองไถ่บึง แห่งละคน หนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจขึ้นมาอยู่บนเกาะรอดพ้นคดีได้จึงนำพาครอบครัว มาอยู่ด้วย พร้อมกับสำนึกในความผิดกลับเนื้อกลับตัวนำพาครอบครัวทำมาหากินอยู่บนเกาะ ด้วยการหาปลาและทำสวนมะพร้าวเรื่อยมา จากเพียงไม่กี่คนกลายเป็นสังคมของ 4 ตระกูล คือ ตระกูล "แก้วสถิตย์" (ตระกูลแรกของหมู่บ้าน) ตระกูล "ธาณีครุฑ" ตระกูล "เดชาฤทธิ์" และตระกูล "หินเตี้ยน" ผู้ใหญ่อำพล เล่าถึงที่มาของชื่อเกาะนี้ไม่มีบันทึกไว้เป็นหลักฐานเป็นเพียง การเล่าขานสืบต่อกันมาว่า น่าจะมาจากเหตุการณ์ที่เล่าว่าในสมัยก่อนนั้นมีเรือสำเภาบรรทุกสินค้าผ่านมา ถึงเกาะมีเสียงตะโกนเรียกให้ขึ้นไปบนเกาะ เมื่อขึ้นไปปรากฏว่าไม่มีคนตามที่ได้ยิน เสียงจึงคิดว่าเป็นเสียง "ผีทัก" หรือน่าจะมาจากเหตุการณ์ที่เล่าว่า การที่ได้มีเรือสำเภาบรรทุกสินค้าและเรือ ของชาวประมงที่ออกมาหาปลา ในท้องทะเล ยามใดที่มีลมพายุฝนตกหนักเหล่าบรรดากลาสิเรือต่างก็ใช้เกาะแห่งนี้เป็นที่พัก เพื่อความปลอดภัย ทุกคนได้นำเหตุการณ์มา เรื่องที่เล่ามาทั้งหมดมาพิจารณาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ในที่สุดทุกคนมีความเห็นว่าคุณ่าว่า "พิทักษ์" มีความหมายที่เป็นมงคล ผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะจะได้รับการป้องกันให้รอดพ้นจากสิ่งร้ายที่จะมาทำลายได้จึงให้ใช้ชื่อว่า "บ้านเกาะพิทักษ์" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เกาะพิทักษ์ เป็นเกาะเล็ก ๆ อยู่ห่างจากอำเภอลำสนธิ 18 กิโลเมตร ตั้งอยู่ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 32 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 122 คน เป็นหญิง 63 คน เป็นชาย 59 คน มีเนื้อที่ประมาณ 712 ไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อาชีพหลักคือทำการประมง เลี้ยงหอยแมลงภู่ วางอวนจับปลา และทำสวนมะพร้าว การเดินทาง รถยนต์โดยสารประจำทางผ่านถนนที่ว่าการอำเภอลำสนธิ ผ่านตำบลปากน้ำลำสนธิ เลียบชายทะเล ถึงหมู่ที่ 14 ตำบล บางน้ำจืด ระยะทาง 1,200 เมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาที เมื่อถึงจะต้องโดยสารเรือข้ามฝาก คนละ 10 บาท ต่อคน ต่อเที่ยว หากเป็นช่วงที่น้ำลดก็สามารถเดินไปที่เกาะได้ (บ้านเกาะพิทักษ์ , 2553)

ลักษณะเด่นของชุมชน คือ เป็นชุมชนที่มีวิวัฒนาการและพัฒนาบนพื้นฐานหลัก กปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์หมู่บ้านและกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ ซึ่งมีศักยภาพในการให้บริการอย่างครบวงจร โดยมีบ้านพักไว้รองรับนักท่องเที่ยวถึง 15 หลังพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิ ท่าเทียบเรือ ห้องน้ำสาธารณะ การรักษาความปลอดภัยของชุดตำรวจตระเวน ชายแดน เป็นต้น วัตถุประสงค์หลักในการรวมกลุ่มต่าง ๆ ก็คือเพื่อเป็นการอนุรักษ์

ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบนเกาะ ควบคู่กับการส่งเสริมการรวมกลุ่ม และการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์ , 2553, หน้า 109) ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด และในปัจจุบันเกาะพิทักษ์ยังเป็นศูนย์ของการอนุรักษ์หอยมือเสือ อนุรักษ์รอบเกาะและ มีปลาสวยงาม อีกทั้งเกาะพิทักษ์ได้รับการยอมรับจากนิตยสาร และหนังสือหลายเล่ม ว่าเป็นชุมชนที่น่าสนใจและเป็นชุมชนใหม่ที่ เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนชาวทะเล โดยการพักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน ใช้ชีวิต อย่างพอเพียง โดยผ่านกิจกรรมโฮมสเตย์ของบ้านเกาะพิทักษ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวบนเกาะมีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับนักท่องเที่ยวมีความพอใจที่ได้มาท่องเที่ยว และมีการมองหาที่พักบนเกาะ ด้วยเหตุนี้ ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ชุมชน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้า นชื่อ นายอำพล ธานีครุฑ โดยโครงการนี้เริ่มจากการที่ผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านเข้ามาร่วมป ระชุมในการจัดทำกิจกรรมบ้านพัก ในรูปแบบ โฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นรายได้เสริมให้กับทุ กคนในชุมชน โดยเริ่มต้นเปิดในปี 2538 ในส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ ชาวบ้าน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและจัดการท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์มีดังนี้ ศึกษาวิถีชุมชนของชาวประมง นั่งเรือรอบเกาะ ดำน้ำดูปะการังและหอยมือเสือ ภารตกลา ไบปลาหมึก ชมวิถีเฝ้ามะพร้าวแห้งเพื่อทำน้ำมันมะพร้าว ชมความงามของทัศนียภาพบนยอดเกาะ พิศทักษ์ ซึ่งสามารถมองเห็นเกาะคราม เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวก บ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 15 หลัง โดยลักษณะบ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว อยู่ริมทะเล มีระเบียงยื่นออกไปนอกทะเล ในบ้านมี สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ชุดที่นอน ปิกนิก มุ้งกันยุง พัดลม ห้องน้ำ เป็นต้น ในส่วนของอาหาร จะเน้นอาหารทะเลเป็นหลักและเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีการประกอบอาหารจากชาวบ้าน (ยอด แก้วสุวรรณ, 2553)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุชิน ศีลธรรม และคณะ (2545) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านเกาะปากจั่น อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาวิจัยจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเกาะปากจั่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนามาตรฐานด้วยคุณภาพในการจัดการ โดยเลือก กลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ คณะวิจัย ชาวบ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล ในหมู่บ้านเกาะปากจั่น โดยเป็นการปฏิบัติ การอย่างมีส่วนร่วม พบว่า

กระบวนการที่จะทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วยก็คือ การประชาคมชาวบ้านในโอกาสต่าง ๆ และอบรมในสิ่งที่ชาวบ้านมีความสนใจ หรือมีความชอบจะทำให้เกิดการตื่นตัวในการรับรู้สิ่งใหม่ และการที่ชุมชนมีความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ จะทำให้การจัดการหรือการวางแผนเป็นไปด้วย ความรวดเร็ว การวิจัยในครั้งนี้ยังทำให้พบจุดแข็งของชุมชนคือ การยึดมั่นทางศาสนา และความ สามัคคี และจุดอ่อนของชุมชนคือ การขาดการกระบวนการเรียนรู้ ขาดการประสานสัมพันธ์ที่ดีของ ผู้นำชุมชน

สุนันทา จันทวารา (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคูเต๋อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวหาดคูเต๋อ อำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หาดคูเต๋อ และแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคูเต๋อ ผู้ศึกษาได้ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง 122 หลังคาเรือน โดยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชาชนที่อาศัย อยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและเป็น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยศึกษาใน 5 ประเด็น คือ การค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา การวางแผน การร่วมปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการติดตามผล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชน คือทัศนคติต่อการท่องเที่ยว ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่ง ท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือ การให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน การมีผลประโยชน์ร่วมกับระหว่างรัฐ เจ้าของสถานที่และผู้ดำเนินงาน ควรให้มีการชักชวนและ ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานให้ชัดเจน

ปรกรณ์ จีนาคำ (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านห้วยฮี อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการสอบถาม ชาวบ้านห้วยฮี จำนวน 200 ราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจำนวน 73 และ 127 คน ตามลำดับ กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านห้วยฮีตั้งขึ้นเมื่อปี 2540 โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำ เทียว ชมวิถีของชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง การเดินป่าเพื่อดูนก และพรรณไม้หายาก ตลอดจนการ พักแรมแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีอยู่ 32 หลังคาเรือน รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2543 จนถึง เดือนกรกฎาคม 2547 มีจำนวน 562,415 บาท โดยร้อยละ 80 จะเป็นผลตอบแทนให้กับสมาชิกใน รูปของค่าที่พักแบบโฮมสเตย์ (วันละ 100 บาท/คน) และค่าอาหารที่เจ้าของบ้านจัดทำให้กับ

นักท่องเที่ยว (มีอัตรา 50 บาท/คน) ค่ามัคคุเทศก์ (วันละ 100 บาท/คน) และอื่น ๆ ส่วนรายได้ที่เหลืออีกร้อยละ 20 จะจัดสรรเป็นผลตอบแทนให้กับคณะกรรมการในการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวร้อยละ 15 และอีกร้อยละ 5 เป็นค่าใช้จ่ายส่วนกลางเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านห้วยฮี้ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นผู้มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีการศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 3,000 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 1,000 บาท กลุ่มตัวอย่างมีการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การจัดการองค์กรภายในชุมชน และการจัดงบประมาณการเงินตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้านหลัก พบว่า ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของชุมชนมากที่สุด ขณะที่ไม่ได้เป็นสมาชิกจะให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชน และเรื่องการออกกฎระเบียบของชุมชน มากที่สุด สำหรับเรื่องงบประมาณ ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกและผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกต่างให้ความสำคัญในเรื่องการคัดเลือกตัวแทนในการทำหน้าที่จัดการงบประมาณการเงิน และการศึกษายังทราบสาเหตุปัญหาและอุปสรรครว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น 3 อันดับ คือ ปัญหาไม่มีความรู้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ปัญหาการไม่มีความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม และปัญหาการไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว ส่วนผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้น 3 อันดับแรกได้แก่ ปัญหาการขัดแย้งในชุมชน ปัญหาความขัดแย้งในหน่วยงาน และปัญหาความไม่พร้อมของการรองรับนักท่องเที่ยวตามลำดับ

ศาสริน บุญพิทักษ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบล ห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทประชาชนท้องถิ่นและบทบาทชุมชนในการจัดกิจกรรมและศึกษาผลกระทบต่อชุมชนด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจความคิดเห็นในเชิงคุณภาพ เพื่อทราบบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ทราบการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง ภายหลังจากการจัดกิจกรรม จากกลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 17 คน

จำแนกกลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน และกลุ่มชาวบ้านจำนวน 12 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ชาวบ้านแม่กำปองมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ซึ่งมีทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมทางอ้อม และการมีส่วนร่วมในการสเปิดโอกาสให้ซึ่งเป็นผลมาจาก หลายปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะบทบาททางสังคม การศึกษา ประสบการณ์ส่วนตัว ช่องทางการมีส่วนร่วมและการคาดหวังและผลได้รับประโยชน์ 2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายหลังจากดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนที่ผ่านมาไม่ได้กระทบวิถีชีวิต วิถีคิดของชุมชนเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ชุมชนอยู่แล้ว ประกอบกับการตลาดนักท่องเที่ยวยังคงแคบอยู่ และการดำเนินกิจกรรมยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ น้อยซึ่งชุมชนสามารถจัดการควบคุมดูแลได้ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนและผล การเปลี่ยนแปลงชุมชนด้าน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการ เมืองที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีมากขึ้น และมีกา รมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของชุมชน

ฐานผลการจ วจินทร์ (2545 อ้างอิงใน พระครูสมุทรวีราภรณ์ มหานาค, 2552, หน้า 65) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบ ยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านมาตีน ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า ศักยภาพในชุมชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประชากรส่วนใหญ่ของบ้านมาตีน มีระดับการศึกษาไม่สูง นัก มีวิถีชีวิตและประเพณีจามแบบของชาวมุสลิม ในการจัด การทรัพยากรธรรมชาตินั้นชุมชนมี ศักยภาพในการนำวัตถุดิบที่ มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์สูงมาก แต่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรนั้นอย่าง ประหยัดและมีการสำรวจถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน ทั้งนี้อาจเพราะเห็นว่า ชุมชนยังมีทรัพยากรธรรมชาติอีกมากมายและยังไม่ได้พบกับภาวะขาดแคลนวัตถุดิบ จึงไม่ได้ให้ ความสำคัญและไม่มีความต้องการรองรับการจัดการทรัพยากร ในส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยว ของชุมชนยังมากไม่เท่าที่ควร เพราะชุมชนบ้านมาตีนเพิ่งเริ่มจากดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัด Home Stay การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สำหรับการเป็น สมาชิกกลุ่ม ชาวบ้านส วนมากจะได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพของชุมชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรเช่นกัน ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่นการผลิตภัณฑ์ จากกะลามะพร้าว จากไม้ผ้าบาติก โดยไม่เป็นรูปแบบการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โดยตรง สำหรับหน่วยงานที่จะเข้ามาแนะนำและจัดฝึกอบรม ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานในจังหวัดกระบี่ สำนักงานจังหวัดกระบี่ สำนักงานเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน เป็นต้น

นิรมล พงศ์สถาพร (2551) ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งโบราณบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี งานวิจัยเกิดจากความสนใจในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าผลกระทบต่อการปรับตัวด้านการจัดการการท่องเที่ยวใน 2 ลักษณะ คือ 1. การแข่งขันทางการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น โดยการสร้างความพร้อมและการให้บริการแบบครบวงจรในแหล่งท่องเที่ยว 2. การปรับตัวในด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน การดูแลแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่นในปัจจุบันมีการถ่ายโอนอำนาจการดูแล เนื่องจากกรมศิลปากรมีการปรับเปลี่ยนค่อนข้างล้ำซ้ำตามระบบราชการ โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านโป่งมะนาว เป็นแหล่งโบราณคดีอีกแห่งหนึ่งที่ชุมชนโดยรอบให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบลักษณะขั้นตอน ปัจจัยและข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่บ้านโป่งมะนาว ต่อการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็นไปในลักษณะของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาหมู่บ้านโป่งมะนาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยที่กลุ่มกิจกรรมลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มกิจกรรมที่เป็นทางการและมีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวคือ กลุ่มชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีและทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ส่วนกลุ่มกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการแต่มีกิจกรรมส่งเสริม และเกี่ยวเนื่องต่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคือ กลุ่มหัตถกรรมที่ผลิตภัณฑืถกเชือกปอ

ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านโป่งมะนาวถูกแก้ไขผ่านระบบเครือข่าย ระบบอาวุโสและความเข้าใจ ในพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการสนพระนี้ ประนอมความแตกแยก ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโป่งมะนาวยังคงสามารถที่จะทำงานต่อไปนี้ด้วยการแบ่งปันหน้าที่ความถนัด และตามข้อตกลงร่วมกันของกรรมการในชมรมอนุรักษ์

พนิตตา สิงห์ครุ (2544 อ้างอิงใน บดินทร์ เมธมูทา , 2552, หน้า 32) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยฮี ตำบลปูลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชน

เสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน
 แห่งนี้ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวมากกว่า 4 ปีแล้วสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิก 200 – 600 บาท
 ต่อเดือน ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเพราะทรัพยากรวัฒนธรรม วิถีชีวิต อนุรักษ์ไว้ภายใต้ การ
 จัดการการท่องเที่ยว

มิศรา สามารถ (2543 อ้างอิงใน บดินทร์ เมธมูทา , 2552, หน้า 32) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม
 ร่วมของท้องถิ่นของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น
 ชุมชนท้องถิ่นบ้านถ้ำลอด บ้านเขาหลวง บ้านคลองช้าง บ้านโคกเกตุ และบ้านโขงกุดหวาย
 พบว่า

1. ลักษณะการก่อตัวของกลุ่มในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศ มี 3 แบบคือ 1) แบบที่เกิดในชุมชนตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเอง 2) แบบ
 เกิดขึ้นตามภารกิจขององค์กรปกครองท้องถิ่น และ 3) แบบที่เกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นของภาค
 ราชการในพื้นที่

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น มีหลายประเด็นได้แก่
 ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินการหรือไม่ วางแผนดำเนินการตามขั้นตอน
 และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีทั้งภายในและภายนอกชุมชน และประเด็นเรื่องผลประโยชน์ที่
 สมาชิกควรได้รับจากกองทุนในลักษณะเงินปันผล

3. การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม /องค์กร ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการจัดตั้ง
 คณะกรรมการที่ดำเนินการการท่องเที่ยวด้วยการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยจากสมาชิกใน
 ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีภารกิจ และโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นในการ
 ดูแล

4. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน
 ท้องถิ่น ได้แก่ การกำหนดจุดท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ รูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
 พาหนะที่ใช้ประกอบการท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ งานประเพณีท้องถิ่น และการขาย
 ของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์หรือหัตถกรรมพื้นบ้าน

5. การปฏิบัติงาน การแบ่งภารกิจ มีส่วนร่วมโดย 1) เป็นเครือข่ายความร่วมมือเพื่อ
 ระดมและผนึกกำลังกันเสริมสร้างการท่องเที่ยวชุมชน 2) การแบ่งภาระหน้าที่ให้เกิดความชัดเจนไม่
 ซ้ำซ้อนเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความยุติธรรม

6. ทูทางสังคม คือ 1) ความรู้พื้นฐานและภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์ประเพณี
 และวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเรียบง่ายแตกต่างและหายากจากสังคมสมัยใหม่ 2) การอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน นันทองถิ่นด้วยความรักและห่วงแหน 3) การดำรงชีวิตประจำวันแบบวิถีไทยด้วยสมุนไพรนานาชนิด

7. ผลตอบแทนหรือประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ เงินรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวการขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การเปิดร้านขายอาหารและของที่ระลึก

8. การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผลรวมในลักษณะ นามธรรม ได้แก่ ความรัก ความสามัคคีในชุมชนและลดความขัดแย้ง การเรียนรู้ในสิ่งใหม่จากความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ความรู้สึกห่วงแหนในสิ่งที่ตั้งงามของชุมชนทั้งชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

อรอนงค์ ธรรมกุล (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาทฤษฎี วิธีการ รูปแบบการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวบ้านในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางราชการ ทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนทั้งหญิงและชาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานและกรรมการการกลุ่มกิจกรรมกองทุนอาหารหมู่บ้านและกลุ่มอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรเอกชน ตลอดจนชาวบ้านทั่วไป ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ มีความเชื่อและอุดมการณ์ ได้แก่ ความผูกพันเป็นเครือญาติ ตลอดจนการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้นำและสมาชิกมีบทบาทร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมจากกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการในกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมป ระชุมอภิปรายปัญหาาร่วมกัน การร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม และการร่วมประเมินสรุปผลกิจกรรมที่ดำเนินการ

รูปแบบที่สมาชิกองค์กรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับร่วมกันกำหนดในการดำเนินการ ทั้งที่เป็นงานส่วนร่วมของชุมชน คือกิจกรรม ฌาปนกิจ สงเคราะห์ กิจกรรมงานบุญของชุมชนและของส่วนตัว กิจกรรมพัฒนาสถานที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน โรงเรียนและวัด และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ให้สมาชิกได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเองและครอบครัว

ปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนรวมตัวกันก่อตั้งเพื่อร่วมกันปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ด้านภาวะเศรษฐกิจ เช่นการขาดแหล่งเงินทุนในการนำไปประกอบอาชีพ ความผูกพันเป็นเครือญาติ การมีปัญหาร่วมกัน และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรเอกชน

ผลการเปลี่ยนแปลงการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาขององค์กรชาวบ้าน คือ องค์กรมีความเข้าใจสถานภาพความมั่นคงของกลุ่ม ความรู้สึกการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมที่ทำให้กิจกรรมมีความต่อเนื่อง ความเข้มแข็งของกลุ่มที่เกิดจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม การมีความรับผิดชอบสูง สามารถสร้างพลังในการขอกิจกรรมหรือโครงการใหม่ ๆ เข้าสู่หมู่บ้านอย่างมีศักดิ์ศรี การได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีอิสระในการบริหารกิจกรรม โดยปราศจากการแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือองค์กรเอกชน และมีความเติบโตเข้มแข็งเช่นกองทุน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่งเทียวงเชิงอนุรักษ์ เกาะพิทักษ์ อำเภอลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่งเทียวงเชิงอนุรักษ์ และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชนบนเกาะพิทักษ์ อำเภอลังสวน จังหวัดชุมพร โดยผู้วิจัยได้ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลังสวน จังหวัดชุมพร จำนวน 32 ครัวเรือน หรือ จำนวน 122 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 37 คน ประกอบด้วย

- กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 5 คนประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน
- กลุ่มประชากรทั่วไป (General Informant) จำนวน 32 คน ประกอบด้วย ใช้ตัวแทนของแต่ละครัวเรือนซึ่งชุมชนเกาะพิทักษ์มีทั้งหมด 32 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นเครื่องมือในการศึกษา คือ จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย โดยใช้แนวทางแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลเอง โดยจำ ตัวแทนของครัวเรือน 32 ครัวเรือนและกลุ่มผู้รู้ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยวิธีการเชิงคุณภาพ แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีการวางเค้าโครง กำหนดล่วงหน้า โดยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ และนำไปสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ ในการ

วิจัย โดยทำการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถาม ข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

- ประวัติชุมชนในอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน
- ทรัพยากรทางธรรมชาติ
- วิถีชีวิต
- ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว
- การจัดการภายในชุมชน
- ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

2. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อทำการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชาวบ้าน รวมทั้ง การเข้าร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความ เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนาม (Field Research) โดยการนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้มีการสัมภาษณ์ การสังเกต ขณะพูดคุย และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาประกอบการศึกษาค้นคว้า เช่น กล้องถ่ายรูป วีดีโอ และเทปบันทึกเสียง นำมาจัดหมวดหมู่และแยกแยะประเภทตามลำดับ เพื่อให้ได้ข้อมูลและมีหลักฐานสนับสนุนมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูล แยกประเด็น นอกตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอและพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ผลแล้วหรือไม่ ในกรณี ข้อมูลที่ได้มาไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) นำข้อมูลมาลงสรุปสาระสำคัญ เนื้อหาทั้งหมดเข้าด้วยกันด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และหากมีข้อมูลใดที่ยังไม่ครบถ้วนผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป แล้วนำไปแก้ไขเป็นงานฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาดัวยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวและ สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพรและเพื่อศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร การทำวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้การดำเนินการวิจัยหรือการเก็บข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับคนในชุมชนเกาะพิทักษ์ ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพและการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ขั้นที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการการสำรวจ และการสัมภาษณ์ การร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในชุมชน โดยนำเสนอ การวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์

อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สภาพทั่วไป

บริบทชุมชน

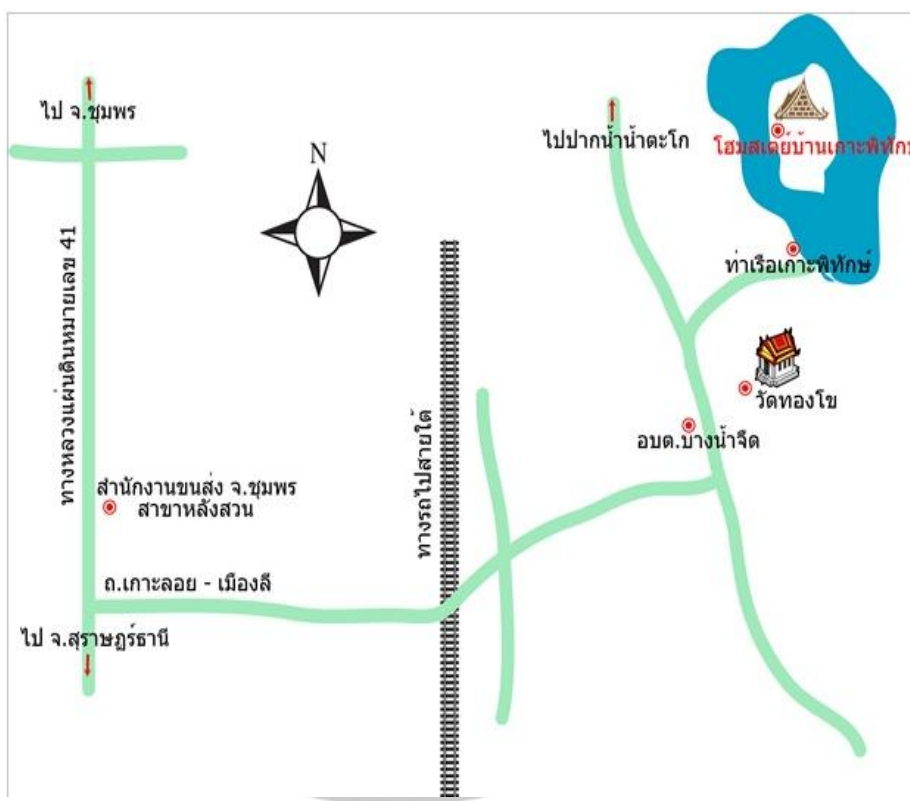
บ้านเกาะพิทักษ์ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ไม่ห่างจากฝั่งมากนัก ถือได้ว่าเป็นเกาะที่ใกล้ที่สุดของจังหวัดชุมพร เกาะพิทักษ์ นั้นมีความเป็นมาที่ไม่แน่ชัดมีแต่เพียงการบอกเล่าต่อกันมาซึ่งมีหลายตำนานของที่มาเกาะพิทักษ์ คือในอดีตชาวบ้านเรียกเกาะนี้ว่าเกาะผีทัก ตามคำบอกเล่าของชาวประมงผู้หนึ่งซึ่งได้ออกเรือหาปลาอยู่บริเวณเกาะ เมื่อมองหันมาที่ฝั่งพบว่ามีเงาคนกำลังโบกมือเรียก แต่เมื่อชาวบ้านได้จอดเรือและขึ้นไปยังเกาะกลับไม่พบว่าไม่มีใครอยู่บนเกาะ ชาวประมงและชาวบ้านจึงเรียกเกาะนี้ว่าเป็นเกาะผีทัก ต่อมาชาวบ้านเข้าไปอาศัยอยู่ จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นเกาะ พิทักษ์ และอีกหนึ่งตำนานคือ เมื่อ พ .ศ. 2432 เมื่อ 120 ปีมาแล้ว เริ่มแรกของตำนานคือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีนโยบายให้มีการปราบโจร จึงได้มีโจรมา จากเกาะสมุย

หนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีพ่อปู่เดชเป็นคนแรกที่ได้ขึ้นมาบนเกาะ รอดพ้นคดีจึงได้นำครอบครัวมาอยู่ด้วย จากชื่อที่มาจากผีทักเนื่องมาจาก ตระกูลแก้วสถิตได้หนีมามามาที่เกาะเช่นกัน โดยมีผู้คนบนเกาะเรียกให้เข้ามาเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเข้ามาที่เกาะกลับ มีแต่ครอบครัวของปู่เดชเท่านั้นจึงเรียกเกาะนี้ว่าเกาะผีทัก และหากเมื่อมีพายุในทุครั้งชาวบ้านที่อยู่บริเวณเกาะพิทักษ์ก็จะถูกเรียกให้เข้ามาพักที่เกาะแห่งนี้จากเพียงไม่กี่คนกลายเป็นชุมชนขึ้น ต่อมาในปี 2464 เกาะผีทักประกาศให้เป็นหมู่บ้าน โดยมีนายบุญ เดชาฤทธิ์ เป็นลูกชายของพ่อปู่เดช ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านของเกาะผีทักคนแรก เมื่อประกาศเป็นหมู่บ้านจึงได้เรียกเกาะผีทัก เป็นเกาะพิทักษ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลของผู้คนที่อยู่อาศัยในเกาะให้ได้รับการปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากสิ่งร้าย จึงได้เรียกเกาะพิทักษ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สภาพทั่วไปของชุมชน

บ้านเกาะพิทักษ์ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ห่างจากอำเภอหลังสวน 18 กิโลเมตร จากท่าเรือข้ามฟาก ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 13 ไปถึงเกาะพิทักษ์มีระยะทางประมาณ 1,200 เมตร ใช้เวลาเดินทางเพียง 15 นาที การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก โดยนั่งเรือจากฝั่งประมาณ 15 นาที การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์ การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์ สมาชิกโฮมสเตย์ได้กล่าวว่า การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์มีความสะดวกสบายเนื่องจากมีป้ายบอกสถานที่ ตลอดเส้นทาง การเดินทาง เช่น ป้ายบอกระยะทาง ป้ายบอกทิศทาง ป้ายสถานที่ต่างๆ ตลอดเส้นทางทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม ผ่านจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จนถึงสี่แยกบรูสมพร ตรงไปทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประมาณ 40 กิโลเมตร จะพบป้ายสี่แยกทุ่งตะโกและป้ายบอกทางเข้าไปยังท่าเรือเกาะพิทักษ์ จากนั้นเลี้ยวซ้ายมายังมาทางปากน้ำทุ่งตะโกประมาณ 7 กิโลเมตร เจอสี่แยกให้เลี้ยวขวา ฝั่งตรงอีก 400 เมตร เจอสี่แยกให้ให้เลี้ยวซ้ายไป 5 กิโลเมตร จะถึงท่าเรือข้ามฟากไปยังเกาะพิทักษ์ ซึ่งจากเส้นทาง การเดินทาง มายังเกาะพิทักษ์ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง ได้ง่ายโดยไม่ลำบาก เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงจุดรับส่งเรือไปยังเกาะพิทักษ์บริเวณนี้จะมีลานจอดรถที่กว้างขวางสามารถจอดรถได้มากมายทั้งรถบัสปรับอากาศที่มาเป็นคณะและรถยนต์ส่วนตัว สำหรับลานจอดรถมีอัตราค่าบริการ ดังนี้ รถยนต์ราคา 50 บาทต่อคัน สามารถจอดได้ 20 คัน และรถจักรยานยนต์ราคา 20 บาทต่อคัน สามารถจอดได้ 50 คัน แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่ได้ติดต่อจองที่พักโฮมสเตย์จะเตรียมเรือข้ามฟากรวมอยู่ในราคาโฮมสเตย์ ซึ่งเจ้าของโฮมสเตย์จะเตรียมเรือไว้บริการ ซึ่งเรือนั้นก็จะเป็นของชาวบ้านที่ไม่ได้ทำโฮมสเตย์ แต่มีเรือ แต่ ถ้าหากนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการนอนพักที่เกาะ สามารถนั่งเรือไปได้ในราคา 10 บาทต่อเที่ยวเท่านั้น หากเป็นช่วงเวลาน้ำ

ลดบริเวณนี้จะเป็นถนนทรายขาวซึ่งอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน สามารถเดินข้ามมายังเกาะได้เลย ใช้เวลาเพียง 15 นาที นักท่องเที่ยวสามารถ เดินมายังเกาะพร้อมกิจกรรมเดินเล่นชมทัศนียภาพที่สวยงามมากจนอดคิดไม่ได้ว่าหากมีการสร้างสะพานข้ามฝั่งไปยังเกาะพิทักษ์ นักท่องเที่ยวและชาวบ้านจะได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางมากกว่านี้แต่ที่สำคัญจะทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่มีงานทำ เช่น ชาวบ้านที่มีอาชีพรับเรือรับจ้างข้ามฝั่งไปยังเกาะพิทักษ์และอาจทำให้ความเจริญเข้ามาสู่เกาะพิทักษ์มากเกินไปจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเหมือนชุมชนอื่น ๆ

ภาพ 2 แสดงที่ตั้งของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ภาพ 3 แสดงป้ายบอกทิศทาง

นอกจากนี้เกาะพิทักษ์ในช่วงน้ำลง น้ำทะเลจะแห้งทำให้เกิดเป็นสันทรายขาว ที่เรียกว่า ถนนน้ำ จึงทำให้เกิดการจัดกิจกรรม “ประเพณีวิ่งแหวกทะเล” ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ได้รับการตอบรับทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้าร่วมการแข่งขันวิ่ง ซึ่งจะมีการจัดการแข่งขันทุกปี ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน อีกทั้งการเข้าร่วมรับประทานอาหารทะเลสดๆ โดยไม่คิดค่าบริการใด ๆ ทั้งสิ้น ทำให้นักท่องเที่ยวมีความตื่นตาและน่าอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งที่ได้มาท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์อีกอย่างหนึ่ง

เกาะพิทักษ์มีจุดเด่นที่น่าสนใจของทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เช่นทางด้านทิศตะวันออกมาชายหาดที่มีบรรยากาศที่เงียบสงบชายหาดยาว 450 เมตร ทิศเหนือมีจุดชมวิวระยะทาง 200 เมตร มีศาลาให้นั่งพักและชมวิวซึ่งสามารถมองเห็นวิวได้รอบเกาะ ในเดือนมกราคมนักท่องเที่ยวสามารถชมปลาโลมาสีชมพูได้ ซึ่งก็สร้างความตื่นเต้นให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ภาพ 4 แสดงสภาพพื้นที่เกาะพิทักษ์

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมง การทำ
อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ ชมกรรมวิธีเฝ้ามะพร้าว นำส่งฝั่เพื่อนำไปทำนํ้ามะพร้าว เพราะส่วนใหญ่พื้นที่
รอบเกาะพิทักษ์จะเป็นต้นมะพร้าว อีกทั้งร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเช่น ดำน้ำ ดูปะการังและ
หอยมือเสือ การปั่นไฟล่อปลาหมึก และการตกปลา แต่สิ่งที่สำคัญที่ทำให้ เกาะพิทักษ์มี
นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่นก็คือ ความมีมิตรไมตรีของ ชาวบ้าน ทุกคนในชุมชน จะยิ้มต้อนรับ
นักท่องเที่ยว ให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ นักท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงการอยู่บ้านตัวเอง บริเวณเกาะ
พิทักษ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม เช่น ที่พักซึ่งจะเป็น
บ้านเรือนของชาวบ้านมีลักษณะเป็นระเบียบยื่นออกนอกทะเล สามารถนอนฟังเสียงคลื่น เบบๆ มี
ลมพัดเย็นสบาย อากาศปลอดโปร่งเหมาะแก่การพักผ่อน อีกทั้งห้องนํ้าที่สะอาด มุ้ง หมอน
นํ้าประปา ร้านค้าหรือร้านขายของชำและสามารถรับสัญญาณโทรศัพท์ได้ทุกระบบ พร้อ มทั้งมีการ
รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวโดยอาสาสมัครพลเรือน จากความอุดมสมบูรณ์ของ
ทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ทำให้เกิดการรวมตัว เป็น
สมาชิกต่างๆ เช่น สมาชิกโฮมสเตย์ สมาชิกกลางสัตว์น้ำ สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน โดยทุกคนใน ชุมชน
เกาะพิทักษ์จะมีส่วนร่วมในการบริหารและดูแลความเป็นไปของชุมชนด้วยตนเองทำให้ทราบว่า
ชุมชนมีศักยภาพเพียงใด การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านได้มีงานทำโดยมีอาชีพจากการท่องเที่ยวตาม
แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเพิ่มความสามัคคีในชุมชนซึ่งเกิดการรวมตัวของกลุ่มยุวชนเกาะ
พิทักษ์ตามมาเน้นให้มีการรักบ้านเกิดไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้เยาวชนได้มีโครงการ ต่าง ๆ

เช่น โครงการ กำจัดขยะ มีการให้เยาวชนคิดค้นการกำจัดขยะ เนื่องจากชุมชนเกาะพิทักษ์ ตอนนี้อยู่ประสบปัญหาขยะที่มาจากนักท่องเที่ยวและขยะที่มาจากกาการพัฒนาชายฝั่งในทะเล โครงการทำป่า ปลูกบ่อเลี้ยงปลาบนเกาะพิทักษ์และป่าต้อนรับเข้าสู่เกาะพิทักษ์ โดยเยาวชนเกาะพิทักษ์จะมีการรวมกลุ่มกันหลังจากกลับมาจากโรงเรียนที่บ้านผู้ใหญ่ โดยมี ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการชาวบ้านเป็นส่วนที่ให้การช่วยเหลือ นอกจากนี้ชุมชนเกาะพิทักษ์ยังเคยได้รับรางวัลเกาะปลอดยาเสพติด จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติกระทรวงมหาดไทย

ภาพ 5 แสดงโครงการกำจัดขยะในชุมชนของเยาวชนเกาะพิทักษ์

วิถีชีวิตและอาชีพของคนในชุมชน

เกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและอยู่ไม่ไกลจากฝั่งมากนัก การตั้งถิ่นฐานทำมาหากินของผู้คนจึงเกิดขึ้นบนเกาะเล็ก ๆ และได้สร้างสังคมบนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบ้านเรือนที่มีการบ้านทุกหลังบนเกาะด้วยไม้ และมีลักษณะที่ยกพื้นสูงมีระเบียงด้านหน้ายื่นออกรับลมเย็น ๆ จึงทำให้บนเกาะพิทักษ์แทบไม่ได้ใช้พัดลม

ภาพ 6 แสดงลักษณะบ้านในชุมชนเกาะพิทักษ์

... เราอยู่กันอย่างเรียบง่าย ไม่มีเครื่องปรับอากาศ พัดลมก็มีเพียงตัวเดียว เพราะทุกคนนอนด้วยกัน มีเรือจอดไว้ใกล้บ้าน เหมือนในเมืองเขามือรถยนต์จอดไว้ข้างบ้าน แต่เรามีเรือ... (สมพร รัตนราช, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

บนเกาะพิทักษ์มีเพียงบ้านของชาวบ้าน ไม่มีวัด โรงเรียน หรือสถานที่ราชการ จึงทำให้ต้องเดินทางโดยเรือเพื่อเข้าไปยังอำเภอ ซึ่งก็ไกลจากเกาะพิทักษ์ไม่มากนัก หากเป็นหน้ามรสุมทำให้มีลมพัดและมีคลื่นแรงเกิดพายุ การเดินทางของชาวบ้านไม่อาจทำได้ ผู้ใหญ่บ้านจะประกาศให้ทุกคนขึ้นฝั่งไปอยู่กับญาติก่อนที่ฝั่งก่อน เมื่อลมสงบก็ค่อยกลับมา การใช้ชีวิตของชาวบ้านจะแสดงถึงความเรียบง่ายทั้งด้านความเป็นอยู่และการกิน โดยการทำอาหารในแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันในตอนเย็นเพื่อนำอาหาร เช่น ปลาที่ไม่ต้องซื้อเนื่องจากทุกบ้านนั้นส่วนใหญ่ทำการประมง ผักก็มีการปลูกเอาไว้กินเอง มารวมกันและทำกา รปรุงอาหารที่บ้านของผู้ใหญ่ เสร็จแล้วก็แยกย้ายเอากลับไปกินที่บ้าน

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านเกาะพิทักษ์มีความเรียบง่ายบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง อยู่กันอย่างแบบพี่น้อง พี่พวาศาศัยซึ่งกันและกัน จะเห็นได้จากการทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน โดยไม่ต้องซื้อ การร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพียงกัน เช่น การร่วมกิจกรรมปล่อยปลา ปลูกต้นไม้โงกงารอบเกาะร่วมกัน และในหน้าที่ลมมรสุมพัดผ่านไปแล้ว บน เกาะจะเต็มไปด้วย

ขยะเป็นจำนวนมากซึ่งขยะนี้มาจากกระแสน้ำและพัดเข้ายังเกาะ ทำให้ในทุก ๆ ปี ชาวบ้านจะต้องทำความสะอาดเกาะกัน ซึ่งทุกคนในเกาะจะนัดกันว่าวันไหนจะเป็นวันทำความสะอาดเกาะ โดยจะทำกันตั้งแต่เช้า จนเย็น ส่วนชาวบ้านที่ไม่สามารถไปได้เนื่องจากเจ็บป่วยหรืออายุมากแล้ว ก็จะทำอาหารที่บ้านผู้ใหญ่เพื่อขอให้ทุกคนกลับมารับประทานอาหารร่วมกัน

...ในหน้ามรสุมทุกคนก็จะช่วยกันเก็บขยะรอบเกาะไปกันตั้งแต่เช้า ขยะมีเยอะมาก บางครั้งเก็บวันเดียวไม่หมด ต้องนัดกันอีกวัน บางครั้งก็เหนื่อยเพราะเก็บอย่างไรก็ไม่หมด เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้สักที แต่เราก็ต้องช่วยกัน เพราะเกาะเป็นเหมือนบริเวณบ้านของเรา ต้องช่วยกัน... (สมวาสนา ทิพย์แสง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

...ตอนนี้อายุไม่ได้ไปเก็บขยะรอบเกาะ เพราะอายุมาก เดินเป็นเวลานาน ๆ แล้วเจ็บหัวเข่า แต่ก็ให้ลูกสาวไปแทน ตอนเย็นปากก็จะไปนั่งทำกับข้าวให้ทุกคนกินที่บ้านผู้ใหญ่บ้านแกงเป็นหม้อ ๆ ครั้งละเยอะ ๆ เพื่อจะได้พอกับทุกคน นั่งกินด้วยกัน พูดคุยกัน เสริจก็จะแยกย้ายกันกลับบ้าน... (สมพร รัตนราช, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าจะเป็นเรื่อง น่าสนใจ คือ บ้านทุกหลังบนเกาะพิ ทักซ์นี้ไม่มีกุญแจสำหรับล็อคประตูบ้าน บ้านทุกหลังจะมีการเปิดประตูไว้อยู่ตลอดเวลา โดยที่ไม่ได้เป็นกฎของของชุมชน แต่เป็นการปฏิบัติกันมานานโดยที่ทุกคนรู้สึกไว้ใจกันและกัน จากการทำผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทำให้ทราบว่า ในอดีตจนถึงปัจจุบันไม่เคยมีโจรหรือมีขโมยของหาย แม้แต่ครั้งเดียว การดำรงชีวิตของชาวบ้านในเกาะพิทักซ์นั้นจะคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยมีโครงการของชุมชนนั้นล้วนแล้วแต่เป็นโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการปลูกป่าชายเลน โครงการปลูกสมุนไพรเพื่อการเรียนรู้ โดยจะให้ให้นักท่องเที่ยว ยมาร่วมกันปลูกร่วมกับชาวบ้าน โดยต้นไม้ นั้น จะมีชื่อของเจ้าของที่ปลูก ส่งเสริมทำให้เกิดการท่องเที่ยวร่วมกัน อีกทั้งโครงการทำจุลินทรีย์บอด เพื่อนำไปทิ้งลงในน้ำทะเล ใช้ในการปรับสภาพน้ำทะเลให้ใสสะอาด และมีการปลูกป่าโกงกางบริเวณป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ โครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่ทะเล โครงการเหล่านี้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในเกาะพิทักซ์ โดยทุกคนนั้นล้วนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยตนเอง ไม่ได้มาจากการชักชวนจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักซ์ยังเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์หอยมือเสือและปะการังต่าง ๆ ดังนั้นเกาะพิทักซ์จึงเหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างดี เพราะชาวชุมชนเกาะ

พื้ทักษั้มีควมต้งใจร่วมกันที่จจะอนุรักษ์พื้ทักษั้ธรรมชาติให้สวย งามจนถึงร่นดูกร่นหลานสืบต่อไป จากการที่ชุมชนเกาะพื้ทักษั้ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนควมพอเพียง และค่านึงถึงสิ่งแวดล้อมจึงได้รับ คัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ชุมพร

ภาพ 7 แสดงโครงการปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่น้ำทะเล

ภาพ 8 แสดงป้ายชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเกาะพื้ทักษั้

ประชาชนในเกาะพิทักษ์มีหลายอาชีพ เช่น ประมงชายฝั่ง ทำสวนมะพร้าว ยางพารา อาชีพค้าขาย จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า อาชีพที่คนอายุตั้งแต่ 30 ปีจะประกอบอาชีพ ประมง และทำสวนมะพร้าว คนที่อายุประมาณ 25 - 30 ปี จะประกอบอาชีพค้าขายแต่ส่วนใหญ่ ของชุมชนจะประกอบอาชีพหลักคือทำประมง ออกจับปลา จับปู ปลาหมึก หอย เป็นต้น โดยใช้ เครื่องจับปลาแบบดั้งเดิมคือ อวน และลอบ เมื่อได้จะ นำไปขายบนฝั่งทุกวันตอนเช้าแต่ในปัจจุบัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังเกาะพิทักษ์ก็สามารถขายให้กับบ้านที่ทำโฮมสเตย์ เพื่อทำอาหารให้กับ นักท่องเที่ยว บ้างก็ขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเอากลับบ้าน ทำให้ต้นทุนลดลงไปได้เยอะ เพราะไม่ต้องขับเรือออกไปขาย และยังได้ราคาดีอีกด้วย โดยเรือที่ขับออกไปจะเป็นเรือเล็กไม่ใหญ่ มาก ซึ่งก็มีประจำกันทุกครัวเรือน

...ออกไปหาปลาตั้งแต่ตีหนึ่ง กลับมาเช้ามืด ก็เอามาขายให้กับบ้านที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก ลดน้ำมันไปได้เยอะ ได้ราคาดีกว่าด้วย และยังได้กลับมาอนพักที่บ้านเร็วกว่าเมื่อก่อนนี้... (สุวินิตร พรมสงค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

...ขายให้กับนักท่องเที่ยวได้ราคาดีกว่าออกไปขายที่ฝั่ง บางครั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ให้ราคามากกว่าที่เราออกไปเสียอีก เขาให้เห ตุผลว่าอาหารทะเลสดมากๆ และอร่อย จึงให้เป็นค่าเหนื่อยบ้าง... (นพมาศ ช่วยอุดม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

ภาพ 9 แสดงอาชีพประมงพื้นบ้านของคนเกาะพิทักษ์

ภาพ 10 แสดงการใช้ฉนวนในการทำประมงพื้นบ้าน

ในปัจจุบันนอกจากอาชีพประมงที่เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแล้ว อาชีพจากการท่องเที่ยวยังทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมโดยเฉพาะแม่บ้านที่โดยปกติจะอยู่บ้านเลี้ยงลูก เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของแม่บ้าน คือกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล โดยมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน ร่วมกันนำอาหารทะเลที่ได้มานำมาแปรรูปต่าง ๆ เพื่อเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไป เช่น ปลาหมึกแห้ง ปลาเค็ม กุ้งแห้ง กะปิ ซึ่งได้รับความนิยมจากการซื้อเป็นของฝากเพราะมีกลิ่นหอมของ กุ้งเคียว มีการชดน้ำที่สะอาด นอกจากแม่บ้านจะขายบนเกาะพิทักษ์แล้วยังนำไปขายตามจุดต่างๆ ในอำเภอหลังสวนอีกด้วย นอกจากนี้จะแปรรูปอาหารทะเลเพื่อขายแล้ว ยังมีการทำสินค้าที่ระลึกและของใช้ในครัวเรือน เช่น สินค้าตกแต่งบ้านที่ทำมาจากเปลือกหอย ผลิตภัณฑ์เทียนเจลสวยงาม แชมพู สบู่ น้ำยาล้างจานโดยใช้สปีปะรดล้างสะอาดแล้วต้ม เสร็จแล้วนำมากรองน้ำ ผสมเกลือ และ N70 ตามสูตร เท่านั้นก็ได้ น้ำยาล้างจานที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เสื้อยืดสกรีนลายเกาะพิทักษ์ ซึ่งเป็นเสื้อที่นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาจะซื้อใส่กันทุกคน เพื่อเป็นของที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งเคยมาเที่ยวเกาะพิทักษ์

ในปัจจุบันมีโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ส่งเสริม ให้สถานศึกษาและหน่วยงานเข้ามาแนะนำอาชีพ เช่น มีการแนะนำและสอนเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ มีหน่วยงานเข้ามาอบรมเรื่องการจัดการโฮมสเตย์ที่ถูกต้อง การฝึกอบรมทำน้ำยาล้างจาน แชมพู สบู่เพื่อขายในชุมชน

การปกครอง

ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใหญ่อำพล ธานีครุฑ และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด มีหน้าที่ดูแลด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน การซ่อมแซมบ้านเรือนในกรณี กัดพายุ น้ำประปา เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคืองานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ โดยยึดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดที่ผ่านมา ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะพิทักษ์ มีดังนี้

- ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว
- จัดตั้งงบประมาณและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ในการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภค พร้อมทั้งอ่างเก็บน้ำ
- ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการวิ่งแหวกทะเลสู่เกาะพิทักษ์
- จัดทำป้ายบอกทางแบบมาตรฐาน เพื่อติดตั้งป้ายตามจุดทางเลี้ยว จุดตัดของถนน ที่เข้าสู่เกาะพิทักษ์
- ปรับปรุงถนนเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านมีความปลอดภัย

จากที่กล่าว ข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทบาทของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดเสมือนกับเป็นตัวกลางที่คอยประสานงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและชาวบ้านในชุมชนเกาะพิทักษ์

ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเกือบทั้งหมด ประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่จะคล้ายชาวพุทธทั่วไป มีการตักบาตร ทำบุญ ในวันสำคัญของทางพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ประชาชนในเกาะพิทักษ์ก็จะนั่งเรือข้ามฝากมายังฝั่งเพื่อเดินทางไปวัด ในตำบลบางน้ำจืดนั้นมีวัดทั้งหมด 3 แห่ง คือ วัดชลธีนิมิต วัดน้ำลอด วัดทองโช สำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เขาไทรทอง และ ที่พักสงฆ์ 1 แห่ง คือ ที่พักสงฆ์ถ้ำเขาน้อย ในการไปวัดในแต่ละครั้งของชาวบ้านส่วนใหญ่จะพึงธรรมก่อนที่จะกลับบ้าน และมีบ้างที่รีบกลับไปทำงาน นอกจากนี้เกาะพิทักษ์ยังเป็นชุมชนที่มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชน เช่น ประเพณีสวดกลางบ้าน ซึ่งจะจัดในเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยทุกคนในชุมชนจะทำอาหารร่วมกันและจะนั่งเรือข้ามฝั่งไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตร ประเพณีวันสงกรานต์ งานผู้สูงอายุ ในเดือนเมษายน ซึ่งจะเป็นวันรวมญาติของทุกคน มีการรดน้ำดำหัว แล่นสาดน้ำ ปะแป้ง ในวันที่ชาวบ้านจะมีการรวมตัวกันที่บ้านผู้ใหญ่ซึ่งจะ

ทำอาหารและร่วมสังสรรค์กัน ประเพณีรับ ส่ง ตายาย จะเป็นการทำอาหาร คาว หวาน อาหารที่ชาวบ้านทำไปวัดเป็นอาหารที่มีความหลากหลายเป็นวัตถุดิบที่หาได้จากชุมชนและเป็นฝีมือของแม่บ้านแต่ละครัวเรือน เช่น น้ำพริก ปลาหู ไข่ทอด ต้มส้มปลากระบอกฝักสด แกงส้มฝักรวม ผัดหมูสะตอ ห่อหมกใบเหลียง ส่วนของหวานจะเป็น ลอดช่องน้ำกะทิ กล้วยบวชชีและผลไม้ตามฤดูกาล เป็นประเพณีที่จะทำเป็นทุกปีเพื่อไปทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งจะทำกันในเดือนกันยายน หลังจากที่ทำบุญจะมีการรับประทานอาหารร่วมกัน โดยมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันรวมทั้งมีกิจกรรมงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า 50 ปี คือ ประเพณีสวดหาดลอยแพ มีการจัดในเดือนสิงหาคมของทุกปี เมื่อถึงวันงานชาวบ้านจะร่วมกันทำแพซึ่งแพนั้นจะมีหลังคา เสร็จแล้ว ในเวลาตอนเย็นจะมีการนิมนต์พระนั่งเรือเข้ามายังเกาะเพื่อทำพิธีสวดภาณยักษ์ การทำพิธีนี้ชาวบ้านในชุมชน จะต้องนำแป้งมาปั้นเป็นตัวตุ๊กตาเพื่อนำไปใส่ กล่องหรือตะกร้า ของแต่ละครอบครัวที่เตรียมมา จากนั้น ใส่ดอกไม้ธูปเทียน อาหาร น้ำดื่ม พริก ข้าวสาร กระเทียม หัวหอม อีกทั้งมีการตัดเล็บ ตัดผม ใส่ลงไปในกล่องเพื่อไว้ในแพ โดยการทำพิธีนั้นจะมีผู้อาวุโสของเกาะพิทักษ์เป็นผู้ทำพิธี จากนั้นผู้ชายในหมู่บ้านจะยกแพขึ้นเรือเพื่อนำไปลอยที่กลางทะเล การทำพิธีสวดหาดลอยแพนั้นเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ ขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปจากเกาะพิทักษ์ อีกทั้งเป็นการขอขมากับทะเลด้วย

... การทำบุญประเพณีสวดหาดลอยแพ ของเกาะพิทักษ์ น่าจะมีมานานแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยปี ก่อนที่พีจะเกิดเสียอีก ชาวบ้านปฏิบัติอย่างนี้มาชั่วอายุคน ผมก็ทำมาตั้งแต่เด็ก ๆ โดยที่ทุกคนจะปั้นตุ๊กตาที่ทำมาจากแป้ง แล้วใส่พริก ข้าวสาร หอมแดง กระเทียม น้ำดื่ม เป็นต้น ในทุก ๆ ปีทุกคนก็จะได้ทำบุญสะเดาะเคราะห์ เพื่อให้สิ่งชั่วร้ายออกไปจากเกาะ... (อำพล ธาณีครุฑ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

...เมื่อถึงวันงานสวดหาดลอยแพ หรืองานประเพณีอื่น ๆ ที่ส่งเสริมในการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ประเพณีสวดกลางบ้าน วันสงกรานต์ วันรับ ส่งตายาย เป็นต้น ทุกคนในชุมชนเหมือนรู้ว่าตัวเองนั้นจะต้องทำอะไร แล้วก็ทำสุดความสามารถ ทุกคนจะช่วยกัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงานในลักษณะรักษาประเพณีท้องถิ่นของเกาะพิทักษ์ขึ้นทุกปี... (อรอนงค์ เย็นบางสะพาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

ภาพ 11 แสดงพิธีสวดหาดลอยแพ

ภาพ 12 แสดงตุ๊กตาและสิ่งของที่ใช้ในพิธีสวดหาดลอยแพ

นอกจากนี้ชุมชนเกาะพิทักษ์ยังมีศาลพ่อตาเกาะพิทักษ์อันเป็นที่เคารพของชาวบ้าน เกาะพิทักษ์เพราะก่อนที่ชาวประมงจะออกหาปลา มักจะมาไหว้และบนบานศาลกล่าวและเมื่อกลับมาปลอดภัยก็มีการแก้บน จุดประทัด ถวายอาหาร เป็นต้น ซึ่งก็เป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล

ภาพ 13 แสดงศาลเจ้าพ่อเกาะพิทักษ์

นอกจากนี้ชุมชนเกาะพิทักษ์จะมีประเพณีและพิธีกรรมที่สอดคล้องกับพุทธศาสนาแล้ว เกาะยังมีประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ดีให้กับเกาะพิทักษ์ ให้มีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น โดยในช่วงน้ำลง น้ำทะเลจะแห้งอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนจึงทำให้มีการจัดกิจกรรม ประเพณีวิ่งแหวกทะเล ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญเนื่องจากเป็นงานไหว้ขอขอบคุณทะเล พร้อมกับปล่อยสัตว์น้ำลงสู่ทะเล โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ของทุกปี ทำให้นักท่องเที่ยวมีความตื่นเต้น ความแปลกตาและน่าอัศจรรย์ในถนนที่เชื่อมระหว่างฝั่งมาถึงเกาะพิทักษ์ ชาวบ้านเรียกกันว่า ถนนทรายซึ่งเป็นลักษณะถนนที่ทอดยาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีที่ได้มาท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์แล้วนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ โดยประเพณีวิ่งแหวกทะเล จะจัดกิจกรรมวิ่งแข่งขันกันบนถนนทราย มีระยะทาง 14 กิโลเมตร โดยได้รับความสนใจจากชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี

ภาพ 14 แสดงประเพณีวิ่งแหวกทะเล

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะพิทักษ์

แหล่งท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีกิจกรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยเน้นการรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีมากมายหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำทะเล ดำน้ำตื้น ชมแหล่งอนุรักษ์ปะการังหอยมือเสือและปลิงทะเล บริเวณเกาะครามซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเกาะพิทักษ์ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 4 กิโลเมตร กิจกรรมนั่งเรือชมทัศนียภาพรอบเกาะพิทักษ์พร้อมกิจกรรมทิ้งลูกบอลจุลินทรีย์ กิจกรรมตกปลา จับปลาหมึกและไคร้หมึกของชาวประมงในเวลากลางคืนที่ต้องใช้แสงไฟจากหลอดไฟ เพื่อล่อให้ปลาหมึกเข้ามาเล่นแสงไฟ กิจกรรมพายเรือคายัค ชมทัศนียภาพของเกาะพิทักษ์ กิจกรรมดูปลาโลมาเผือกหรือปลาโลมาสีชมพู ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและความโชคดีของนักท่องเที่ยว กิจกรรมเดินชมธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์และกิจกรรมปั่นจักรยานรอบเกาะเพื่อบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้าท่องเที่ยวยังสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลของชาวประมงที่จับมาได้ เช่น กะปิ ปลาเค็มตากแห้ง ปลาทุ้มเค็ม ปลาหมึกตากแห้ง ปลาเค็มตากแห้ง ปลาเค็มฝงทราย คือ การนำ ปลาทะเลสด ๆ ที่ไม่ผ่านการดองน้ำแข็งโดยล้างให้สะอาดผสมกับเกลือและหอมหุ้มด้วยถุงพลาสติกอย่างดีด้วยเชือก

ปอหรือยางวง จากนั้นทำการขูดหลุมทรายลึกประมาณ 60 – 70 เซนติเมตร แล้วนำปลาที่เราหุ้มด้วยถุงพลาสติกเรียบร้อยแล้วลงฝังในหลุมที่ขูดแล้วเอาทรายกลบให้ท่วมตัวปลา สำหรับระยะเวลาในการฝังประมาณ 15 วัน จากนั้นเมื่อครบ 15 วันให้นำปลาออกมาจากหลุมแล้วแกะพลาสติกที่ห่อไปล้างน้ำสะอาดและนำไปตากแดด ในลักษณะห้อยหัวให้แห้งสนิท จากนั้นสามารถนำไปทอดรับประทานได้เลย ซึ่งการแปรรูปสัตว์น้ำขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาได้ในเวลานั้น

... อาหารแปรรูปทะเล ที่กลุ่มทำกันบ่อย ๆ ก็มี กะปิ ปลาเค็ม ปูหวาน ปลาหมึกตากแห้ง แต่บางครั้งนักท่องเที่ยวมา ตั้งใจจะซื้อปลาหมึกแห้งแต่ไม่มี เพราะตอนนั้นมันไม่ค่อยมีปลาหมึก ออกไปแล้วมันไม่ได้ ลมมันจัด ก็จะไม่ทำ เราอยากทำแล้วทิ้งไว้ไม่นาน เพราะมันยังมีกลิ่นหอมอยู่ ถ้าทำไว้ขายแล้วทิ้งไว้นาน จะไม่หอมแล้วมันจะขึ้นรา เพราะเราไม่ใส่สารกันบูด กันรา เราอยากให้ทุกคนได้กินของที่ดีและสด ... (พร ธาณีครุฑ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

ภาพ 15 แสดงการแปรรูปปลาเค็มแบบดั้งเดิม

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมในเกาะพิทักษ์ไว้ 4 ประเภท คือ กิจกรรมพายเรือคายัคและเล่นน้ำทะเลบริเวณเกาะพิทักษ์ กิจกรรมตกปลาและไต่ร่มึก กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวเล และกิจกรรมท่องเที่ยวเดินชมธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์

1. กิจกรรมพายเรือคายัคและเล่นน้ำบริเวณเกาะพิทักษ์

เกาะพิทักษ์มีกิจกรรมพายเรือคายัคและเล่นน้ำ ชมทัศนียภาพของเกาะพิทักษ์เป็นกิจกรรมสบาย ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมในยามบ่าย แสงแดดกระทบลงสู่ทะเล จนสามารถเห็นพื้นทราย มีความสวยงามด้วยธรรมชาติที่อยู่รอบข้างที่สมบูรณ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวเมื่อได้เข้าไปท่องเที่ยวสามารถติดต่อบ้านที่ทำโฮมสเตย์ เพราะแต่ละหลังจะมีเรือคายัคประมาณ 2-3 ลำ หากนักท่องเที่ยวต้องการใช้บริการ ชาวบ้านจะคิดค่าเช่าเรือคายัคโดยคิดค่าบริการลำละ 50 บาท ต่อชั่วโมง โดยเรือคายัคจะทำด้วยวัสดุเบา โดยผู้พายเรือจะนั่งอยู่บนที่นั่ง ซึ่งมีเบาะบาง ๆ รองรับ นักท่องเที่ยวสามารถพายคนเดียว หรือ สองคนก็ได้ หรือจะไปดำน้ำตื้น ชมแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่สวยงาม เช่น ปะการัง หอยมือเสือและปลิงทะเล บริเวณรอบเกาะครามซึ่งอยู่ไม่ไกลออกไปจากเกาะพิทักษ์ได้ คิดค่าบริการขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวจำนวน 12 - 15 คนต่อเรือหนึ่งลำ คิดค่าบริการ 700 บาทต่อเรือหนึ่งลำ หรือนักท่องเที่ยวจำนวน 18 - 20 คนต่อเรือหนึ่งลำ คิดค่าบริการ 1,000 บาทต่อเรือหนึ่งลำ

ภาพ 16 แสดงกิจกรรมดำน้ำชมปะการัง

ทั้งนี้การทำกิจกรรมพายเรือคายัค เล่นน้ำ และดำน้ำ จะมี ข้อปฏิบัติว่าถ้าไม่สวมเสื้อชูชีพ จะไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเล่นน้ำ เพราะเป็นการรักษาความปลอดภัยให้กับตัวนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีอุปกรณ์ดำน้ำให้เช่าในราคาชุดละ 50 บาท ในขณะที่นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนแล้ว ทางชุมชนมีนโยบายที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ มีความรู้และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

โดยการให้ความรู้และอธิบายในส่วนของเกาะพิทักษ์ เช่น ประวัติความเป็นมาของเกาะพิทักษ์ เล่าเรื่องราวของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อีกทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยทางชาวบ้านจะให้ นักท่องเที่ยวได้ปั่นดินที่ผสมจุลินทรีย์เป็นก้อนกลม ๆ คล้ายลูกบอล เพื่อนำมาทิ้งในขณะนั่งเรือชมความงามของธรรมชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้น้ำทะเลใสสะอาด

2. กิจกรรมตกปลาและไต่หมี

เกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล เนื่องจากชุมชนเกาะพิทักษ์มีการรณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะกับสัตว์น้ำ เนื่องจาก อาชีพหลักของคนบนเกาะคือการทำอาชีพประมง จึงต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรทางทะเล ในการดำรงชีวิตและเลี้ยงครอบครัว ชุมชนจึงรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรู้ค่า ไม่ทำลาย การใช้เครื่องมือที่ดั้งเดิมเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาความสมดุลทางธรรมชาติไม่ให้หมดไป อีกทั้งชุมชนเกาะพิทักษ์มีการปล่อยพันธุ์ปลาที่ได้รับมาจากกรมประมงอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตามการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชุมชนเกาะพิทักษ์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะเข้ามาศึกษาและสัมผัสกับชีวิตชาวประมง จึงเกิดกิจกรรมตกปลาและไต่หมีเกิดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินกับการตกปลาและไต่หมี พร้อมเรียนรู้การใช้เครื่องมือการทำมาหากินของชาวประมง โดยการไปในแต่ละครั้งที่มีมัคคุเทศก์ชาวประมงไปด้วย 1 - 2 คน ต่อนักท่องเที่ยว 12 - 15 คนต่อเรือหนึ่งลำ คิดค่าบริการ 700 บาทต่อเรือหนึ่งลำ หรือจำนวนนักท่องเที่ยว 20 - 22 คนต่อเรือหนึ่งลำ คิดค่าบริการ 1,000 บาทต่อเรือหนึ่งลำ การเดินทางนั้นจะเริ่มในเวลากลางวันประมาณ 19.00 น. และจะกลับมาถึงที่พักประมาณ 22.00 น. หรือแล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อนเรือจะออกเดินทาง มัคคุเทศก์ชาวประมงก็จะให้นักท่องเที่ยวได้สวมเสื้อชูชีพก่อนทุกคน โดยจะมีการเดินตรวจนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้เนื่อง จากเป็นเวลากลางคืน และเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดินทางมัคคุเทศก์ชาวประมงก็จะอธิบายถึงการตกปลา การไต่หมี การใช้อุปกรณ์ต่าง ซึ่งบนเรือมีอุปกรณ์การตกปลาไว้ให้นักท่องเที่ยวไว้สำหรับตกปลา และข้อควรปฏิบัติขณะทำกิจกรรม โดยมีข้อปฏิบัติที่สำคัญคือ ห้ามก่อเตาปิ้งย่างบนเรือ เพราะอาจทำให้เกิดไฟไหม้เรือได้ ดังนั้นเมื่อได้ปลาหรือปลาหมึก นักท่องเที่ยวสามารถบอกเจ้ากับเจ้าของโฮมสเตย์ได้เมื่อกลับไปถึงที่พัก การตกไต่หมีอุปกรณ์ที่ใช้คือโยติกาหรือเบ็ดที่มีลักษณะเป็นตัวกุ่ม ด้านบนจะเป็นเบ็ดครอบปากกุ่ม ลักษณะ โยติกาที่ดีจะต้องมีสีลันที่ดูขนาด เช่น สีเขียว สีชมพู สีเหลือง สีแดง สีฟ้า เป็นต้น เพื่อจะได้สะท้อนแสงในน้ำและล่อ

ปลาหมึกให้เข้ามา ก่อนการโยนโยติการลงน้ำ จะต้องเปิดไฟให้สว่างลักษณะหลอดไฟนีออนสีเขียวหรือสีขาว หลังจากนั้นโยนโยติกลางในน้ำโดยให้ห่างจากพื้นประมาณหนึ่งช่วงแขนอย่าให้โยติการอยู่ติดพื้น จากนั้นนักท่องเที่ยวก็กระตุกโยติกาขึ้น - ลง เป็นระยะ ๆ เมื่อรู้สึกว่ายโยติการกระตุกแรงและหนักก็ลองยกขึ้นมาดูว่าปลาหมึกติดาโยติการแล้วหรือยังถ้ายังก็ให้ทิ้งโยติกลางไปใหม่ แต่ถ้าปลาหมึกติดโยติการแล้วให้นำขึ้นมาและควรวร ะวังเพราะว่าปลาหมึกจะพ่นน้ำหมึกสีดำจากตัวหมึกออกมาเพื่อป้องกันตัวตามสัญชาตญาณของปลาหมึก จากนั้นก็นำไปใส่ในภาชนะที่เตรียมไว้

กิจกรรมดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง ได้มีประสบการณ์แปลกใหม่ที่ไม่เคยทำที่ไหน จึงทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและมีการบอกต่อกันทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยว

... การออกเรือไป ตกหมึกที่ติดอยู่ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายนเวลาในการออกเรือประมาณ 19. 00 น.ถึง 22.00 น. ซึ่งการตกปลาหมึกมีอุปกรณ์ในการตกคือ โยติกาหรือเบ็ดตกปลาหมึกก่อนที่จะโยนโยติกลางไป ต้องเปิดไฟที่เรือให้สว่างก่อน ประมาณ 15 นาทีเพื่อให้ปลาหมึกเล่นไฟแล้วโยนโยติการลงไป โดยไม่ต้องใช้เหยื่อ และโยติการควรรห่างจากพื้นประมาณหนึ่งช่วงแขน แล้วกระตุกโยติกาขึ้นลง เมื่อมีปลาหมึกโยติการจะหนักกว่าเดิมและกระตุกเอง... (สมพร รัตนราช, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

ภาพ 17 แสดงโยติกาตกปลาหมึก

...กิจกรรมการออกไปตกปลาไคร์หมึก จากการนำนักท่องเที่ยว แต่ละกลุ่มที่เราพาไปจะ ออกอาการตื่นเต้นอยู่ตลอดเวลาที่ได้เห็นว่าใครตกได้บ้าง และใครตกไม่ได้เลย ผมยัง ได้รับเสียงปรบมือแทบทุกครั้งที่ได้ปลาหมึกได้ ... (สุวินิตร์ พรมสงค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

3. กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน

ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ความเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิม ของชุมชนชาวประมงในสมัยก่อน ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เข้ามาเที่ยวชมและพักผ่อนอยู่ อย่างสม่ำเสมอ จากการที่เกาะพิทักษ์มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรทางบกและ ทรัพยากรทางน้ำ การคมนาคมที่ใช้เรือในการเดินทางสัญจร ชาวบ้านจึงมีอาชีพรับจ้างรับ – ส่ง นักท่องเที่ยวข้ามฝั่ง ขนาดของเรือเป็นชนิดไม่ใหญ่ มากไม่มีเทคโนโลยีมากมาย เครื่องมือหรือ อุปกรณ์การทำประมงเป็นแบบดั้งเดิมตามที่เคยเรียนรู้จากบรรพบุรุษ และที่สำคัญที่ดึงดูด นักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยวให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำและมีการบอกต่อ ๆ กันไปคือความเป็นมิตร ความมีน้ำใจ มีอัธยาศัยที่ดีของชุมชน ที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและนำไปบอกต่อและเป็น ที่ประทับใจจนกลับมาเที่ยวซ้ำ หลาย ๆ ครั้ง ทำให้นอกจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติแล้ว ยังมีนักวิชาการเข้าไปศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน อาจารย์ นักศึกษา จาก สถาบันต่าง ๆ เข้ามาศึกษาในพื้นที่เกาะพิ ทักษ์ รวมทั้งต้องการพักผ่อนสัมผัสวิถีชีวิตหลบหนี ความวุ่นวาย การทำงานที่ต้องแข่งขันของสังคมเมือง จากการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการ พักผ่อน ทำให้ชุมชนได้เตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่นการจัดที่พักเป็นโฮมสเตย์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้อยู่ร่วมกับชาวบ้าน ได้เรียนรู้วิถีชีวิต การดำเนินชีวิตโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง การทำอาหารที่มีการแบ่งปัน ใครมีอะไรก็นำมาแลกกัน โดยไม่ได้คิดถึงมูลค่าของที่ต้องแลก ใคร ชาติอะไร สามารถไปเอาอีกบ้านหนึ่งได้ ในขณะที่อาหารที่ทำนั้นแทบไม่ได้ซื้อเลย วัตถุดิบที่ใช้ล้วน เป็นวัตถุดิบที่หาได้จากที่เกาะพิทักษ์ เช่น ปลาทุที่จับมา กะปิที่นำกุ้งเคยมาทำ ผักสวนครัวที่ปลูก เองข้างบ้าน เป็นต้น นักท่องเที่ยวจะเห็นความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายโดยไม่ต้องใช้เงินเป็นส่วน สำคัญ สามารถนำไปเป็นข้อคิดในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถเรียนรู้ ภาษาท้องถิ่น ที่เป็นภาษาใต้ มีการพูดคุยด้วยรอยยิ้มเสมอ การแต่งกายที่ไม่หวือหวา เรียบง่าย ส่วนใหญ่ผู้ชาย จะใส่กางเกงขาก้วยหรือกางเกงจีน เสื้อจะเป็นเสื้อยืดแขนยาว ผ้าบางไม่หนาจนเกินไป เพราะ จะต้องอยู่กลางแจ้งบ่อย ๆ

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเกาะพิทักษ์สามารถ เรียนรู้และศึกษาจากผู้รู้ของชุมชน หากนักท่องเที่ยวอยากเรียนรู้เรื่องใดสามารถบอกเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ได้ ชาวบ้านจะพาไปเรียนรู้กับนักปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนเกาะพิทักษ์ เช่น นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การทำลอบจับปลาหมึก โดยการทำโครงของลอบก่อนเมื่อเรียบริ้ว ยแล้วจะนำทางเบี่ยงที่มาจากต้นเบี่ยงในป่าชายเลน ซึ่ง มีราคาเบี่ยงละ 75 สตางค์ ใช้มุงหลังคา ในตอนเย็นจะนำไปทิ้งในทะเล โดยเปรียบเสมือนเป็นบ้านของปลาหมึกให้เข้าไปอาศัย หากนักท่องเที่ยว อยากรับเรื่องการเกษตร ทางเกาะพิทักษ์มีผู้รู้ที่เชี่ยวชาญการเพาะต้นไม้ คือลุงพรศรี รัตนราช เป็นอาสาสมัครทางด้านเกษตร ซึ่งสามารถให้ข้อมูลและพาไปดูการสาธิตได้ ทางด้านการเกษตร ผู้ใหญ่หรั่ง อัมพล ธานีครุฑ มีโครงการที่จะให้นักท่องเที่ยวเมื่อมาเที่ยวแล้ว ต้องปลูกต้นไม้บนเกาะคนละหนึ่งต้น หรือมากกว่านั้นก็ได้ แล้วทางเกาะพิทักษ์จะให้นักท่องเที่ยวติดป้ายชื่อไว้ว่าเคยปลูกต้นอะไรไว้บ้าง และจะให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลให้ เพื่อเป็นการให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำเพราะต้องการมาดูต้นไม้ที่ได้ปลูก นอกจากนี้ชุมชนเกาะพิทักษ์ยังมีแหล่ง เรียนรู้อีกมากมายเช่น สมุนไพรไทย บนเกาะพิทักษ์มีต้นไม้และสมุนไพรเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และศึกษาได้จาก ลุงคลอด ธานีครุฑ และ ลุงสวัสดิ์ รัตนราช สามารถให้ข้อมูลการใช้สมุนไพร ประโยชน์สมุนไพรแต่ละชนิด โดยทั้งสองเป็นปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องของสมุนไพรและหมอชาวบ้าน พร้อมให้ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และหากนักท่องเที่ยวต้องการเรียนรู้ การต่อเรือที่เป็นงานฝีมือที่หาได้ยาก ลุงสวัสดิ์ ทิพย์แสง เป็นชาวประมงและได้รับการสั่งสอนจากรุ่นพ่อในการต่อเรือที่เป็นเอกลักษณ์

...การจับปลาหมึกโดยใช้ลอบ คือ การนำ ไซ้ปลาหมึกมาใส่ลอบในลอบเมื่อปลาหมึกมาเห็นก็จะเข้าไปในลอบแล้วมันจะไม่สามารถออกมาได้ ส่วนใหญ่ปลาหมึกที่ได้จะเป็นปลาหมึกหอม ปลาหมึกกระดองแม่ไก่ ทำแบบนี้มานานแล้วเห็นตั้งแต่รุ่นปู่ย่านั่นแหละ... (นพมาศ ช่วยอุดม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

ภาพ 18 แสดงการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมงโดยการใช้ลอบ

ภาพ 19 แสดงการต่อเรือที่หาตู้ได้ยาก

ภาพ 20 แสดงนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิถีชีวิต

นอกจากการเรียนรู้วิถีชีวิตทางด้านการประมงพื้นบ้านแล้ว ชุมชนเกาะพิทักษ์ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสชมการเผามะพร้าวนำส่งบนฝั้งเพื่อทำน้ำมันมะพร้าวแต่การเผาี้จะทำการขายทั้งลูกแต่ถ้ามะพร้าวเผาแพงกว่ามะพร้าวที่เป็นลูกก็จะขายแบบเผาแล้ว เพราะส่วนใหญ่พื้นที่รอบเกาะพิทักษ์เป็นสวนมะพร้าว

ภาพ 21 แสดงการนำมะพร้าวไปขาย

4. กิจกรรมท่องเที่ยวเดินชมธรรมชาติรอบเกาะ

จากการที่ชุมชนเกาะพิทักษ์มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านที่ตั้งของชุมชนที่เป็นเกาะซึ่งอยู่ห่างจากฝั่งไม่มากนักและยังคงสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชาวประมงแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะเวียนมาเที่ยว บริเวณรอบเกาะพิทักษ์ยังมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม และความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ยังคงวิถีชีวิตแบบไทย บ้านเรือนไม้ที่ยกพื้นสูงมีระเบียงหน้าบ้านเพื่อรับลมเย็น ๆ การทำสวนเกษตร ยางพารา การต่อเรือ การเผาถ่าน การประกอบอาชีพด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน และแรงงานฝีมือท้องถิ่นที่ยังสืบทอดให้เห็นในปัจจุบัน กิจกรรมท่องเที่ยวเกิดชมรอบเกาะ เพื่อชมธรรมชาติและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จากการได้เข้าไปในพื้นที่ทำให้ทราบว่า มีนักท่องเที่ยวและผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเดินรอบเกาะเป็นจำนวนมาก เส้นทางเดินรอบเกาะจะเป็นการเดินทางด้วยเท้าที่เกาะพิทักษ์เป็นถนนตัวหนอน ปูด้วยอิฐและคอนกรีต ไปได้ชมบรรยากาศรอบ ๆ เกาะพิทักษ์ ระยะทาง 4,129 เมตร ผ่านที่ราบและเชิงเขา ในระหว่างที่เดินข้างทางจะมีต้นไม้ โดยจะมีป้ายบอกว่าเป็นต้นอะไร เพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีสมุนไพรต่าง ๆ อยู่สองข้างทางที่เดินเที่ยว และยังมีผัก ผลไม้ที่สามารถนำมาประกอบอาหารได้ เช่น ต้นผักคราบสาบเสือ ซึ่งใบสามารถนำไปทำแกงป่าได้ สวนมะพร้าว สวนยางพารา มีพันธุ์ไม้แปลก ๆ และได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านใน การดำรงชีวิตตลอดการเดินทางอีกด้วย ภายในเกาะพิทักษ์มีจุดชมวิวตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะสูงประมาณ 200 เมตร มีศาลาให้นั่งพักผ่อนหย่อนใจ นั่งตากลมทะเล นอกจากได้ชื่นชมท้องทะเลอันกว้างไกลแล้ว หากสภาพอากาศดี ๆ สามารถมองเห็นได้ไกลถึงเกาะเต่า เกาะสมุย และเกาะพะงันของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อมองมาจากที่สูงและน้ำทะเลไม่ขุ่น แสงแดด ไม่ร้อนมากนักนักท่องเที่ยวจะสามารถมองเห็นปะการังสมองได้จากจุดชมวิวด้านบน

กล่าวได้ว่า บรรยากาศของเกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่มีอากาศที่ชื้นชื่น มีอากาศบริสุทธิ์ ร่มรื่นไปด้วยต้นไม้หลากหลายพันธุ์ เหมาะที่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจมาพักผ่อน

....จุดเด่นของเกาะพิทักษ์ก็คือ มีต้นทุเรียนทางธรรมชาติที่ดี อากาศบริสุทธิ์ สดชื่น ร่มรื่น น้ำทะเลใสสะอาดไม่มีสกปรกเหม็น ในตอนเย็นก็สามารถนั่งบริเวณชายหาดก็สามารถชมพระอาทิตย์ตกได้ และจุดเด่นอีกข้อหนึ่ง คือ อัญมณีหายาก คนในชุมชน ที่เป็นกันเอง ทำอาหารให้นักท่องเที่ยวกินด้วยอาหารพื้นบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวได้อยู่เกาะพิทักษ์เหมือนอยู่ที่บ้านตนเอง... (นิรุช วรรณทอง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

ภาพ 22 แสดงธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์

ภาพ 23 แสดงถนนตัวหนอนรอบเกาะพิทักษ์

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชน

ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งของจังหวัดชุมพรที่เป็นที่สนใจจากนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวพร้อมกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ชุมชนเกาะพิทักษ์ยังมีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยบริการพาชมทิวทัศน์รอบเกาะ ชมสวนยางพารา และสวนมะพร้าว สัมผัสวิถีชีวิตชาวประมงโดยการพานักท่องเที่ยวไป ไถ่ปลาหมึก ตกปลา การดำน้ำดูปะการังและหอยมือเสือที่หาได้ยาก การนั่งเรือเพื่อชมวิถีชีวิตรอบเกาะของชุมชน รวมถึงการ

ปกติกลุ่มต่าง ๆ จะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้งที่ศาลาเอนกประสงค์ของชุมชนในการประชุมในแต่ละครั้งจะเป็นการร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ ร่วมสร้างมติหรือโครงการต่างๆ เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนหรือบางกลุ่มจะมีการจัดประชุมเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในช่วงลมมรสุมผ่านพ้น กลุ่มโฮมสเตย์ก็จะมีนัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว โดยการนัดกันทำความสะอาดบ้าน กำจัดขยะ เป็นต้น บางกลุ่มก็จะนำปัญหาเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการประชุมเพื่อร่วมกันแบ่งผลประโยชน์ทั้งต่อสมาชิกและท้องถิ่น ได้แก่ การจัดตั้งสวัสดิการให้กับชุมชน การจัดเงินทุนช่วยเหลือในกรณีเกิดภัยพิบัติ เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ให้เงินช่วยเหลือในด้านการเก็บขยะ กลุ่มออมทรัพย์ช่วยในส่วนของการทำงานประชาสัมพันธ์เกาะพิทักษ์ เช่นทำป้ายบอกเส้นทางเดินรอบ ๆ เกาะ เป็นต้น

ภาพ 24 แสดงศาลาเอนกประสงค์

องค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนเกาะพิทักษ์ มีดังนี้

1. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะเพื่อการผลิต เริ่มก่อตั้งเมื่อ 2549 โดยมี คุณธวัช ทิพย์แสง เป็นประธานกลุ่ม โดยเริ่มจะให้ทุกคนได้ฝากเงินขั้นต่ำคนละ 100 บาทโดยทุกวันที่ 29 ของทุกเดือนเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องฝากเงิน โดยการฝากเงินของชาวบ้าน จะมีเหรียญกึ่งคือคุณสมวาสนา ทิพย์แสง เป็น ผู้ดูแลการเงิน ทุกคนมีสิทธิที่จะกู้เงิน เมื่อสิ้นปีจะมีเงินปันผล ไล้ให้กับสมาชิก

2. กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล เริ่มก่อตั้งเมื่อ 2550 โดยมี คุณอรอนงค์ เย็นบาง สะพานเป็นประธานกลุ่ม โดยมีหน้าที่ดูแลสมาชิก อีก 19 คน มีหน้าที่จัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็น ผู้นำด้านการคิดค้นการแปรรูปอาหารทะเล เช่น กะปิ ปลาเค็ม ผังทราย ปลา กะตักตากแห้ง ปลาหมึกแห้ง ปูหวานกรอบ เป็นต้น เพื่อให้แม่บ้านที่เลี้ยงลูกอยู่บ้าน มีงานทำ และมีรายได้เสริมจากการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเกาะพิทักษ์ และเป็นผู้จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายที่นอกเหนือจากเกาะพิทักษ์ โดยกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเลมีการบริหารจัดการที่ดี มีการคัดเลือกตัวแทนจากสมาชิกทุกคนเพื่อเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบในหน้าที่อย่างชัดเจน และเป็นระบบ โดยแบ่งเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการผลิต ฝ่ายจัดซื้อ การเป็นสมาชิกในครั้งแรกทุกคนจะต้องถือหุ้นไม่น้อยกว่า 100 บาท โดยหนึ่งคนจะเก็บหุ้นไว้ไม่เกิน 10 หุ้น เมื่อสิ้นปีจะมีการปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกตามการถือหุ้น ซึ่งในทุกปีจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี โดยสมาชิกจะร่วมนำอาหารทะเลที่หามาได้มาไว้ในส่วนกลาง โดยวัตถุดิบนั้นมีย่างเพียงพอ เพราะทุกบ้านทำอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก จึงเพียงพอกับความต้องการของตลาด

3. กองทุนหมู่บ้าน เริ่มก่อตั้งในปีพ.ศ. 2548 โดยมี คุณอำพล ธาณีครุฑ เป็นประธานกองทุนโดย เงินกองทุนได้มาจากการขายหุ้น หุ้นละ 30 บาท เมื่อถึงเวลาสิ้นปีจะมีการปันผลให้กับสมาชิกในกลุ่ม

4. กลุ่มพัฒนาสตรี มีคุณพร ธาณีครุฑ เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้กับแม่บ้านและช่วยเหลือผู้ที่ว่างงาน โดยกลุ่มจะสร้างผลงานจากภูมิปัญญาชาวบ้านและการจากการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งตอนนี้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือ เสื้อยืดเกาะพิทักษ์ ยาสระผม สบู่เหลว โหมบายเปลือกหอย โปสการ์ดรูปเกาะพิทักษ์ ซึ่งชาวบ้านจะเป็นผู้ออกแบบและนำไปทำในเมือง เป็นต้น สินค้าเหล่านี้เมื่อทำแล้วสามารถวางขายให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะเสื้อยืดลายเกาะพิทักษ์ที่มีความนิยมสูงจากนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการของกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน นอกจากนี้กลุ่มพัฒนาสตรียังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบาง

น้ำจืดในด้านการนำหน่วยงานมาจัดฝึกอบรมพัฒนาฝีมือและผลิตภัณฑ์ อีกทั้งแม่บ้านได้มีโอกาสไปดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน

5. กลุ่มโฮมสเตย์ จุดเริ่มต้นของกลุ่มโฮมสเตย์ที่เกาะพิทักษ์ เกิดเมื่อประมาณปี 2538 เมื่อเริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากขึ้น ประกอบกับการตีใจในธรรมชาติของเกาะพิทักษ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงเริ่มมองหาที่พัก ผู้ใหญ่บ้าน อำพล ธานีครุฑ จึงเรียกลูกบ้านประชุมหารือในการจัดทำบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นรายได้เสริมให้กับลูกบ้าน โดยในปีแรกเก็บเงินจากนักท่องเที่ยวได้เพียง 100 บาท ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา การพักผ่อนในรูปแบบโฮมสเตย์เกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เกาะพิทักษ์จึงมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยการบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อแบ่งปันรายได้อย่างทั่วถึง ซึ่งมีชาวบ้านเป็นสมาชิกถือหุ้นทุกครัวเรือน รวมทั้งหมด 32 ครัวเรือน ปัจจุบันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 15 หลัก

6. กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคุณอำพล ธานีครุฑ เป็นประธานกลุ่ม โดยการรวมตัวของกลุ่มเนื่องจากเกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเกาะพิทักษ์จึงได้จัดตั้งกลุ่มนี้เพื่อคอยประสานงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การปล่อยพันธุ์ปลา การปลูกป่าโกงกาง การเดินเก็บขยะรอบเกาะ เป็นต้น

7. กลุ่มส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน เป็นการรวมตัวของชาวบ้านที่ทำประมงพื้นบ้าน เกาะพิทักษ์ซึ่งการทำประมงจะทำการกันทุกครัวเรือน การจัดตั้งกลุ่มเพื่อคอยประสานงานในเรื่องประมง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดหาเครื่องมือ การจัดหาแหล่งขาย การดูแลเรื่องราคา เป็นกลุ่มที่ให้ชาวประมงสามารถบอกถึงปัญหาการทำมาหากิน

อย่างไรก็ตาม เกาะพิทักษ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีกิจกรรมที่น่าท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ จึงทำให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงมีการส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเกาะพิทักษ์ โดยการให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหา

ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขาแล้ว การทำโครงการต่างๆ ขึ้นมาก็ไม่ สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนซึ่งเกาะพิทักษ์นั้นประชาชนได้เข้ามาช่วยมีบทบาทในการคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหา และร่วมตัดสินใจร่วมกัน โดยเริ่มจากการที่เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของ

ทรัพยากรทางทะเล การมีอาชีพประมงของเกาะพิทักษ์จึงถือได้ว่า เป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับ ชาวบ้าน แต่เนื่องในปัจจุบันการทำประมงได้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็น เครื่องมือจับปลา แต่ชาวบ้านเกาะพิทักษ์มีพื้นฐานการทำประมงพื้นบ้านที่ได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษประกอบกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านเกาะพิทักษ์นั้นอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงมาตลอด จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมตัวกันเพื่อสร้าง องค์กรขึ้นมาเพื่อที่จะอนุรักษ์การทำประมงพื้นบ้านขึ้น และเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ

กลุ่มประมงพื้นบ้าน เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ริเริ่มโครงการและเป็นประธานในการดูแลกลุ่ม โดยผู้ใหญ่บ้านได้สังเกตเห็นถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาในการประกอบอาชีพและการลู่กล้าของเรือพาณิชย์ที่เข้ามาในเขตเกาะพิทักษ์มากขึ้น ทำให้ชาวบ้านเกาะพิทักษ์ที่ทำการประมงพื้นบ้านได้รับความเดือดร้อน ในปี 2532 จึงเกิดการรวมกลุ่ม กันเพื่อแก้ปัญหา โดยผู้ใหญ่บ้านได้เรียกทุกคนในเกาะพิทักษ์เข้ามาประชุมที่ศาลาเอนกประสงค์ เพื่อร่วมปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางการแก้ไขให้กับชาวบ้าน ซึ่งการประชุมในครั้งนั้น ทำให้ผู้ใหญ่บ้านได้ทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านเกาะพิทักษ์ จึงให้มีการให้ทุกคนเสนอแนวทางการแก้ไขกับเรื่องที่เกิดขึ้น และร่วมตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรที่จะไม่ทำให้เรือพาณิชย์เข้ามายังเขตเกาะพิทักษ์และมาจับปลาโดยใช้อวนตาถี่ เมื่อหาแนวทางการแก้ไขโดยการสมาชิกทุกคนร่วมฟังและร่วมตัดสินใจร่วมกันว่าจะต้องทำอย่างไร จากการรวมกลุ่มในครั้งนั้นทำให้ชาวบ้านทุกคนเห็นถึงความสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำให้ได้มีการร่วมประชุมกันทุกเดือนในวันที่ 29 ของทุกเดือน เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมพูดคุย และบอกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำประมงพื้นบ้าน ในแต่ละเดือนที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเองมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทำให้ตอนนี้ กลุ่มประมงพื้นบ้านมีสมาชิกทั้งหมด 60 คน

จากการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านทำให้เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ถือได้ว่าเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ เพราะทุกคนจะร่วมกันไม่ใช้เครื่องมือที่ทำลายความสมดุลของสัตว์ทะเล เช่น การไม่ใช้อวนลาก ซึ่งจะเป็นอวนที่เรือพาณิชย์ใช้ในการจับปลา มีลักษณะเป็นอวนตาถี่ จึงทำให้สัตว์น้ำตัวเล็กถูกจับไปด้วย เป็นต้น จากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำจึงทำให้อาชีพประมงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดี เมื่อชาวบ้านจับปลามาได้จะนำไปขายที่ตลาด โดยจะต้องนำเรือไปจอดที่ฝั่งและเดินทางไปขายที่ตลาดในตำบล ซึ่งจะทำให้เสียเวลาในการเดินทาง และราคาของสัตว์น้ำ ก็มีการขึ้น - ลง ของราคาเสมอ จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้มีชาวบ้านได้รวมตัวกันปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน จึงมีการประชุมเรียกทุกคนเข้ามาประชุมพร้อมกัน

เพื่อเริ่มพูดคุยกับปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมตัดสินใจ เมื่อทุกคนได้พูดคุยกันจึงเห็นว่าควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะทำให้ราคาของสัตว์น้ำมีมูลค่าที่สูงขึ้นและสามารถเก็บไว้ได้นาน

การรวมกลุ่มของชาวบ้านดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า เราจะจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้นเพื่อที่จะแปรรูปอาหารทะเลที่หามาได้ อาจ จะมีการขายสดส่วนหนึ่งและเก็บไว้ทำการแปรรูปส่วนหนึ่ง การรวมกลุ่มจึงได้ให้ชาวบ้านที่เป็นแม่บ้านร่วมกันสมัครสมาชิก ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 20 คน มีการเลือกคณะกรรมการเพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ดูแล ในกลุ่ม ดังนี้ มีนางอรอนงค์ เย็นบาง สะพาน เป็นหัวหน้ากลุ่ม นางพร ธาณีครุฑ เป็นรองประธาน นางสมวาสนา ทิพย์แสง เป็นเลขานุการ และนางพรศรี รัตนราช เป็นเหรัญญิก ซึ่งการเลือกตัวแทนสมาชิคนั้นเป็นการเปิดให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกเสนอชื่อและมีการยกมือเพื่อเลือกในแต่ละตำแหน่งทำให้การเลือกคณะกรรมการที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มแม่บ้าน ถูกเลือกจากความเห็นชอบของสมาชิกทุกคนร่วมตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการจัดการกลุ่ม โดยเร็ว มาจากสมาชิกทุกคน นั้นจะต้องร่วมการประชุมในทุกเดือน เพื่อรับฟังและร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และกัน เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างราบรื่นและทุกคนที่เป็นสมาชิกร่วมกันมีส่วนร่วมในทุกครั้ง

...การที่เกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร นอกจากจะเป็นการสร้างงานเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนแล้วยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าแปรรูปอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชนจากการไปดูงานที่อื่น แล้วกลับมาพัฒนาของเราเอง ... (บุญเรือง ธาณีครุฑ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

จากวิถีชุมชนและเอกลักษณ์ในการประกอบอาชีพของชุมชนเกาะพิทักษ์ ประกอบกับพื้นที่เป็นเกาะที่อยู่ไม่ไกลจากฝั่งมากนักจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมทัศนียภาพแล้วเดินทางกลับ แต่ต่อมาเมื่อเกิดการบอกรถจากนักท่องเที่ยวได้เคยได้เข้ามาแล้วจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการทำกิจกรรมของเกาะพิทักษ์นั้นสามารถกิจกรรมได้ทั้งกลางวันและกลางคืน จึงทำให้นักท่องเที่ยวจึงต้องการหาที่พักหลังจากการทำกิจกรรมในตอนกลางคืน เพราะการเดินทางกลับในเวลากลางคืนจะเกิดความไม่ปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ดูแลเกาะพิทักษ์ จึงเกิดความคิดที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักเพื่อได้ทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกาะพิทักษ์ ได้หลายวัน และทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้เสริม นอกเหนือจากการทำประมง

ในปี 2538 ผู้ใหญ่บ้าน อำพล ธาณีครุฑ ได้เรียก ประชุมชาวบ้านมาร่วมประชุมกันเพื่อปรึกษาการจัดหาที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้นที่ ศาลาเอนกประสงค์ท้ายหมู่บ้านเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องการจัดทำที่พัก ซึ่งทางเลือกที่ดีที่สุดของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็คือ การได้พักโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการพักผ่อนกับเจ้าของบ้านอยู่กันแบบลูกหลาน แบบเครือญาติซึ่งไม่มีมากนักในปัจจุบัน และสิ่งนี้เป็นมนต์ขลังและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ

เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นรายได้เสริมให้กับชาวบ้านในเกาะที่มีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก โดยในปีแรกกลุ่มโฮมสเตย์ สามารถเก็บเงินจากนักท่องเที่ยว ประมาณ 100 บาท ซึ่งในช่วงนั้นเป็นการให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และศึกษาการทำที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ แต่ต่อมาโฮมสเตย์เกาะพิทักษ์ได้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อ ทำให้ ตอนนี้อยู่ชุมชนเกาะพิทักษ์มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ อีกทั้งนักวิชาการ นักศึกษาและองค์กรเอกชน

กลุ่มโฮมสเตย์ได้มีสมาชิกเข้าสู่ระบบสหกรณ์ทั้งสิ้น 32 ครัวเรือน โดยมีการเลือกสมาชิกเพื่อเป็นตัวแทนในการประสานงาน จาก การลงมติของสมาชิกกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาและบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนไปในทิศทางที่ต้องการ

โครงสร้างและกระบวนการทำงานกลุ่มโฮมสเตย์

นายอำพล	ธาณีครุฑ	ประธานกลุ่ม
นายสมพร	รัตนราช	รองประธานกลุ่ม
นายมนัส	เย็นบางสะพาน	ประชาสัมพันธ์
นางอรอนงค์	เย็นบางสะพาน	เลขานุการ
นางพรศรี	รัตนราช	เหรัญญิก
นายประวิทย์	หิ้นเตียน	กรรมการ
นายมนัส	พัฒนสถิต	กรรมการ

ในระยะแรก กลุ่มโฮมสเตย์ยัง ยึดถือเป้าหมายเดิม คือเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเกาะพิทักษ์ ทางกลุ่มยังไม่ได้คิดถึง การ เชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ในภายหลังผู้ใหญ่บ้านจึงได้เรียกประชุมลูกบ้านใหม่เนื่องจาก บางบ้านไม่ได้ทำโฮมสเตย์ จึงได้ปรึกษาหารือกันว่า เรายังจะทำกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มันมีความสัมพันธ์กัน โดยที่ทุกครัวเรือนจะมีรายได้จากการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

...ในการวางแผนหรือการจัดการโฮมสเตย์เกาะพิทักษ์ชาวบ้านทุกคนก็ต้องเข้าร่วมประชุมร่วมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนวความคิดเพื่อนำไปสู่การแก้ไขเพราะชาวบ้านมีการถือหุ้นทุกครัวเรือนเท่า ๆ กัน หากมีอะไรเกิดขึ้น ทุกคนย่อมมีสิทธิ์ที่จะรับรู้เหมือนกัน เพื่อสร้างความสามัคคีกันอาศัยอยู่ด้วยกัน เปรียบเสมือนพี่น้องสายเลือดเดียวกัน .... (อำพล ธาณีครุฑ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553)

ภายหลังจากการประชุม จึงได้มีการจัดรูปแบบของกลุ่มและมีการแบ่งความรับผิดชอบ จึงทำให้การจัดการมีระบบมากยิ่งขึ้น มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน กลุ่มพัฒนาสตรี เป็นต้น ทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญเป็นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่าคนนั้นจะไม่มีบ้านให้ทำโฮมสเตย์ ในปัจจุบันเกาะพิทักษ์มีโฮมสเตย์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้พัก ทั้งหมด 15 หลัง ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และจากการท่องเที่ยวที่มีการดำเนินอยู่ทุกวัน มีการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้ประชาชนบนเกาะพิทักษ์มีรายได้จากการท่องเที่ยวทุกครัวเรือน แต่การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบในแง่ดีเพียงอย่างเดียว ระยะเวลาไม่นานที่เกาะพิทักษ์ทำการท่องเที่ยวขึ้น จนทำให้มีขยะเพิ่มมากขึ้น ปะการังเกิดความเสียหายจากการดำน้ำตื้นไม่และสมุนไพรมีการถูกเหยียบย่ำจากการเดินเที่ยวชมรอบเกาะ ปัญหาเหล่านี้จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านอำพล ธาณีครุฑ เกิดความกังวลใจ ซึ่งถ้าหากเกาะพิทักษ์ทำการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวจะทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นเกิดความเสียหาย หากไม่มีกลุ่มของชาวบ้านเป็นผู้ดูแลไปพร้อมกับการทำการท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านได้ริเริ่มที่จะจัดตั้งกลุ่มกลุ่มอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์ โดยการเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อเริ่มปรึกษารื้อหรือกับกลุ่มชาวบ้าน ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงจากการทำการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และนำปัญหานี้ให้ทุกคนในเกาะพิทักษ์มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และหาแนวทางการแก้ไขเพื่อที่จะให้ทรัพยากรทางธรรมชาติได้อยู่ควบคู่กับชาวบ้านอย่างยั่งยืน ในการประชุมในครั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนได้อธิบายถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น พร้อมกับเหตุผลที่เราจะต้องตั้งกลุ่มอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นมา เพื่อที่จะให้ชาวบ้านเกาะพิทักษ์ได้เป็นกำลังสำคัญในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์มีการให้ชาวบ้านทุกคนลงมติว่าทิศทางของกลุ่มจะเป็นรูปแบบใดที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดขึ้น ซึ่งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์มีผู้ใหญ่มาก อำพล ธาณีครุฑ เป็นประธานกลุ่ม และมีการคัดเลือก โดยการเสนอชื่อสมาชิกซึ่งทุกคนในเกาะพิทักษ์นั้นเป็นสมาชิก เพื่อเลือกขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนในการประสานงานและคอยดูแลโครงการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะมีประชุมกลุ่มในทุกสิ้นเดือน เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหากมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกิดขึ้น ก็จะได้ร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเกิดปัญหาใด ๆ ก็ตาม หรือเกิดโครงการขึ้น ผู้ใหญ่บ้านก็จะเรียกให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงความเป็นไปของชุมชนทุกครั้ง เพื่อเป็นการให้ทุกคนเกิดความเป็นเจ้าของชุมชน และมีสิทธิในการที่จะให้ชุมชนไปในทางทิศใด

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหาและร่วมตัดสินใจของชุมชนเกาะพิทักษ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นแนวคิดริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มมาจากผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านที่เล็งเห็นความมีศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น และต้องการให้ทุกคนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ยิวเป็นรายได้เสริม โดยเริ่มจากการเรียกให้ชาวบ้านเข้ามาประชุมและทำการประชาสัมพันธ์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนเกาะพิทักษ์ เพื่อให้ทุกคน ในชุมชนทราบถึงวัตถุประสงค์โดยทั่วกันโดยการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีระบบ โดยการลงประชามติ เพื่อเลือกคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินงาน หางบประมาณ และควบคุมการทำงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งคณะกรรมการจะมีตั้งแต่ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน เพื่อแบ่งหน้าที่ตามความสามารถและความเหมาะสม

ภาพ 25 แสดงการมีส่วนร่วมในการประชุมคิดค้นปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม

เมื่อทุกคนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจปัญหาของชุมชน จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะวางแผน และการดำเนินกิจกรรม ในขั้นตอนการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมนั้น ประชาชนของเกาะพิทักษ์มีส่วนร่วมเป็นอย่างดีในขั้นตอนนี้ เพราะถือได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชน และเป็นการปฏิบัติเพื่อให้การตัดสินใจของชุมชนเป็นไปอย่างมีทิศทาง

ในส่วนของกลุ่มประมงพื้นบ้านนี้ จะมีการวางแผนในเรื่องของขอบเขตของการทำประมงอย่างไรให้ไม่กระทบถึงสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และเพื่อเป็นการอนุรักษ์การทำอาชีพประมงพื้นบ้านไว้ด้วย ผู้ใหญ่บ้านจะมีการเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อที่จะให้ทุกคนได้ร่วมรับฟังกฎกติกา และการดำเนินงานของกลุ่มประมง ในส่วนของกลุ่มประมงจะไม่มีการออกเงินแต่เป็นการรวมตัวเพื่อที่จะคอยดูแลและคอยแก้ปัญหาเกี่ยวกับที่เกิดขึ้น เช่น ในสมัยก่อนมีเรือพาณิชย์ซึ่งเป็นเรือขนาดใหญ่ได้เข้ามาจับสัตว์น้ำบริเวณหน้าเกาะ ทำให้ชาวบ้านและสัตว์น้ำได้รับความเดือดร้อน จึงได้มีการเรียกประชุมหารือกัน จึงได้มีการส่งตัวแทนกลุ่มเข้าไปประสานงานกับกรมประมงเพื่อที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน อีกทั้งกลุ่มประมงมีการวางกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น กฎของการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบปูควรมีขนาดของวงอวนที่ไม่เล็กจนเกินไป เพราะจะทำให้ปูที่ยังตัวเล็กนั้นถูกจับด้วย หรือมีการกำหนดเขตการจับสัตว์น้ำ เพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์เล็ก มีการตกลงร่วมกันระหว่างชาวบ้านว่าจะจับปลาในบริเวณห่างจากฝั่งประมาณ 2,000 – 3,000 เมตร จากการทำแผนการวางแผนของกลุ่มประมงพื้นบ้านทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปล่อยสัตว์น้ำลงทะเล เพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมในปัจจุบันกลุ่มประมงพื้นบ้านเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้น เพราะถือได้ว่าเป็นเสน่ห์ของการทำอาชีพดั้งเดิมให้นักท่องเที่ยวได้เห็น อีกทั้งได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือการนำนักท่องเที่ยวออกไถ่หมึก ตกปลา สร้างความแปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ โดยมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ปล่อยสัตว์น้ำในวันหรือกิจกรรมสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น เมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มประมงพื้นบ้าน สมาชิกทุกคนก็จะร่วมประชุมกันเพื่อรับทราบถึงการดำเนินงาน และภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในแต่ละ ครั้งเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กลุ่มประมงพื้นบ้านยังได้มีการประสานงานร่วมกับกลุ่มแม่บ้านอาหารทะเลแปรรูป เพื่อเป็นการร่วมมือในการดำเนินงานในเรื่องของการขายวัตถุดิบเพื่อที่จะนำไปแปรรูป

ภาพ 26 แสดงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเลเป็นกลุ่มที่มี การรวมตัวของแม่บ้านซึ่งปัจจุบันมี สมาชิกทั้งหมด 20 คน เป็นการรวมตัวเพื่อแปรรูปอาหารทะเลให้มีมูลค่าสูงขึ้นกว่าเดิม โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ แม่บ้านจากเดิมที่มีหน้าที่เลี้ยงลูกอยู่ที่บ้าน และว่างจากการทำอาชีพหลัก ในการดำเนินงานวางแผนของกลุ่มแม่บ้านจะเป็นการร่วมประชุม เพื่อกำหนดการดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล จะมีการดำเนินงานโดยให้สมาชิกทุกคนร่วมออม เงิน คนละ 50 - 100 บาทต่อเดือน โดยจะมีสมุด สัจจะออมทรัพย์ให้กับสมาชิกทุกคนเพื่อไว้จดบันทึกการออมเงิน และ เป็นเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ในการแปรรูป และมืงประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดให้ยืมงบประมาณในการการลงทุนซื้ออุปกรณ์ จำนวน 100,000 บาท แก่กลุ่ม เมื่อได้งบประมาณมา หัวหน้ากลุ่มจะ ให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นว่าเราจะนำสัตว์น้ำมาแปรรูปอย่างไรบ้าง มีการกำหนดราคาในการขาย เพื่อให้ราคาเท่ากัน มีการประชุมเพื่อหาวัตถุดิบ ในราคาถูก ซึ่งกลุ่มจะซื้อวัตถุดิบจากชาวประมงของเกาะ เพราะจะมีราคาถูกกว่าซื้อจากที่อื่น สินค้าในปัจจุบันที่กลุ่มแม่บ้านได้ทำอยู่ เช่น กะปิ ปลาเค็มผึ่งทราย ปลาหมึกแห้ง ปลากระดังแห้ง เป็นต้น ซึ่งการแปรรูปที่ใช้กรรมวิธีแบบดั้งเดิมไม่มีสารพิษเจือปน มีการวางแผนการผลิตสินค้า เนื่องจากในแต่ละเดือนนั้น อาหารทะเลจะไม่เหมือนกัน ในบางเดือน อาจจะไม่มืวัตถุดิบ จึงต้องมีการร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหา ในการประชุมจะมีทุกสิ้นเดือน ซึ่งสมาชิกจะแสดงความคิดเห็น และบอกว่าในตอนนี้ได้ทำอะไรไปบ้าง เดือนหน้าจะทำอะไร เพื่อเป็นการบอกความเป็นไปในแต่

ละสมาชิก และหากมีปัญหาในการดำเนินงาน สมาชิกจะร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้เพื่อนสมาชิก ในส่วนของการขายในกลุ่มจะนำสินค้ามาวางที่บ้านผู้ใหญ่เพื่อเป็นจุดตั้งสินค้า และอีกส่วนหนึ่งจะนำไปขายที่ตลาดในตำบล เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

...เมื่อก่อนชาวบ้านก็จะทำอาหารทะเลแปรรูปไว้กิน ภายในครัวเรือน แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เกาะพิทักษ์ จึงทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสมีรายได้จากการแปรรูปอาหารทะเลเพื่อขายให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก จึงได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อระดมเงินทุนในการทำการผลิต อีกทั้งยังร่วมกันแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม ไม่ต้องทำงานเพียงลำพัง... (สมวาสนา ทิพย์แสง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

ภาพ 27 แสดงอาหารทะเลแปรรูปจากกลุ่มแม่บ้านอาหารทะเลแปรรูป

ภาพ 28 แสดงผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้าน

ภาพ 29 แสดงร้านขายของฝาก

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ทำให้กลุ่มแม่บ้านมีรายได้จากการขายอาหารทะเลแปรรูปได้มากขึ้น จนบางครั้งไม่ต้องนำไปขายที่ตลาด มียอดการสั่งซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยว บางรายได้ซื้อกลับไปเป็นจำนวนมาก ในแต่ละเดือนจะมีการเรียกประชุมเพื่อสอบถามสมาชิกว่าเป็นอย่างไร การท่องเที่ยวทำให้กลุ่มแม่บ้านต้องมีการวางแผนเพิ่มขึ้น เพราะบางครั้งต้องต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นกรุ๊ปใหญ่ จึงทำให้ต้องมีการเรียกประชุม เพื่อเตรียมทำอาหารทะเลให้มากขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวคนไหนสนใจที่จะเรียนรู้การทำอาหารทะเลแปรรูปแบบดั้งเดิมสามารถเรียนรู้ได้จากที่นี่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ชาวบ้านทุกคนยินดีที่จะให้ความรู้และถ่ายทอดวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่เสมอ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเลมีการวางแผนร่วมกันอยู่ เสมอ ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ดีวางแผนแล้วให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม เป็นการระดมความคิดร่วมกัน และร่วมรับฟังความคิดเห็นของแต่ละสมาชิกอย่างเป็นธรรม และร่วมสรุปผลในการดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งร่วมกัน

กลุ่มโฮมสเตย์ มีจำนวนทั้งสิ้น 32 เรียกได้ว่าทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรูปแบบจะเป็นระบบสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกถือหุ้นครัวเรือนละ 100 บาท เท่ากันทุกครัวเรือน โดยมีผู้ใหญ่บ้านอำพล ธานีครุฑ เป็นประธานกลุ่ม ในช่วงการดำเนินงานนั้น กลุ่มโฮมสเตย์มีรายได้เพียง 100 บาท จึงได้มีการประชุมเพื่อหาแนวทาง โดยการการประชุมหารือกันในการทำโฮมสเตย์ โดยเริ่มจากการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในขั้นพื้นฐาน คือ ที่จอดรถ และเรือรับ – ส่ง โดยมีการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มโฮมสเตย์และกลุ่มประมงพื้นบ้าน เพื่อที่จะทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ต่อจากนั้นมีการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับอัตราค่าเข้าพักของนักท่องเที่ยว โดยการตัดสินใจนั้นเป็นการให้ทุกคนยกมือว่าเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งผลออกมาคือ ราคา 500 บาทต่อคืน พร้อมอาหาร 3 มื้อ หากนักท่องเที่ยวไม่ต้องการอาหาร จะอยู่ที่ราคา 400 ต่อคนต่อคืน ซึ่งประธานจะสอบถามกับสมาชิกก่อนถึงความพร้อมในแต่ละโฮมสเตย์ แต่ถ้าโฮมสเตย์ไหนไหนไม่สามารถทำอาหารให้นักท่องเที่ยวสามารถบอกให้คนอื่นทำให้ได้โดยจะต้องหักเงินให้กับค่าทำอาหาร การให้บริการโฮมสเตย์ เรือรับ-ส่ง การขายของที่ระลึก การพานักท่องเที่ยวทำกิจกรรมทางทะเล จะต้องหักร้อยละ 3 ของรายได้ทั้งหมดเข้ากลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ เมื่อครบปีทางற்றுญิกของกลุ่มและผู้จัดทำบัญชีจะนำงบกำไรขาดทุน งบดุลบัญชีมารายงานผลแก่สมาชิกในกลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ให้ทราบและมีการนำกำไรที่ได้มาจัดสรรให้กับสมาชิกกิจกรรมโฮมสเตย์

ในการดำเนิน การจัดการด้านพื้นที่ในชุมชนเกาะพิทักษ์จะมีบ้านที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ทั้งหมด 15 หลัง โดยมี 2 รูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเตียงคู่หรือเตียงเดี่ยว และเป็นลักษณะของการนอนกางมุ้ง โดยให้นักท่องเที่ยวนอนเรียงกันบริเวณหน้าระเบียงบ้าน ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ โฮมสเตย์ในแต่ละหลังจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีโต๊ะเขียนหนังสือ โต๊ะอาหาร โคมไฟ ตู้เสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งในห้องจะไม่มีเครื่องปรับอากาศ เพราะโฮมสเตย์มีการก่อสร้างด้วยไม้เพื่อเป็นการรักษาความเป็นธรรมชาติและภายในตัวบ้านจะมีอากาศถ่ายเท ลมพัดเย็นสบาย เหมาะสำหรับการพักผ่อน ภายในห้องนอนจะไม่มีโทรทัศน์ไว้ให้นักท่องเที่ยว เพราะทางเกาะอยากให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนได้อย่างเต็มที่ หากนักท่องเที่ยวอยากชมข่าวก็สามารถที่จะไปที่บ้านผู้ใหญ่ จะมีโทรทัศน์อยู่กลางบ้าน เพื่อที่จะให้ทุกคนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหลังจากชมโทรทัศน์ แต่ละโฮมสเตย์ก็มีความแตกต่างกันบ้านขึ้นอยู่กับเจ้าของบ้าน แต่ส่วนใหญ่มีลานบ้านที่กว้างยื่นออกไปในทะเล นักท่องเที่ยวสามารถนอนกางมุ้งบริเวณระเบียงบ้าน โดยเจ้าของโฮมสเตย์จะเตรียม ชุดเครื่องนอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม และพัดลม ห้องน้ำก็จะสร้างบนฝั่งเพื่อไม่ให้น้ำเน่าเสีย และไม่ทำลายความสวยงามทัศนียภาพของทะเล

ภาพ 30 แสดงโฮมสเตย์เกาะพิทักษ์

ภาพ 31 แสดงการเข้าพักแบบกางมุ้งบริเวณระเบียงบ้าน

ภาพ 32 แสดงการเข้าพักแบบเตียงเดียว

การติดต่อเข้าพักโฮมสเตย์นั้นจะต้องติดต่อโดยผ่านผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ประสานงานกับนักท่องเที่ยวจากนั้นจะดำเนินการกระจายนักท่องเที่ยวให้กับโฮมสเตย์หลังต่าง ๆ เพื่อป้องกันการรับนักท่องเที่ยวซ้ำซ้อนกันและหากลูกบ้านคนใดมีนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาถึงบ้านของตนโดยตรง อาจจะมาจากนักท่องเที่ยวที่ได้เคยมาพักแล้วจึงติดต่อกับเจ้าของโฮมสเตย์โดยตรง เจ้าของบ้านจะต้องแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ การติดต่อเข้าพักโฮมสเตย์นอกจากจะติดต่อมาทางกลุ่ม โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนกลุ่ม แต่ละโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะมีนามบัตรเป็นของตนเอง เพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ที่บ้านของตนเอง การติดต่ออีกทางหนึ่งอาจจะมาจากนักท่องเที่ยวได้เข้าไปดูเว็บไซต์ของเกาะพิทักษ์หรือเป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งคราวเมื่อนักท่องเที่ยวกลับไปก็ ยังนำเอาประสบการณ์ของตนเองที่ได้รับมาบรรยายไว้ในหน้าเว็บไซต์ต่าง ๆ ถ้าใครจะเดินทางไปเกาะพิทักษ์สามารถติดต่อไปยังบ้านโฮมสเตย์ เช่น บ้านลุงทิว บ้านป่าศรี เป็นต้น การติดต่อเข้าพักโฮมสเตย์จะต้องติดต่อล่วงหน้ามาประมาณ 1 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง พร้อมแจ้งจำนวนคนและระยะเวลาการเข้าพัก เพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมการรับรอง และหากจะมีการยกเลิกจะต้องแจ้งล่วงหน้าก่อน 3 วัน

กฎการเข้าพัก กลุ่มโฮมสเตย์มีการตั้งกฎกติกาในการให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก โดยกฎระเบียบนั้นมีการลงความเห็นร่วมกัน โดยอยู่ในพื้นฐานของความพอดีโดยไม่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชาวบ้านมากนัก สำหรับเงื่อนไขการเข้าพักโฮมสเตย์ ไม่มีกฎข้อห้ามมากนักเนื่องจากชุมชนเกาะพิทักษ์นับถือศาสนาพุทธแต่กฎข้อห้ามที่สำคัญ คือ นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาห้ามนำสิ่งเสพติดทุกชนิดขึ้นมายังเกาะพิทักษ์ การมีกฎข้อบังคับนี้ ทำให้เกาะพิทักษ์ได้รับรางวัลเกาะปลอดยาเสพติด จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กฎอีกข้อหนึ่งคือหากนักท่องเที่ยวต้องการร้องคาราโอเกะสามารถทำได้แต่มีข้อห้ามคือห้ามทำกิจกรรมร้องเพลงเกิน 21.00 น. นอกจากนั้นยังมีกฎที่เกี่ยวกับการให้ นักท่องเที่ยวร่วมกันรักษาสีสิ่งแวดล้อม คือห้ามทิ้งขยะ ห้ามทำลายทรัพยากรป่าไม้ สมุนไพร เมื่อทำกิจกรรมทางทะเลห้ามนักท่องเที่ยวทำลายทรัพยากร เป็นต้น เหล่านี้คือเงื่อนไขของการปฏิบัติของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์

ภาพ 33 แสดงกฎระเบียบของหมู่บ้านปลอดยาเสพติด

นอกจากนี้กลุ่มโฮมสเตย์มีการวางแผนในเรื่องของที่จอดรถให้นักท่องเที่ยว โดยการติดต่อลุงขาว ที่อยู่บนฝั่งใกล้ท่าเรือรับ-ส่ง โดยรถยนต์จะมีค่าบริการคันละ 50 บาท สามารถจอดได้ 20 คัน รถจักรยานยนต์ราคาบริการ 20 บาทต่อคัน สามารถจอดได้ 50 คัน ราคานี้หากมีการติดต่อกับเจ้าของบ้าน จะรวมไปกับค่าที่พัก ค่าเรือ ค่าอาหาร 3 มื้อ จะอยู่ที่ 750 ต่อคนต่อคืน และพื้นที่จอดรถสามารถจอดรถ巴士ได้ โดยจะมีการรักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง

ภาพ 34 แสดงที่จอดรถของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้การดำเนินการวางแผนในเรื่องของกิจกรรมจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการทำกิจกรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ทางกลุ่มโฮมสเตย์ได้วางแผนในเรื่องฤดูกาลท่องเที่ยวและการทำกิจกรรม เนื่องจากบางฤดูกาลสามารถท่องเที่ยวได้แต่ทำกิจกรรมทางทะเลไม่ได้ เช่น กิจกรรมการตกหมึก กิจกรรมเล่นน้ำ กิจกรรมดำน้ำตื้น ชมแหล่งอนุรักษ์ปะการัง หอยมือเสือและปลิงทะเล กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นช่วงเวลาที่เหมาะสมกับกิจกรรมคือช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมเพราะเป็นช่วงที่ไม่มีมรสุมแต่สำหรับกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับทางทะเลสามารถทำกิจกรรมได้ นอกจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแล้ว กลุ่มโฮมสเตย์ยังได้มีการวางแผนและดำเนินการในเรื่องของการเพิ่มกิจกรรมเข้าไปในเรื่องของการปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้มีใจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นกิจกรรมทำจุลินทรีย์บอลลพร้อมการปล่อยลงทะเล กิจกรรมถนนกินได้โดยการปลูกต้นไม้ที่มีผลเก็บกินได้ตลอดเส้นทางถนนรอบเกาะ กิจกรรมปลูกป่า ปลูกต้นไม้โกงกาง ปล่อยหอยมือเสือ เพราะจะทำให้ธรรมชาติเหล่านั้นยังคงจะรักษาความเป็นธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป โดยในส่วนของกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์จะเป็นความร่วมมือระหว่างกลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มโฮมสเตย์และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรียกว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมกิจกรรมด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง

กลุ่มที่มีความสำคัญให้การท่องเที่ยวขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป คือกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์ การรวมตัวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชาวบ้านรู้สึกหวงแหน เป็นห่วงพื้นที่และสิ่งแวดล้อมของเกาะพิทักษ์ ที่มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด และจากการที่ผู้ใหญ่บ้านได้เข้าไปดูงานตามจังหวัดอื่น ๆ ที่มีการท่องเที่ยว เช่น เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น จึงเกิดตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมของเกาะพิทักษ์และจะเกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ จากการรวมตัวและร่วมประชุมกันทำให้การดำเนินงาน วางแผนต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เพราะส่วนใหญ่ประชาชนจะเป็นดั้งเดิมของที่นี่ จึงทำให้รักชุมชนและให้ความสำคัญ

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์ จะดำเนินงานทุกครั้งจะต้องเรียกชาวบ้านประชุม เพื่อให้ทุกคนได้ทราบถึงการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ และได้แบ่งงานตามความสามารถว่าใครต้องรับผิดชอบในเรื่องอะไร การดำเนินงานส่วนใหญ่จะทำการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเป็นการส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น เช่น ในวันที่ 5 ของทุกเดือนจะมีการ

ร่วมทำความสะอาดรอบเกาะ โดยไม่มีแบ่งว่าเป็นหน้าบ้านใคร แต่ในทุกวันทุกคนก็จะทำความสะอาดบ้านของตนเองอยู่แล้ว การแยกขยะ โดยการนำขยะเปียกไปฝังกลบเพื่อทำปุ๋ย และขยะแห้งนำไปเผาในเตาเผา ในฤดูกาลที่มีลมมรสุมขยะบนเกาะพิทักษ์จะมีจำนวนมาก แต่ทุกคนก็มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกันทุกคน กิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ที่ดำเนินงานไปพร้อมกับการท่องเที่ยว นั่นก็คือ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โดยกรมประมงจังหวัดชุมพรให้การสนับสนุนพันธุ์ ปลา การกำหนดน่านน้ำในการหาปลา เพื่อไม่ให้เรือประมงทำการประมงในที่ตื่น เพราะจะมีสัตว์น้ำที่อายุน้อยเป็นจำนวนมาก กิจกรรมปลูกไม้โกงการบริเวณป่าชายเลน โดยทางกลุ่มร่วมกับหน่วยงานกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 25 ตั้งอยู่ที่ค่ายเขตอุดมศักดิ์ จ.ชุมพร โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในการอนุรักษ์ การปลูกไม้ผล สมุนไพร บริเวณทางเดินรอบเกาะ กิจกรรมทิ้งจุลินทรีย์บดลงในน้ำทะเลเพื่อปรับสภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย เป็นการเพิ่มออกซิเจนและเป็นการบำบัดน้ำทะเลทั้งเป็นประโยชน์ต่อสัตว์น้ำทุกชนิดในการเป็นอาหาร ซึ่งการทำ จุลินทรีย์บด ทางกลุ่มได้มีการเชิญให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้สำหรับกรรมวิธีการต่าง ๆ โดยมีการทำแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ประการแรก คือ วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพ โดยมีส่วนผสม คือ น้ำข้าวข้าว 1 ลิตร กลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ Effective Microorganisms EM 1 ซ้อนโต๊ะ และกากน้ำตาล 1 ซ้อนโต๊ะ นำมาผสมกันและหมักทิ้งไว้โดยมีอายุการใช้งาน 1 เดือน ประการที่สอง คือการทำจุลินทรีย์บด โดยมีส่วนผสมคือ รำละเอียด 25 กิโลกรัม รำหยาบ 20 กิโลกรัม ไตโลไม 25 กิโลกรัม และดิน 25 กิโลกรัม นำมาผสมกับน้ำหมักชีวภาพแล้วหมักทิ้งไว้มารวดบนส่วนผสมที่ขี้บั้น ขนาดของก้อนเท่าลูกเทนนิสแล้วนำไปตากแดดประมาณ 15 วัน เมื่อครบ 15 วันก็สามารถนำไปใช้งานได้ ซึ่งมีอายุการเก็บรักษาได้ 3 ปี และจุลินทรีย์สามารถทนความร้อนได้ 1,300 องศาเซลเซียส การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกาะพิทักษ์เป็นการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะชุมชนเป็นผู้ริเริ่มที่จะดำเนินการ เป็นผู้กำหนดวางแผนจัดการภายในกลุ่ม โดยส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นการส่งเสริมจิตสำนึกของการท่องเที่ยวอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และเป็นการให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและเกิดความประทับใจได้คงอยู่ต่อไป

ภาพ 35 แสดงจุลินทรีย์บอลล

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

ในการมีส่วนร่วมในการลงทุนของชุมชนเกาะพิทักษ์มีทั้งการลงทุนทางตรงและการลงทุนทางอ้อม การลงทุนนั้นไม่จำเป็นจะต้องลงทุนด้วยเงินแต่เป็นการที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและเต็มใจในการลงทุน ไม่ว่าจะเงิน อุปกรณ์ การบริจาคสิ่งของต่าง หรือแม้กระทั่งการลงทุนด้วยแรง การลงทุนนั้นย่อมส่งประโยชน์ให้กับชุมชนและตัวบุคคลเอง

กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นการรวมตัวของชาวบ้านที่มีอาชีพประมง โดยไม่มีการออมเงินหรือให้สมาชิกได้ถือหุ้น แต่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ร่วมพูดคุยกัน ร่วมปรึกษาในประเด็นและปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิด พลังในการดำเนินงาน และเกิด ประสพผลสำเร็จได้มากกว่าต่างคนต่างทำ ในส่วนของกลุ่มประมงพื้นบ้านมีการลงทุนในเรื่องแรงในการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ เช่นการร่วมกิจกรรมปล่อยจุลินทรีย์บอลลงน้ำทะเล การร่วมให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมง การลงทุนของชาวบ้านทุกคนจะร่วมลงทุนด้วยกันอย่างเต็มความสามารถที่มี เช่นในการจะดำเนินงานอะไรบางสิ่งทีชาวบ้านคิดที่จะทำอย่างเร่งด่วน แต่ต้องรอมงบประมาณมาจากรัฐบาล บางครั้งชาวบ้านเกาะพิทักษ์ก็จะลงทุนทำกันก่อน โดยนำเงินกองกลางที่ได้ลงทุนไว้ในกลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น สมาชิกในกลุ่มประมงพื้นบ้านเมื่อได้ลงทุนไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของ จะทำให้ทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ รู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ลงทุนหรือปฏิบัติงาน

กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล สมาชิกในกลุ่มจะร่วมออมเงินเข้ากลุ่ม โดยมีเหรียญ เป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บเงิน โดยสมาชิกทุกคนจะมีสมุดออมทรัพย์ไว้จดการออมในแต่ละเดือน ในการเก็บเงินนั้น จะเก็บทุกเดือน เมื่อมีการประชุมประจำเดือนของกลุ่ม สมาชิกทุกคนจะทราบ หน้าที่ของแต่ละคน การออมเงินของสมาชิกจะเป็นการออมเงินที่มีจำนวนไม่มากแต่อาศัยความมีส่วนร่วมของทุกคนที่เต็มใจดำเนินการจัดการกลุ่มด้วยกัน สมาชิกสามารถถอนเงินได้ตั้งแต่ 50 – 100 บาท ตามความสมัครใจของแต่ละคน ในกลุ่มของแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเลนั้นได้รับเงินทุน ในการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดในการให้กู้ยืมเงิน ปีละ 100,000 บาท ในการซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบในการแปรรูป เมื่อได้รับการลงทุนทั้งจากทางสมาชิกและทางภาครัฐ ทางกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล จะประชุมพร้อมกันเพื่อขอความคิดเห็นและการตัดสินใจของ สมาชิกต่อเงินทุนในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการวางแผนเงินที่จะต้องให้ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อ เป็นการบริหารเงินหรือจัดสัดส่วนของเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกทุกคนและต่อชุมชนมากที่สุด การที่ทุกคนร่วมรับรู้การลงทุนและการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน จะทำให้เมื่อเกิดผลกระทบต่อ กลุ่ม สมาชิกทุกคนก็จะรู้สึกเดือดร้อนและจะร่วมหาทางแก้ไขเพราะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ รู้สึก ห่วงเห่นไม่อยากจะได้รับความเดือดร้อน สมาชิกทุกคนจึงร่วมเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มหรือชุมชน ไปในทิศทางที่ดี

ในการปฏิบัติงานของกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล สมาชิกทุกคนจะร่วมกันปฏิบัติ อย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ ทั้งทางภาครัฐและเอกชน แต่สมาชิก แม่บ้านก็รู้สึกว่าจะอยากทำด้วยตนเองเพื่อที่จะให้ได้เรียนรู้การปฏิบัติงานได้อย่างใกล้ชิดและ สามารถดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเอง โดยการให้หน่วยงานต่าง ๆ เป็นสื่อในการทำให้การ ปฏิบัติงานของกลุ่มมีความราบรื่นและพัฒนายิ่งขึ้น การลงทุนของกลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล ไม่เพียงเป็นการลงทุนทางด้านทุนทรัพย์ แต่สมาชิกทุกคนยังมีส่วนร่วมในการลงทุนทางด้านเวลา เนื่องจากบางโอกาสสมาชิกแม่บ้านอาหารแปรรูปอาจต้องเสียสละเวลาการทำงานของตนเองเพื่อ ส่วนรวม ในการต้องไปอบรม สัมมนา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำให้ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้ เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ เช่น การนำความรู้ทางด้านการห่อบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้อาหารทะเลแปรรูป มีความคงทนและมีอายุยืนยาวขึ้น และทำให้อาหารแปรรูปมีความสวยงามมากขึ้น เพื่อให้ อาหารแปรรูปของ เกษะพิทักษ์สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิก ทำให้ทุกคนรู้สึกดีใจและร่วม ภูมิใจกับการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

กลุ่มโฮมสเตย์ เป็นการบริหารจัดการแบบกลุ่มซึ่งกำหนดให้สมาชิกทุกคนถือหุ้นครัวเรือนละ 100 บาท เท่ากันทุกครัวเรือน ซึ่งสมาชิกโฮมสเตย์มีทั้งหมด 32 ครัวเรือน ในการลงทุนในตอนแรกนั้น ผู้ใหญ่บ้านอำพล ธานีครุฑ ผู้นำชุมชนและเป็นผู้ริเริ่มกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นมา อยากให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน จึงทำเป็นรูปแบบสหกรณ์ เพื่อให้การลงทุนของสมาชิกส่งผลประโยชน์กับสมาชิกได้ทั่วถึงกัน โดยในการประชุมในขั้นริเริ่มกลุ่มนั้น สมาชิกทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าใครจะต้องทำอะไร ใครจะทำโฮมสเตย์ ใครจะขายของที่ระลึก ใครจะ ทำกิจกรรมทางทะเล และใครจะเปิดร้านของของชำ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะต้องใช้การลงทุนก่อน ทั้งในด้านอุปกรณ์การดำเนินา เสื้อชูชีพ เรือคายัค ส่วนสมาชิกที่ต้องการเปิดบ้านตนเองให้เป็นโฮมสเตย์ที่พักของนักท่องเที่ยว จะต้องลงทุนในการปรับปรุงบ้านใหม่ มีการจัดสัดส่วนของบ้าน การเพิ่มห้องน้ำให้เพียงพอ การซื้ออุปกรณ์การนอนในโฮมสเตย์ ส่วนสมาชิกที่อยากทำร้านขายของที่ระลึก ก็จะมีการลงทุนในเรื่องการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการทำของที่ระลึก เป็นต้น การลงทุนนี้ในตอนแรกที่เริ่มโครงการสมาชิกยังกลัวกับการลงทุน ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านจึงพาสมาชิกที่เป็นตัวแทนชุมชนไปดูงานตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีการทำโฮมสเตย์เพื่อเป็นการให้สมาชิกได้เห็นและสามารถเข้าใจได้มากกว่าในที่ประชุม หลังจากที่ได้เข้าร่วมดูงานทำให้ผู้ใหญ่บ้านได้เรียกให้ทุกคนประชุมอีกครั้งเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและอธิบายการดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์ สมาชิกทุกคนได้ให้ความร่วมมือและร่วมเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ที่จะทำให้กลุ่มโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จ จึงได้ร่วมลงทุน ทั้งด้านทุนทรัพย์ที่มีตามความสามารถ และลงทุนทางด้านแรงในการดำเนินงาน ในการลงทุนในช่วงแรกผู้ใหญ่บ้านได้บอกกับสมาชิกทุกคนในเรื่องของการลงทุนไม่ต้องมาก โดยให้อยู่บนพื้นฐานของการพอเพียงการลงทุนนั้นจะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและ

การร่วมลงทุนในรูปแบบของหุ้นของสมาชิกโฮมสเตย์เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวรายได้จากการเข้าพักโฮมสเตย์ การขายของที่ระลึก หรือเรือโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว จะต้องหักร้อยละ 3 ของรายได้ทั้งหมดเข้ากลุ่มโฮมสเตย์เมื่อครบปีบัญชีทางเหรียญกษาปณ์และผู้จัดทำบัญชีจะนำงบกำไรขาดทุน งบดุลบัญชีมารายงานผลแก่สมาชิกในกลุ่มโฮมสเตย์ให้ทราบและมีการนำผลกำไรที่ได้มาจัดสรรให้กับกลุ่มสมาชิกในกลุ่มโฮมสเตย์ โดยร้อยละ 40 จะเป็นเงินปันผลทุกสิ้นปี และร้อยละ 60 จะสมทบทุนเข้าหมู่บ้านเพื่อเป็นการพัฒนาสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ โดยกำหนดให้สมาชิกทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมทุกเดือนในการพัฒนาหมู่บ้าน หรือมีโครงการเร่งด่วนผู้นำจะสามารถนำเงินในส่วนนี้ไปพัฒนาหรือปฏิบัติงานได้ก่อน นอกจากนี้กลุ่มโฮมสเตย์ยังเป็นกลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนเกาะพิทักษ์ เช่น ทำความสะอาดรอบเกาะพิทักษ์ การซ่อมแซมบารุง

ทางเท้า การจัดเตรียมเก้าอี้นั่งพักผ่อนรอบเกาะพิทักษ์ ศาลานั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ
สาธารณะ ท่าเทียบเรือ ค่าซ่อมบำรุงศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน เป็นต้น

ในปี 2538 ทำให้เกาะพิทักษ์เกิดโฮมสเตย์ขึ้นโดยทุกคนมีส่วนร่วมทำให้เกิดขึ้น การ
เกิดขึ้นของโฮมสเตย์ส่งผลทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำอาชีพประมงซึ่งเป็นหลัก ทำ
ให้มีงานทำ ทำให้ความเจริญของสาธารณูปโภคเข้าถึง ทำให้เกิดความร่ำรวย ความสามัคคีเพิ่มขึ้น
และยังทำให้เป็นการรวมตัวของกลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านอาหารทะเลแปรรูป กลุ่มโฮมส
เตย์ และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทำให้ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์อย่างยั่งยืน แต่สิ่งสำคัญที่ชาวบ้านตกลงร่วมกันก็คือ ห้ามเห็นรายได้หรือผลประโยชน์ที่
ได้รับจากการทำโฮมสเตย์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องสำคัญ จนทำให้ไม่อยากทำอาชีพ
ประมงเพราะอาชีพประมงคือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริง

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวหลังจากชุมชนเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความเห็นร่วมกันระหว่างชาวบ้านที่ต้องการให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับ
ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มนั้นจะเป็นเพียงการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทาง
ธรรมชาติ ไม่มีการร่วมออมเงินหรือการถือหุ้น เป็นเพียงการร่วมพูดคุยและร่วมรณรงค์ให้ทุกคนไม่
ว่าจะเป็นชุมชน หรือนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตามโครงการต่าง ๆ
เช่น โครงการอนุรักษ์หอยมือเสือ ซึ่งเป็นทรัพยากรทางน้ำที่กำลังจะสูญพันธุ์ โครงการปลูกป่า
โกงกางให้กับป่าชายเลน โครงการไม่ทิ้งขยะลงในทะเล โครงการปลูกต้นไม้รอบเกาะพิทักษ์ และ
โครงการทิ้งจลินทรีย์ลงในน้ำทะเล เป็นต้น การปฏิบัติงานของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม จะเป็นการทำการประชาสัมพันธ์หรือเขียนโครงการเพื่อนำเสนอให้ภาครัฐหรือ
ภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การมีโครงการปล่อยพันธ์ปลาทะเล ก็จะได้รับ ความ
ร่วมมือจากกรมประมงในเรื่องของการส่งพันธ์ปลามาให้ นอกจากนี้สมาชิกยังร่วมกันรณรงค์ลงทุน
ทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ เช่น การร่วมจัดทำป้ายชื่อติดต้นไม้ ร่วมทำป้ายรณรงค์ตั้ง
ชยระบบเกาะพิทักษ์ ถึงแม้ว่าการลงทุนจะไม่ได้ผลตอบแทนที่เป็นเงินหรือผลประโยชน์โดยตรง แต่
เป็นการลงทุนที่ทุกคนได้ประโยชน์ทางอ้อมร่วมกัน เพื่อที่จะทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ
เกาะพิทักษ์มีความยั่งยืนจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

ภาพ 36 แสดงสมุดสัจจะออมทรัพย์ของชาวบ้าน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะจะทำให้เราทราบผลการทำงานในขั้นตอนการมีส่วนร่วมทั้งหมด และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านในการร่วมพัฒนาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด จะเป็นขั้นตอน โดยจะต้องเสนอต่อประชาชนในชุมชน ให้รับทราบและสามารถอธิบายข้อคิด เสนอแนะเพิ่มเติมได้ เพื่อชุมชนจะได้เห็นผลงานที่เกิดจากความพยายามและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อีกวิธีหนึ่ง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประมงพื้นบ้านในขั้นตอนการประเมินผล จะเป็นการร่วมประชุมกันในทุกเดือน นอกจากจะมีการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้ว ทางกลุ่มยังมีการเสนอหัวข้อที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันในแต่ละครั้ง โดยส่วนใหญ่จะใช้ความรู้สึกในการประเมินผลในแต่ละครั้ง ไม่ได้มีแบบประเมินที่เป็น นลายลักษณ์อักษร แต่จะมีการร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมว่าการดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้างมีอุปสรรคมากน้อยเพียงใด และยังต้องปรับปรุงในด้านไหน เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาในกิจกรรมต่อไป ซึ่งข้อเสนอนั้นมีความคิดที่หลากหลายอาจทำให้ไม่ได้ข้อสรุป ทางกลุ่มจึงมีนับเสียงข้างมากของสมาชิก

กลุ่มแม่บ้านอาหารแปรรูปอาหารทะเล ในทุกสิ้นเดือนจะมีการประชุมของกลุ่มแม่บ้าน ในการประเมินผลในสิ่งที่ได้ดำเนินการมา โดยกรรมการกลุ่มจะต้อง รายงานให้สมาชิกภายในกลุ่ม ทราบ ทุกเดือนทั้งวัดจากความรู้สึกและผลตอบแทนในการทำอาหารทะเลแปรรูป ทั้งทางด้าน ต้นทุนต่อเดือน และกำไรต่อเดือนจะต้องแจ้งให้ทราบโดยละเอียด อีกทั้งจะต้องร่วมเสนอแนวทาง ที่มีประโยชน์กับกลุ่ม เช่น การทำอย่างไรเพื่อที่จะทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง หรือการเสนอแนะ การคิดเมนูแปรรูปอาหารทะเลใหม่ ๆ อาจจะมาจากความคิดของสมาชิกในกลุ่มหรือ อาจมาจากคำ บอกล่าของนักท่องเที่ยวที่มาซื้อสินค้า ในการให้ทุกคนมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานในแต่ละ ส่วนและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมประเมิน ซึ่งการรับฟังนั้นจะต้องมีความเสมอภาคที่จะรับฟังทุก ความคิดเห็น ทำให้สมาชิกกลุ่มได้เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์และมีรายได้เพิ่มขึ้นอันเนื่องจากการมี ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชาวบ้านมีส่วนในการกำหนดแนวทางมาตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกภูมิใจและมีกำลังใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

กลุ่มโฮมสเตย์ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ทุกคนในชุมชนให้ความสนใจเป็นพิเศษเนื่องจาก ทุกคนในหมู่บ้านร่วมกันริเริ่มด้วยตัวเอง ไม่ได้ทำตามแนวทางของทางภาครัฐและเอกชน ชาวบ้านทุกคนร่วมกันกำหนดทิศทางและการจัดการด้วยตนเอง ในส่วนของการติดตามผลและการประเมินนั้น จะร่วมประชุมกันทุกเดือน เพื่อที่จะนำผลที่ได้จากการดำเนินการของกลุ่ม มาเสนอต่อสมาชิกทุกคน โดยจะแบ่งการประเมินเป็นสองส่วน คือส่วนการดำเนินงาน และส่วนของผลตอบแทนที่ได้รับ จากการดำเนินงาน ส่วนแรกคือการดำเนินงานที่ผ่านมา กรรมการของกลุ่มจะชี้แจงใน รายละเอียดของ การดำเนินงาน เช่น นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างน้อยเพียงใด ความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง อุปสรรคในการดำเนินงานและการทำกิจกรรมมีอะไรบ้าง การสร้าง มาตรฐานของโฮมสเตย์ที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น ว่าใครต้องการอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ความต้องการคืออะไร ปัญหาใน การทำ โฮมสเตย์ของแต่ละหลังอยู่ที่ไหน และเมื่อทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นแล้ว เลขานุการจะทำการจดบันทึกการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน เพื่อจะให้กรรมการกลุ่มได้ร่วมเสนอแนวทางที่ ถูกต้องให้กับสมาชิก จากนั้นจะเป็นการประเมินในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นหน้าที่ของเหรียญ กและผู้ทำ บัญชีของกลุ่มโฮมสเตย์ เป็นผู้ชี้แจงในเรื่องของเงินหุ้นทั้งหมดที่สมาชิกได้ลงทุนไป จากนั้นจะนำ รายรับ รายจ่าย งบดุล รายได้ของแต่ละโฮมสเตย์มาชี้แจง โดยที่สมาชิกสามารถโต้แย้งได้หาก ตัวเลขไม่ตรงกับที่เจ้าของบ้านได้ทำไว้ ซึ่งเจ้าของบ้านจะมีการ จดบันทึกไว้ในแต่ละครั้งที่ มี นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก รายรับ รายจ่ายของการรับนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นการติดตาม ผลที่ได้ดำเนินการ นอกจากนี้มีการชี้แจงในส่วนของเงินร้อยละ 3 ที่หักจากรายได้ของการทำ

โหมสเตย์ การรับ ส่งผู้โดยสาร และการขายของที่ระลึก ให้สมาชิกได้ทราบ เงินปันผลที่จะได้รับ นอกจากจะได้ทราบเงินปันผลที่ได้รับร้อยละ 40 แล้ว ผู้จัดทำบัญชีจะแจ้งให้ทราบถึงเงินร้อยละ 60 ที่จะสมทบทุนเข้ากองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน ว่ามีการนำเงินไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง ใช้ไปเท่าไร ผลเป็นอย่างไร เพื่อที่จะให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงาน ได้ทราบผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนและร่วมกิจกรรม ยังทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้ความต้องการที่แท้จริงและเข้าถึงปัญหาของหมู่บ้านแล้วจะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเป็นการประเมินด้วยผลงานของโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งหมด ซึ่งในทุกเดือนจะต้องเข้าร่วมประชุมไม่ว่าจะมีโครงการหรือไม่ก็ตาม แต่จะเป็นการร่วมพูดคุย ถึงเรื่องกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังจะทำอะไรบ้างเพื่อเป็นการติดตามการดำเนินงาน ในส่วนของการประเมินโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามส่วนใหญ่จะใหญ่จะใช้ความรู้สึกในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนั้น และร่วมเปิดการแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมนั้น ๆ ที่ได้ทำร่วมกัน

...ทุกสิ้นเดือนแต่ละกลุ่มก็จะมีเหรียญกษาปณ์ที่คอยทำบัญชี จะมาบอกเราว่า ตอนนี้เรามีเงินในกลุ่มเท่าไร และตอนนี้มีใครที่ได้กู้ยืมไปบ้างแล้ว และนำเงินไปทำอะไรบ้าง ซึ่งบางคนก็อาจจะนำเงินไปซ่อมแซมบ้าน เหรียญกษาปณ์จะเป็นผู้ที่ติดตามผลและนำมาชี้แจงในที่ประชุมในทุกสิ้นเดือน... (สมควร เย็นบางสะพาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

...การประเมินผลของชุมชนพวกเราไม่ได้เป็นแบบแผนมาก เป็นเพียงการประเมินจากการทำงานจากกิจกรรม และการตรวจยอดเงินในสมุดออมทรัพย์เท่านั้น แต่ก็ไม่เคยมีปัญหา เพราะการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มที่เท่ากัน ไม่มีการแยกว่าบ้านไหนทำโหมสเตย์ ที่แล้วมาเงินปันผลที่ได้มีทุกเดือน ซึ่งเมื่อหักจากค่าบำรุงเกาะแล้ว ทุกคนในชุมชนก็จะได้รับเงินที่มีหักจากการเข้าพักของนักท่องเที่ยว 3% อย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้ทุกคนอยากมีส่วนร่วมเพื่อทำให้เกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์...

(สมวาสนา ทิพย์แสง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2553)

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ ต้องให้ความสำคัญในเรื่องปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัด จากการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่ด้วยตนเองพบว่า โดยรวมชุมชนไม่ค่อยมีปัญหาใหญ่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากมีประชากรของพื้นที่ไม่มาก และส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน ทำให้การประสานงานหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมของทุกคนไม่มีปัญหา โดยสรุปมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ปัญหาการเข้าถึงชุมชนเกาะพิทักษ์ไม่สะดวก เพราะเนื่องจากถนนมีความแคบและคดเคี้ยว เนื่องจากบางครั้งมีองค์กรหรือสถาบันเข้าไปดูงานซึ่งพาหนะที่ใช้ คือรถบัส ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย รวมทั้งป้ายบอกทางเล็ก มีจำนวนน้อย บางครั้งเกิดลมพายุทำให้ป้ายได้รับความเสียหาย ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางและสับสน ทางองค์การส่วนท้องถิ่นควรหาทางปรับปรุงแก้ไขโดยจัดสรรงบประมาณในการจัดทำป้ายให้เยอะขึ้น และควรตรวจความเสียหายเพื่อปรับปรุงอยู่เสมอ

2. ปัญหาขยะมูลฝอย ปกติชุมชนนี้จะมีขยะมากอยู่แล้ว เนื่องจากกระแสลมที่พัดพาขยะมาจากที่อื่น เข้าสู่ฝั่งเกาะพิทักษ์ มีทั้งไม้ ขวดกระเบื้อง ขวดพลาสติก จากการสัมภาษณ์บางครั้งมีขื่อน้ำที่พัดมาจากต่างจังหวัด ทำให้เกิดขยะมูลฝอย และเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่สถานที่ท่องเที่ยว สิ่งที่ชาวบ้านเป็นกังวลก็คือ พื้นที่ที่เป็นเกาะจะทำการกำจัดขยะได้ ยาก โดยปัจจุบันชาวบ้านต้องเก็บขยะขึ้นเรือแล้วนำไปทิ้งขยะที่ฝั่ง การแก้ไขปัญหาก็คือ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดหาถังขยะให้เพียงพอ และจัดหาวิธีในการกำจัดขยะให้กับชาวบ้าน

3. การมีปัญหาด้านการเข้าถึงกับนักท่องเที่ยว เนื่องจากการจองบ้านพักโฮมสเตย์นั้นเป็นการจองทางโทรศัพท์ที่ไม่ได้มีการวางมัดจำเงิน หรือมีการการันตี จึงทำให้ชาวบ้านไม่ทราบแน่นอนว่านักท่องเที่ยวจะเข้ามาเวลาใด ทำให้บางครั้งมีการยกเลิกกะทันหัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเจ้าของโฮมสเตย์ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นชาวต่างชาติ ชาวบ้านจะไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ อีกกรณีหนึ่งซึ่งเป็นปัญหากับชาวบ้านเนื่องจากนักท่องเที่ยว ไม่เข้าใจถึงวิถีชุมชน และไม่เคารพกฎระเบียบของเกาะพิทักษ์ ทำให้นักท่องเที่ยวมีการนำเหล่าเข้ามา และมีการสังสรรค์ในยามค่ำคืน

4. ปัญหาเกี่ยวกับที่พัก เนื่องจากชุมชนมีที่พักโฮมสเตย์ที่แตกต่างกัน บางแห่งไม่มีการแบ่งส่วนที่ชัดเจน ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวที่เคยเข้ามาพักแล้วเลือกที่พัก และได้ติดต่อโดยตรงกับ

เจ้าของโฮมสเตย์ โดยไม่ผ่านส่วนกลางที่จะคอยจัดสรรการเข้าพักของนักท่องเที่ยว แนวทางการแก้ไข คือ ควรมีการจัดให้ทุกบ้านที่ทำโฮมสเตย์ดูแลมาตรฐานของที่พัสดุสม่ำเสมอ

5. ปัญหาขาดมัคคุเทศก์นำเที่ยวที่เพียงพอ ในชุมชนเกาะพิทักษ์มีเพียงไม่กี่คนที่สามารถนำเที่ยวรอบเกาะได้ อีกทั้งไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ การแก้ไขคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการส่งเสริมการจัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

6. ปัญหาป้ายนำทางรอบเกาะมีน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวเดินรอบเกาะมีความสับสนในพื้นที่แนวทางการแก้ไข คือควรจัดทำป้ายให้มีความชัดเจนและละเอียดเพื่อบอกทิศทางการเดินทางรอบเกาะ อีกทั้งควรทำป้าย ในสถานที่สำคัญ เช่น จุดชมวิว และควรมีเนื้อหาอธิบายเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ความรู้

7. ปัญหาความไม่สม่ำเสมอของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเกาะพิทักษ์สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ในเดือน มกราคม ถึง ปลายเดือนกันยายนเท่านั้น เพราะหลังจากนั้นจะมีลมแรง และมีขยะที่ลอยมาจากที่อื่นเยอะมาก จึงไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว เพราะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อีกทั้งกิจกรรมทางทะเลไม่สามารถทำได้ ทำให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ แนวทางการแก้ไขคือ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรเข้ามาดูแล โดยการสร้างอาชีพที่ชาวบ้านสามารถหารายได้ในฤดูมรสุม

8. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ควรมีการส่งเสริมทางด้านการตลาดให้มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นแผ่นพับ สื่อวิทยุ และสื่อทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่มี หน่วยงานเห็นความสำคัญ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างชัดเจน

ภาพ 37 แสดงปัญหาขยะ

ภาพ 38 แสดงปัญหาป้ายบอกทางมีน้อย

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ (Interview) การรวบรวมข้อมูลในตำแหน่งสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเกาะพิทักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งหมายถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการลงทุน ปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์

อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สภาพพื้นที่ เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จากเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่เล่าต่อสู่รุ่นลูกหลาน โดยไม่ได้มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ชุมชนเกาะพิทักษ์ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ห่าง จากอำเภอหลังสวน

ประมาณ 18 กิโลเมตร จากท่าเรือข้ามฟากซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 13 ไปถึงเกาะพิทักษ์มี ระยะทางประมาณ 1,200 เมตร ใช้เวลาเดินทาง 15 นาที การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์สามารถ เดินทางโดยการนั่งเรือมาประมาณ 15 นาที หากเป็นช่วงน้ำลดลงบริเวณนี้สามารถ เดินข้ามมายัง เกาะได้เลย นอกจากนี้เกาะพิทักษ์มีจุดเด่นที่น่าสนใจของทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งบนบกและใน น้ำที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยม ชม คือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เช่นทางด้านทิศตะวันออก มีชายหาดที่มี บรรยากาศเงียบสงบชายหาดยาว 450 เมตร ทิศเหนือมีจุดชมวิวยุทธศาสตร์ 200 เมตร มีศาลาให้ นั่งชมวิวซึ่งสามารถมองเห็นได้ไกลถึงเกาะเต่า เกาะพะงัน เส้นทางชมทัศนียภาพของเกาะเป็น เส้นทางเดินตัวหนอนชมธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์ซึ่งเส้นทางมีความสะดวกสบายและปลอดภัย ย นักท่องเที่ยวสามารถชมวิวยุทธศาสตร์ได้เพียงไม่กี่ชั่วโมง ระหว่างทางสามารถชมวิถีชีวิตความเป็น อยู่ของชาวประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน การทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ ชมกรรมวิธีการเผา มะพร้าว เพื่อนำส่งบดฝู้งเพื่อทำน้ำมันมะพร้าว เพราะส่วนใหญ่พื้นที่รอบเกาะพิ ทักษ์เป็นสวน มะพร้าว

ชมธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อีกทั้งน้ำทะเลที่ใสสะอาดสามารถมองเห็นตัวปลาได้อย่าง ชัดเจนจากการที่น้ำทะเลใสเนื่องจากเป็นกรที่ชาวบ้านทำจุลินทรีย์บด ทิ้งลงในน้ำทะเลเพื่อเป็น การปรับสภาพน้ำให้คงความใสสะอาดและมีการปลูกต้นไม้ทางบริเวณป่าชายเลน เพื่ อเป็นแหล่ง ที่อยู่ของสัตว์น้ำ ปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์ยังเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์หอยมือเสือและ ปะการังต่าง ๆ ดังนี้เกาะพิทักษ์เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างดี เพราะชาว ชุมชนเกาะพิทักษ์มีความตั้งใจร่วมกันที่จะอนุรักษ์พิทักษ์ธรรมชาติและ วิถีชีวิตความเป็นอยู่จนถึง รุ่นลูกรุ่นหลานสืบต่อไป

วิถีชีวิตและอาชีพของชุมชน ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นสังคมที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายบน พื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อดั้งเดิม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของ ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบ้านเรือนที่มีการบ้านทุกหลังบนเกาะด้วย ไม้ และมีลักษณะที่ยกพื้นสูงมีระเบียงด้านหน้ายื่นออกรับลม การใช้ชีวิตของชาวบ้านจะแสดงถึง ความเรียบง่ายทั้งด้านความเป็นอยู่และการกิน โดยการทำอาหารในแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะ รวมกลุ่มกันในตอนเย็นเพื่อนำอาหาร เช่น ปลาที่ไม่ต้องซื้อเนื่องจากทุกบ้านนั้นส่วนใหญ่ทำการ ประมง ผักก็มีการปลูกเอาไว้กินเอง มารวมกันและทำการปรุงอาหารที่บ้านของผู้ใหญ่ เสร็จแล้วก็ จะแยกย้ายเอากลับไปกินที่บ้าน ประชาชนในเกาะพิทักษ์มีหลายอาชีพ เช่น ประมงชายฝั่ง ทำ สวนมะพร้าว ยางพารา อาชีพค้าขาย จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า อาชีพที่คนอายุตั้งแต่ 30

ปีจะประกอบอาชีพประมง และทำสวนมะพร้าว คนที่อายุประมาณ 25- 30 ปี จะประกอบอาชีพค้าขายแต่ส่วนใหญ่ของชุมชนจะประกอบอาชีพหลัก คือทำประมง ออกจับปลา จับปู ปลาหมึก หอย เป็นต้นโดยใช้เครื่องจับปลาแบบดั้งเดิมคือ อวน และลอบ เมื่อได้ปลาจะนำไปขายบนฝั่งทุกวัน ตอนเช้า แต่ในปัจจุบันเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์ก็สามารถขายให้กับบ้านที่ทำโฮมสเตย์ เพื่อทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยว บ้างก็ขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเอากลับบ้าน ทำให้ต้นทุนลดลงไปได้เยอะ เพราะไม่ต้องขับเรือออกไปขาย และยังได้ราคาดีอีกด้วย โดยเรือที่ขับออกไปจะเป็นเรือเล็กไม่ใหญ่มาก ซึ่งก็มีประจำกันทุกครัวเรือน

การปกครอง ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใหญ่อำพล ธานีครุฑ และอยู่ ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด มีหน้าที่ดูแลด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน การซ่อมแซมบ้านเรือน ในกรณีเกิดพายุ น้ำประปา เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคืองานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ โดยยึดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเกือบทั้งหมด ประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่จะคล้ายชาวพุทธทั่ว ๆ ไป มีการตักบาตร ทำบุญ ในวันสำคัญของทางพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ประชาชนในเกาะพิทักษ์ก็จะนั่งเรือข้ามฝั่งเพื่อเดินทางไปวัด ในตำบลบางน้ำจืดนั้นมีวัดทั้งหมด 3 แห่ง คือ วัดชลธิษนิมิต วัดน้ำลอด วัดทองโช สำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เขาไทรทอง และที่พิทักษ์ 1 แห่ง คือ ที่พิทักษ์ สิงหาคมของทุกปี งานผู้สูงอายุ ในเดือนเมษายน ซึ่งจะเป็นวันรวมญาติของทุกคน มีการรดน้ำดำหัว ประเพณีรับ ส่ง ตายาย จะทำกันในเดือนกันยายน ประเพณีสวดหาดลอยแพ มีการจัดในเดือนสิงหาคมของทุกปี การทำพิธีนี้ชาวบ้านในชุมชนจะต้องนำแป้งมาปั้นเป็นตัวตุ๊กตาเพื่อนำไปใส่กล่องหรือตะกร้าของแต่ละครอบครัวที่เตรียมมา จากนั้นใส่ดอกไม้ธูปเทียน อาหาร น้ำดื่ม พริก ข้าวสาร กระเทียม หัวหอม อีกทั้งมีการตัดเล็บ ตัดผมใส่ลงไปในกล่องเพื่อไว้ในแพ โดยการทำพิธีนั้นจะมีผู้อาวุโสของเกาะพิทักษ์เป็นผู้ทำพิธี จากนั้นผู้ชายในหมู่บ้านจะยกแพขึ้นเรือเพื่อนำไปลอยที่กลางทะเล การทำพิธีสวดหาดลอยแพนั้นเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ ช้ไปไล่สิ่งชั่วร้าย จะเห็นได้ว่าประเพณีและความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมจะมีความเชื่อด้านพระพุทธศาสนา และเรื่องผีสิงเทวดา การร่วมทำพิธีและประเพณีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าชุมชนเกาะพิทักษ์มักจะไปประกอบกิจทางศาสนาที่วัด โดยทุกคนในชุมชนจะทำอาหารร่วมกันและจะนั่งเรือข้ามฝั่งไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตร และมีการฟังเทศน์ก่อนกลับบ้าน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะพิทักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีกิจกรรมที่สัมพันธ์กันระหว่างการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดย เน้นการไม่ทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ กิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีมากมายหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำทะเล ดำน้ำตื้น ชมแหล่งอนุรักษ์ปะการัง หอยมือเสือและปลิงทะเล บริเวณรอบเกาะครามที่ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพิทักษ์ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะทาง 4 กิโลเมตร พร้อมสนุกสนานกับการนั่งล่องเรือชมทิวทัศน์ กิจกรรมตกปลา จับปลาและไถร์หมึกของชาวประมงในเวลากลางคืน กิจกรรมพายเรือคายัค ชมทัศนียภาพของเกาะพิทักษ์ กิจกรรมดูปลาโลมาเผือกหรือปลาโลมาสีชมพู กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินชมธรรมชาติรอบเกาะ

อย่างไรก็ตาม เกาะพิทักษ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีกิจกรรมที่น่าท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ จึงทำให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีศักยภาพ

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชนจะเป็นไปในรูปแบบของการรวมกลุ่มในหมู่บ้านเกาะพิทักษ์ทั้งหมดจำนวน 7 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการรวมกลุ่มของหมู่บ้านเกาะพิทักษ์เพื่อดำเนินการจัดการได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ชุมชนเกาะพิทักษ์นั้นมีความพร้อมในด้านของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากเนื่องจากชุมชนมีความเข้มแข็ง และชาวบ้านให้ความไว้วางใจผู้นำชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ ก็ตาม ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือและเต็มใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมใดที่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ก็จะได้รับสนับสนุนจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เช่น การทำโครงการทิ้งจุลินทรีย์ลงในทะเล โดยกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มที่ริเริ่มโครงการ โครงการหาที่พักให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ กิจกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันในเกาะพิทักษ์เพื่อรักษาความสะอาดและช่วยกันปรับปรุงภูมิทัศน์ รอบเกาะ ซึ่งจะทำทุกวันที 5 ของทุกเดือนแต่ในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในแต่ละวัน ก็จะทำความสะอาดบริเวณบ้านของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ มีการแยกขยะ โดยการนำขยะเปียกไปฝังกลบดินเพื่อทำปุ๋ย และนำขยะแห้งนำไปเผาในเตาเผา การทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้เศษอาหารที่เหลือในครัวเรือน เก็บขยะที่ลอยมากับน้ำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทุกคนล้วนมีส่วนร่วมดูแลเกาะ

พิทักษ์ร่วมกัน การจัดการการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ จะเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มนั้นจะมีความสัมพันธ์ทำให้การท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์มีศักยภาพมากที่สุด คือ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มส่งเสริมประมงพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 4 กลุ่มของชุมชนเกาะพิทักษ์นั้นจะมีการดำเนินงานของกลุ่มที่ต่างกันอย่างออกไป โดยจะเน้นให้ทุกคนในชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมของกลุ่มเพื่อที่จะได้เป็นพลังของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยและได้รับความร่วมมือจากพี่น้องประชาชน โดยจะต้องให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ชุมชนชาวบันนโยบายร่วมกัน ซึ่งทำให้ชุมชนได้มีบทบาทในเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขาแล้ว การทำโครงการต่างๆ ขึ้นมาก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนซึ่งเกาะพิทักษ์นั้นประชาชนได้เข้ามาร่วมมือมีบทบาทในการคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหาและร่วมตัดสินใจร่วมกัน จากการสัมภาษณ์เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของเกาะพิทักษ์นั้น พบว่า ผู้นำและชาวบ้านมีแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ขึ้น โดยมาจากผู้นำชุมชนมีความสนใจเห็นความสำคัญของเกาะพิทักษ์ ทั้งศักยภาพทางธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และต้องการให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยการมีรายได้เสริม มีอาชีพเพิ่มขึ้น โดยเริ่มจากการประชุมหมู่บ้าน โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์ถึงทิศทางการจัดการชุมชนโดยการริเริ่มกลุ่มหรือองค์กรที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เพื่อที่จะให้ทราบวัตถุประสงค์โดยทั่วกัน แล้วดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ งบประมาณสนับสนุน และควบคุมการปฏิบัติงานต่างๆ ซึ่งคณะกรรมการจะเป็นผู้นำชุมชนและชาวบ้าน โดยการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามความสามารถและความเหมาะสม โดยการรวมกลุ่มจัดการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อดำเนินการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรทั้งหมดในเกาะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านการร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม โดยมีการร่วมวางแผนโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านเพื่อจะดำเนินการที่ได้ร่วมตัดสินใจกัน ไม่ว่าจะชุมชนจะมีกิจกรรมที่มาจากชุมชนเองหรือมาจากหน่วยงานต่างๆ ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือและอยากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นๆ ด้วยเสมอเพราะถือได้ว่าจะ

เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนและเป็นการปฏิบัติเพื่อให้การตัดสินใจของชุมชนเป็นไปอย่างมีทิศทาง

การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านแรงงาน โดยทุกคนจะร่วมกันดำเนินงานโดยไม่คิดถึงว่ากิจกรรมนั้นเกี่ยวกับตนหรือไม่ ตนได้ประโยชน์หรือไม่ เพราะทุกคนจะคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเหมือนพี่น้องกัน มีการบริจาคเงินออมทรัพย์ มีการบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมหรือการดำเนินงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทางด้านกองทุนของกลุ่ม หรืองบประมาณที่ได้รับงาน และประสานงานช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน การลงทุนนั้นไม่จำเป็นจะต้องลงทุนด้วยเงินแต่เป็นการที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและเต็มใจในการลงทุน ไม่ว่าจะเงิน อุปกรณ์ การบริจาคสิ่งของต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการลงทุนด้วยแรง การลงทุนนั้นย่อมส่งประโยชน์ให้กับชุมชนและตัวบุคคลเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานของชาวบ้าน นอกจากจะเห็นความมีน้ำใจ ยังสามารถสร้างบรรยากาศของวิถีชีวิตคนในชุมชนในการเป็นสังคมเครือญาติของคนไทยในสมัยก่อนอีกด้วย และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ โดยการที่ชาวบ้านเกิดความรู้สึกห่วงหาอาทรสิ่งๆ ที่ตัวเองได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในช่วงระยะของการติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยแต่ละกลุ่มของเกาะพิทักษ์ มีการตั้งคณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม เป็นคณะผู้ติดตามและประเมินผลขึ้นมา โดยการประเมินจะต้องเสนอต่อประชาคมในชุมชน ให้รับทราบ และสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะเพิ่มเติมได้ เพื่อชุมชนจะได้เห็นผลงานที่เกิดขึ้นจากความพยายามร่วมกันของทุกฝ่าย จากการสัมภาษณ์ พบว่า แต่ละกลุ่มไม่มีรูปแบบการประเมินผลที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะทำการประเมินโดยใช้ความรู้สึก ต่อการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งที่ชุมชนจัดขึ้นเป็นครั้งคราว และไม่ได้จัดบันทึก การประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ แต่ในการประชุมจะมีเลขานุการของกลุ่มคอยจดบันทึกในส่วนของการเสนอความคิดเห็นและคำแนะนำในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมิใช่เพียงเพื่อลดกระแสการต่อต้านการคัดค้านการดำเนินงานโครงการเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เห็นผลพลอยได้เสมอคือ การร่วมแรงร่วมใจ ระดมความคิด ความคิดเห็น และอาจร่วมไปถึงการร่วมทุนทรัพย์สำหรับโครงการพัฒนานั้นด้วยที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง นอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้วคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

หรือมีบทบาทเท่ากันอย่างเสมอภาค เป็นการให้เกียรติกันในฐานะที่เขาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หรือในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของทรัพยากร

การศึกษาพบปัญหาต่าง ๆ แล้วแต่มีปัญหาแตกต่างกันไป ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็น ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข พบว่าเกาะพิทักษ์มีปัญหาที่ได้รับความเห็นจากประชาชนของเกาะพิทักษ์มี ปัญหาในเรื่องของขยะที่มีปริมาณจำนวนมาก ที่มาจากนักท่องเที่ยวเองและเป็นเพราะกระแสน้ำ ทะเลพัดขยะเข้ามา ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นและทัศนียภาพเสียไป ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นปัญหานี้เป็น ปัญหาที่ทุกคนในเกาะพิทักษ์ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดูแลและจัดการในเรื่องของการขนถ่าย ขยะออกจากเกาะ เนื่องจากการกำจัดวิธีเดิมของชาวบ้านไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีปริมาณที่ เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ปัญหาต่อมาคือ พื้นที่เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่อยู่ค่อนข้างไกล ไม่มีป้ายบอกทาง เป็นระยะ ๆ และป้ายมีขนาดเล็ก ป้ายบอกทางมีที่แสดงชัดเจนก็คือบริเวณถนนหลัก แต่เมื่อเข้า มายังเส้นทางตำบล ไม่มีป้ายบอกทาง ทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าไปท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์ เมื่อต้องการเข้าไปก็หลงบ้าง ย้อนกลับไปบ้าง และอีกหนึ่งปัญหาคือ ไม่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว ไม่มีการส่งเสริมให้ทำใบปลิวโฆษณา การทำการ ประชาสัมพันธ์มีเพียงการบอกต่อนักท่องเที่ยวที่เคยได้เข้ามาแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน นักท่องเที่ยว กรมส่งเสริม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และที่สำคัญคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ควรมีส่วนในการสนับสนุน การท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ให้เป็นที่รู้จัก

อภิปรายผล

ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีความเป็นมาที่น่าสนใจและน่า ศึกษา มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีที่งดงามและเป็นเอกลักษณ์ ผู้คนส่วนใหญ่มีอัธยาศัยที่ดี และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ เช่น การดำน้ำ คุปะการังรัง หอยมือเสือและปลิงทะเล เดินชมวิวยอบเกาะพิทักษ์ กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมตกปลาไต้หมึกในตอนกลางคืน กิจกรรมชมปลาโลมาสีชมพูตามฤดูกาล อีกทั้งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกกับการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมทิ้งจลินทรีย์บอลลลงน้ำทะเลเพื่อบำบัดน้ำเสีย กิจกรรมปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่ทะเล กิจกรรมปลูกป่าโกงกางในพื้นที่ป่าชายเลน เป็นต้น จึงทำให้เกาะพิทักษ์มีความพร้อมหลายด้าน เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ให้มุ่งสู่ความสำเร็จและกระตุ้น ให้ทุกคนมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการจัดการที่ดีต่อระบบ ชุมชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ นรินทร์ แก้วมีศรี (2531, หน้า 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ดี 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล โดยทุกคนในเกาะพิทักษ์มีความเต็มใจและร่วมมือที่จะเข้ากลุ่มที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มขึ้นเอง โดยมีการประชุมในประเด็นที่มีความสำคัญกับชุมชน เช่น ปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญ หรือจะเป็นแนวทางที่ดีที่ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ โดยชุมชนเกาะพิทักษ์มีระบบการจัดการที่เป็นการจัดตั้งกลุ่ม ระบบสหกรณ์มีการจัดตั้งกลุ่มโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชนเป็นหลัก ถือได้ว่าเป็นการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง สอดคล้องกับ เฉลียว นูร์ภักดี (2545, หน้า 115) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมนั้นมี 3 รูปแบบ คือ 1. การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบนี้รัฐบาล จะชักชวนประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน 2. การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว 3. การให้ท้องถิ่นจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งรูปแบบนี้ ชุมชนจะเป็นผู้ควบคุม และวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรที่ อย่เกี่ยวข้องด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมแบบพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความริเริ่มและชักจูงจากทางรัฐบาล ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนการติดตามผลด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนที่ มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ออกมาโดยใช้กระบวนการดำเนินงานโดยผ่านองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกัน โดยเป็นแกนนำในการร่วมกำหนดแนวทางของชุมชน ให้ดำเนินกิจกรรมให้ดีขึ้น

ชุมชนเกาะพิทักษ์มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายในการดำเนินงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ตามความเหมาะสม จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน กล่าวได้ว่าทุกคนในชุมชนทั้ง 122 คน เป็นสมาชิก ของกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมประชุมทุกครั้ง โดยมีปัจจัยจากการที่ทุกคนในชุมชนมีน้อย ทำให้พูดคุยได้ง่าย อีกทั้งชุมชนเกาะพิทักษ์มีเพียงไม่กี่ตระกูล จึงทำให้ทุกคนมีความผูกพันกันแบบเครือญาติ เมื่อคนในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งสมาชิกทุกคนจะร่วมดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเต็มใจ ก็ทำให้มีความง่ายต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน สอดคล้องกับ อรอนงค์ ธรรมกุล

(2539, บทคัดย่อ) กล่าวว่า กลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ มีความเชื่อ และอุดมการณ์ คือ ความผูกพันเป็นเครือญาติ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด การการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในการศึกษาในครั้งนี้ หมายถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดค้น ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ร่วมในการลงทุน ปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล จากกา รศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการ ประชุมและร่วม ดำเนินงานมากที่สุด เช่นการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว โสมสเดย์ และกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมีการเข้าร่วมในการดำเนิน กิจกรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือการเข้าร่วมประชุม ร่วมคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหาที่ ส่วนใหญ่จะมีการประชุมร่วมกันทุกคน ร่วมประชุมกับชาวบ้านที่ศาลาเอนกประสงค์ แต่จะมี ประธานและคณะกรรมการทั้ง 7 คน เป็นผู้ริเริ่มอภิปรายปัญหา เพื่อหาทางแก้ไข ดำเนินการ ซึ่ง ข้อเท็จจริงแล้วการประชุม ชาวบ้านจะมีคล้อยตามผู้นำชุมชน แ ละคณะกรรมการหมู่บ้านที่ตนได้ เลือกจากความเหมาะสมและความสามารถ เนื่องจากชาวบ้านมีความนับถือและเชื่อถือผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มทั้ง 7 จะสามารถบริหารจัดการกับกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง และมีการกระจาย ผลประโยชน์ให้สมาชิกอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการมีส่วนร่วม ในกรณีดำเนินงานมาก เช่น การเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงาน ต่าง ๆ การดู งานนอกหมู่บ้าน สอดคล้องกับ สุชิน ศีลธรรม (2545, บทคัดย่อ) กระบวนการที่จะทำให้ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมด้วยก็คือ การประชาคมชาวบ้านในโอกาสต่าง ๆ และการอบรมในสิ่งที่ชาวบ้านมี ความสนใจ หรือมีความชอบจะทำให้เกิดการตื่นตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อจะนำมาพัฒนาอาชีพ มากขึ้น

สำหรับขั้นตอนการประเมินผล ผู้ที่มีบทบาทมากคือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เลขาและ บัญชีของกลุ่ม จะเป็นผู้สรุปผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในแต่ละเดือนให้กับสมาชิกของกลุ่มฟัง เช่น การสรุปยอดเงินจากการลงทุนในรูปแบบหุ้นของชาวบ้านและยอดเงินที่ใช้ ในการดำเนินงาน ใน กิจกรรม โดยที่ทุกคนจะมีสมุดสัจจะออมทรัพย์ประกอบในการติดตามและประเมินผล อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นควรมีทุกขั้นตอน สามารถช่วยให้ สมาชิกในชุมชนนำการมีส่วนร่วม นี้ดำเนินงานทุกขั้นตอนด้วยชุมชนเองจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548 หน้า 175) กล่าวว่าคือ การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการ พัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาอย่างแท้จริง ของ ประชาชนตามแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งท่องเที่ยวทุกที่ถ้าต้องการมุ่งผลให้ประสบความสำเร็จนั้นจะหวังว่าให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบเพียงผู้เดียวคงไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมมาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม แต่คงต้องช่วยกันหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด พาณิชยจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือแม้แต่ชาวบ้านทุกคน แต่ชาวบ้านโดยทั่วไป บางคนมีความรู้ความสามารถสูง บางคนก็มีความรู้ต่ำ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญให้มากขึ้นโดยต้องมีการจัดอบรมบุคลากรของชุมชน ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อมีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามา จะต้องรับอย่างไรให้เขามีความประทับใจให้มากที่สุด
2. ทูทองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ควรถือเป็นภารกิจหรือหน้าที่ส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรจัดให้มีคณะกรรมการร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่รับผิดชอบในการวางแผน ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนส่งเสริม ติดตามผล และมีส่วนในการเสนอแนะการปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
3. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเกิดการพึ่งพาตนเอง ด้วยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการประเมินผล และร่วมรับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
4. ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ชุมชนได้มีการศึกษาหาความรู้
5. การตั้งเป้าหมายในการท่องเที่ยว ไม่ควรมุ่งเน้นแต่เฉพาะการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว แต่เพียงอย่างเดียว ควรคำนึงถึงในเรื่องของความสามารถหรือความพร้อมในการรองรับของพื้นที่กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้น
6. หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนควรจะต้องให้การศึกษานอกระบบควบคู่กับการศึกษาดูงานจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้กว้างขวางและสูงขึ้น เพราะการศึกษานอกระบบสามารถทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงการมีหน้าที่ต่อสังคมในชุมชน ร่วมทั้งการรับผิดชอบในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จไปด้วยดี ซึ่งจะส่งผลให้คนในชุมชนได้ใช้แนวทางที่ได้มาประยุกต์ใช้ปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะสำหรับสมาชิกในชุมชน

1. ควรให้คนในชุมชนสร้างความประทับใจกับการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายทั้งของฝาก และของกินให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคโดยใช้วัตถุดิบที่ได้จากชุมชนเป็นหลัก แต่อาจจะมีการปรับปรุงในเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. ควรให้ชาวบ้านในชุมชนมีการปรับปรุงการบริหารจัดการอยู่เสมอโดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวของคนในสังคม พัฒนาคูคลองให้มีความรู้ความสามารถ ในการติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งต้องมีเครือข่ายสามารถติดต่อกับหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว

3. ในพื้นที่รอบเกาะพิทักษ์นั้น มีต้นมะพร้าวเป็นจำนวนมากควรมีการส่งเสริมการนำน้ำมันมะพร้าวเพื่อเป็นสินค้าประจำหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมสร้าง รายได้เสริมให้กับ ครอบครัวในช่วงฤดูมรสุม ที่ไม่สามารถออกประมงและรองรับนักท่องเที่ยวได้ การทำอาชีพรองรับทำให้มีรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา เรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะพิทักษ์อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

2. ควรมีการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการทราบระดับการมีส่วนร่วม และทราบว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนไหนเพิ่มเติม

3. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ
กรณีภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). **หลักการมัคคุเทศก์**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- จรัญชัย อินทยนต์. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษา
บ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราช
ภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- ณัฐฐา ผิวนมา, ภัทรพร ทิมแดง และจุฑาทาภูมิ จันทรมาลี. (2549). **การมีส่วนร่วมของชุมชน
ท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย
จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน
ย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระ รศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
เชียงใหม่.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). **หลักการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นภัก วัฒนคุณ. (2545). **ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
กรณีเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้า
แบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นิชา ชัยกุล. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

นิคม จารุมนี. (2542). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

นิรมล พงศ์สถาพร. (2551). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว:**

กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนา

นิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** กรุงเทพฯ:

เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). **การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ:

เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บดีนทร์ เมธมูทา. (2552). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวน้ำตกคำ**

หอมอุทยานแห่งชาติภูพาน จังหวัดสกลนคร. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วท.ม.,

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ปกรณ จีนาคำ. (2547). **การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:**

กรณีศึกษาบ้านห้วยฮี อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าแบบ

อิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

พระมหาบรรดิษฐ์ บรรดาสุข. (2535). **รูปแบบการจัดการวัดปลอดภัยโดยการมีส่วนร่วม**

ของชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,

มหาสารคาม.

พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พีรธร บุญยรัตพันธ์ บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). **กระบวนการทำงาน**

ในชุมชนแบบมีส่วนร่วม. พิษณุโลก: ทิพย์เสนาการพิมพ์.

พีรธร บุญยรัตพันธ์, บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). **การบริหารจัดการ**

โครงการ. พิษณุโลก: ทิพย์เสนาการพิมพ์.

ไพบุลย์ พงศะบุตร. (2550). **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27 เรื่อง หลักการ**

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2553, จาก

<http://guru.sanook.com/encyclopedia>

ยอด แก้วสุวรรณ. (12 มีนาคม 2551). **โฮมสเตย์เกาะพิทักษ์**. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2553, จาก

http://travel.sanook.com/beach/beach_09779.php

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

อนุเคราะห์ไทย.

วรรณ วรษ์วานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วันชัย โกลละสุขะวันชัย. (12 กันยายน 2549). **ความหมายและความสำคัญของการบริหาร**

แบบมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2553, จาก

[http://opens.dpt.go.th/dpt_kmcenter/index.php?option=com_content&task=view
&id=26&Itemid=1](http://opens.dpt.go.th/dpt_kmcenter/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=1)

ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2546). **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สามลดา.

ศูนย์พัฒนาสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน. (9 สิงหาคม 2551). **บ้านเกาะพิทักษ์**. สืบค้นเมื่อ

23 สิงหาคม 2553, จาก <http://khoaphituk.moobanthai.com>

สฤษฎ์ แสงอรัญญา. (2550). **นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. สืบค้นเมื่อ 10

กรกฎาคม 2553, จาก http://www.dnp.go.th/npo/htm/Tour/Eco_Tour.html

สันติชัย เอื้องจงประสิทธิ์. (2549). **การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ :

สามเจริญพาณิชย์

สาคริน บุญพิทักษ์. (2546). **กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการ**

เปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน

จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัช.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สาธิตา ไสรัสสะ. (2551). **เที่ยวทะเลอนุรักษ์ ชุมชนยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เกียวโดเนชั่น พรินติ้ง เซอวิส.

สุธี วรประดิษฐ์. (2552). **การมีส่วนร่วมของชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2553,

จาก http://trat.nfe.go.th/trat/topic5_old.php?page=5

สุนันทา จันทวาร. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว**

หาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร. (2552). **รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2552**. ชุมพร: ชุมพร ปริ้น 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (1 มกราคม 2550). **แผนพัฒนา**

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2553, จาก

<http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2551). **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด (ผู้ผลิต). (ม.ป.ป.). **เปิดบ้านอบต.** [วีดิทัศน์ซีดี]. ชุมพร:

องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด

อรอนงค์ ธรรมกุล. (2539). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น**.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
สำหรับกลุ่มผู้รู้ (Key Informant)

คำชี้แจง การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของท่าน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

การสัมภาษณ์ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งปัจจุบัน.....

อาชีพ.....อายุ..... ปี

การศึกษาสูงสุด.....

ภูมิลำเนาเดิม.....

วันที่สัมภาษณ์.....

4. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะพิทักษ์มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีบทบาทหรือหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์จะเกิดผลดีต่อชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

1. สิ่งใดที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะพิทักษ์

1.1 ด้านค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

1.2 ด้านการวางแผนและดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

1.3 ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน

.....

.....

.....

1.4 ด้านการติดตามผลและประเมินผล

.....

.....

.....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนเกาะพิทักษ์
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

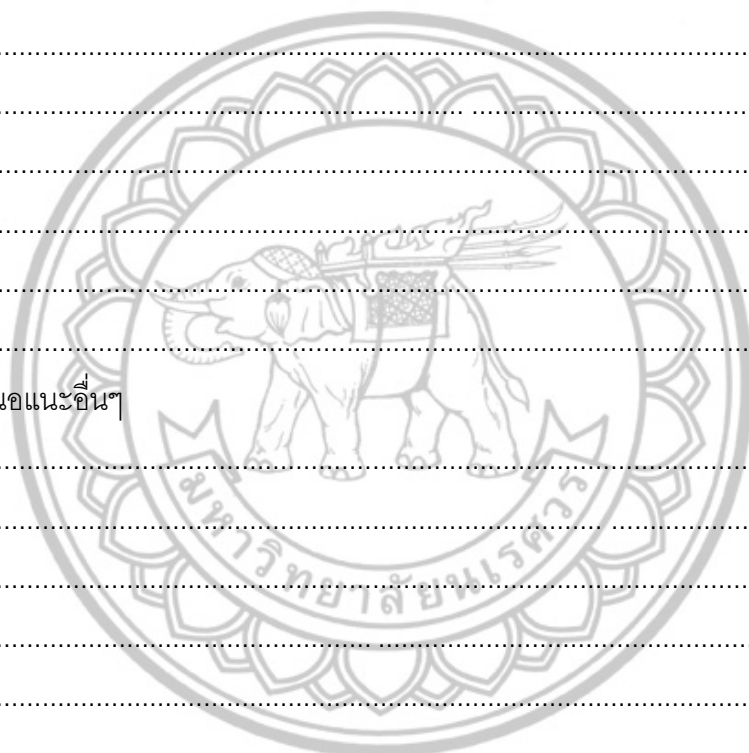
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
สำหรับกลุ่มประชากรทั่วไป (General Informant)

คำชี้แจง การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของท่าน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

การสัมภาษณ์ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....เกาะพิทักษ์ .....

.....

อาชีพ ..... โยมสเตรย์.....อายุ..... ปี

การศึกษาสูงสุด.....

ภูมิลำเนาเดิม..... อำเภอท่าฉัตรชัย หลังสวน.....

ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ชุมชนเกาะพิทักษ์..... ปี

สถานภาพในครอบครัว.....

บทบาทในชุมชน.....

วันที่สัมภาษณ์.....

4. ท่านคิดว่าท่านมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีบทบาทหรือหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไร (ไม่ใช่)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ที่ผ่านมา ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะพิทักษ์ มีหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์จะเกิดผลดีต่อชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

1. สิ่งใดที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะพิทักษ์

1.1 ด้านค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

1.2 ด้านการวางแผนและดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

1.3 ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน

.....

.....

.....

1.4 ด้านการติดตามผลและประเมินผล

.....

.....

.....

2. อะไรคือสิ่งที่ท่านอยากจะทำให้รีบดำเนินการอย่างเร่งด่วน

.....

.....

.....

3. ชุมชนของท่านเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนดแนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์

.....

.....

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนเกาะพิทักษ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะพิทักษ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

อำพล ธานีครุฑ . ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 32 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 50 ปี

สมพล หินเตียน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 44 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 53 ปี

พรศรี รัตนราช. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 30 ปี

ปานิสรา ใจกล้า . ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 12 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 39 ปี

จิระพัฒน์ พัฒมมงคล . ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 37 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 65 ปี

จินตนา รินทร์สกุล . ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 45 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 37 ปี

สุชาดา ผลพุด . ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร . วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 28 ปี

สมพร รัตนราช. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 51 ปี

สมศรี สุขอุบล. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 52 ปีผู้ให้สัมภาษณ์

พงษ์ นินเตียน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 19 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 36 ปี

พร ธาณีครุฑ. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 32 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 20 ปี

วิมล วิเชียร. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 24 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 49 ปี

บุญเรือง ธาณีครุฑ. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 27 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 20 ปี

วันชัย ทิพย์แสง. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 17 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 50 ปี

สมควร เย็นบางสะพาน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 29 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 34 ปี

ปราณี แก้วสถิตย์. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 22 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 54 ปี

สุชัย ชูทะเล. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 29 ปี

นිරุช วรรณทอง. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 12 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 30 ปี

สมวาสนา ทิพย์แสง. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 35 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 45 ปี

ประทุม ทิพย์แสง. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 17 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 69 ปี

ยุพา รอดรักษา. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 31 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 43 ปี

มัลลิกา ธาณีครุฑ. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 27 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 22 ปี

สุวินิจ พรหมสงค์. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 32 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 31 ปี

พัชรินทร์ รินทร์สกุล. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 45 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 39 ปี

นพมาศ ช่วยอุดม. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 15 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 42 ปี

สาคร เย็นบางสะพาน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 21 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 30 ปี

อรอนงค์ เย็นบางสะพาน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 29 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 32 ปี

ทวี รอดรักษา. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 31 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 45 ปี

อนันต์ พุ่มวิเศษ. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 79 ปี

ทิวากร แก้วสถิตย์. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 11 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 34 ปี

จินตนา มณีน้อย. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 37 ปี

นุจรีย์ รินทร์สกุง. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 35 ปี

สุชาติ ชูทะเล. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 39 ปี

พยุงค์ศักดิ์ รัตนราช. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 23 ปี

ดำรงศักดิ์ หินเตียน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 20 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 32 ปี

สุนีย์ ทองปาน. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 22 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 29 ปี

สุมาลี วิเชียร. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 24 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 23 ปี

สุพัฒตรา ช่วยอุดม. ผู้ให้สัมภาษณ์ ภัทราพร ทิพย์มงคล ผู้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่ 30 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วันที่สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2554 ขณะสัมภาษณ์ อายุ 26 ปี

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ – ชื่อสกุล	ภัทราพร ทิพย์มงคล
วัน เดือน ปี เกิด	23 กรกฎาคม 2528
ที่อยู่ปัจจุบัน	341 / 200 หมู่บ้าน รุ่งเจริญ ซอยวชิรธรรมสาธิต 21 สุขุมวิท 101/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงแรมวรบุรี สุขุมวิท รีสอร์ท แอนด์ สปา 128/1 สุขุมวิทซอย 4 เขต คลองเตย แขวงคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	พนักงานสำรองห้องพัก
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2553	พนักงานสำรองห้องพัก โรงแรมวรบุรี สุขุมวิท รีสอร์ท แอนด์ สปา
พ.ศ. 2551	พนักงานต้อนรับส่วนหน้า โรงแรมวรบุรี สุขุมวิท รีสอร์ท แอนด์ สปา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ศศ.บ. (การโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยสยาม

